

Sara Ritosalo

OPAS MAAHANMUUTTAJA-  
VANHEMPIEN JA PÄIVÄKODIN  
HENKILÖKUNNAN VÄLISEN  
KOMMUNIKOINNIN  
HELPOTTAMISEKSI

Opinnäytetyö  
Sosiaalialan koulutusohjelma


Marraskuu 2010




**MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU**

Mikkeli University of Applied Sciences

## KUVAILULEHTI

 <b>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU</b> <small>Mikkeli University of Applied Sciences</small>	<b>Opinnäytetyön päivämäärä</b>  23.11.2010
<b>Tekijä(t)</b>  Sara Ritosalo	<b>Koulutusohjelma ja suuntautuminen</b>  Sosiaalialan koulutusohjelma Sosionomi (AMK)
<b>Nimeke</b>  Opas maahanmuuttajavanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välisen kommunikoinnin helpottamiseksi.	
<b>Tiivistelmä</b>  Opinnäytetyöni aihe oli tuottaa opaskirja maahanmuuttajavanhempien ja päiväkodinhenkilökunnan välisen kommunikoinnin helpottamiseksi. Maahanmuuttajavanhempien kasvatuskumppanuuden toteutuminen on ollut johtavana arvona itselleni tätä työtä tehdessä. Yhteisen kielen puuttuminen hankaloittaa vanhempien ja päiväkodinhenkilökunnan välistä yhteydenpitoa ja näin ollen toivon, että opaskirjalla voitaisiin tukea arkipäiväistä kanssakäymistä.  Teoreettinen viitekehys koostuu maahanmuuttajista, kommunikoinnista ja heidän mukana tulevasta kulttuurista. Varhaiskasvatussuunnitelma sekä kasvatuskumppanuus ovat toinen puolisko teoreettisesta viitekehuksesta.  Toteutin tutkimuksen haastatteleamalla kuutta maahanmuuttajavanhempaa. Nauhoitin haastattelut sekä litteroin ne. Teetäin kyselyn kuuteen päiväkotiin, joissa on tai on ollut maahanmuuttajalapsia päivähoitossa. Tulokset antoivat pohjan opaskirjan ”Pienen päivä kuviksi” sisällölle. Vastaukset perustelevat myös opaskirjan tarpeellisuutta. Päiväkodeilla oli opaskirja koekäytössä ja he antoivat arvion sen käytettävyydestä.  Opaskirja koostuu lähinnä arkipäivän toimintoja ja asioita kuvaavista kuvista. Kuvissa esiintyy päiväkodin arkiset toiminnot, tunnekuvat, terveyskuvat, aikakuvat, sääntökuvat, ihmiskuvat, juhkakuvat, vaateja ruokakuvat. Opaskirjassa on myös ohje kirjan käyttäjälle ja vinkkejä sujuvampaan kommunikointiin maahanmuuttajavanhemman kanssa. Nämä vinkit olen poiminut vanhempien haastatteluista.  Ajatuksenani on, että opaskirja löytyy helposti, kun maahanmuuttajavanhempi tuo tai hakee lapsen päivähoitosta ja hänellä on päiväkodinhenkilökunnan kanssa hetki aikaa puhua päivän tapahtumista.	
<b>Asiasanat (avainsanat)</b>  Maahanmuuttajat, varhaiskasvatus, päiväkoti, vanhemmat, kommunikointi, kasvatuskumppanuus	
<b>Sivumäärä</b>  29 + 9 liitettä	<b>Kieli</b>  Suomi
<b>Huomautus (huomautukset liitteistä)</b>	
<b>Ohjaavan opettajan nimi</b>  Virve Jussila	<b>Opinnäytetyön toimeksiantaja</b>

## DESCRIPTION

 <p><b>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU</b> Mikkeli University of Applied Sciences</p>		<b>Date of the bachelor's thesis</b>  23.11.2010	
<b>Author(s)</b>  Sara Ritosalo		<b>Degree programme and option</b> Degree Programme in Social Services Bachelor of Social Services	
<b>Name of the bachelor's thesis</b>  Guidebook to help immigrant parents and kindergartner staff communication			
<b>Abstract</b>  <p>The goal of this study was to create a guidebook to help immigrant parents and kindergarten staff to communicate better. Because immigrant parents do not have the same ability to communicate it is good to have some kind of a guide to ease communication.</p> <p>The theoretical framework consisted of immigrants, communication and the cultures that come along with them. Another half of the theoretical framework is early childhood education and educational partnership.</p> <p>I implemented this study by having an interview with six immigrant parents who have or have had children in a kindergarten. I taped these interviews and transcribed them afterwards. I also made a questionnaire for six kindergartens. The results gave me the basics for the guidebook and result also showed the necessity of the book. Five kindergartens had an opportunity to test the guidebook "Pienen päivä kuviksi" (The Small One's Day in Pictures) and then they gave criticism of it.</p> <p>The guidebook consists mostly of pictures that show all the daily basics that could happen in a child's day in a kindergarten. You can find pictures related to daily basics, food, clothing, emotion, health, people, time and celebration in the book. In the guidebook you can also find instructions how to use the book and also tips for how to make communication easier with immigrant parents. I have collected these tips from the parent's interview. The idea is that the book will be easily found when a parent comes to bring or take their child from the kindergarten and so a kindergarten teacher can easily take the book and explain what happened during the day.</p>			
<b>Subject headings, (keywords)</b>  immigrant, communication, culture, educational partnership, early childhood education			
<b>Pages</b>  29 + appendices 9	<b>Language</b>  Finnish	<b>URN</b>	
<b>Remarks, notes on appendices</b>			
<b>Tutor</b>  Virve Jussila		<b>Bachelor's thesis assigned by</b>	

# SISÄLTÖ

1	JOHDANTO .....	1
2	TEORIAA MAAHANMUUTTAJAPERHEESTÄ PÄIVÄKODISSA.....	2
	2.1 Maahanmuuttaja .....	3
	2.2 Kulttuuri.....	4
	2.3 Kommunikointi.....	6
	2.4 Varhaiskasvatus .....	8
	2.4.1 Varhaiskasvatussuunnitelma .....	8
	2.4.2 Kasvatuskumppanuus .....	8
3	OPASKIRJAN TOTEUTUS.....	13
	3.1 Kvalitatiivinen tutkimus .....	14
	3.2 Kysely päiväkodeihin .....	14
	3.3 Maahanmuuttajavanhempien haastattelu.....	16
	3.4 Kyselyjen analysointi.....	19
	3.5 Haastattelujen analysointi .....	23
	3.6 Oppaan teko .....	26
	3.7. Opaskirjan arviointi .....	27
4	POHDINTA.....	28
	LÄHTEET .....	30

## 1 JOHDANTO

Vuonna 2008 muita kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvia oli 190 538 eli 3,6 prosenttia väestöstä (Stakes). Kun maahanmuuttajaperhe päättää viedä lapsen päivähoidon, maahanmuuttajavanhemmalla ja päiväkodintyöntekijöillä ei aina ole yhteistä kieltä kommunikointiin. Maahanmuuttajaperheen vanhemmilla on kuitenkin sama oikeus kasvatuskumppanuuteen kuin muillakin Suomessa asuvilla perheillä. Kommunikointi tuottaa kuitenkin haasteita ja tästä syystä maahanmuuttajavanhempien ja päiväkodinhenkilökunnan välistä vuorovaikutusta tulisi tukea erilaisilla menetelmillä.

Toiminnallisen opinnäytetyöni aihe oli tuottaa opas maahanmuuttajavanhempien ja päiväkodinhenkilökunnan välisen kommunikoinnin helpottamiseksi. Opaskirja tukee parhaimmillaan maahanmuuttajaperheen kasvatuskumppanuutta. Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu maahanmuuttajista, kommunikoinnista, kulttuurista, varhaiskasvatuksesta sekä kasvatuskumppanuudesta. Opas koostuu lähinnä arkipäivän toimintoja ja asioita kuvaavista kuvista. Kuvissa esiintyy mm. päiväkodin arkisia toimintoja, tunnekuvia, vaate- ja ruokakuvia. Opaskirjassa on myös vinkkejä helpottamaan kommunikointia maahanmuuttajavanhemman kanssa. Ajatuksenani on, että opas löytyisi esimerkiksi päiväkodin eteisestä, jolloin se olisi valmiina, kun maahanmuuttajavanhempi tuo tai hakee lapsen päivähoidosta. Oppaan tarkoitus ei ole kuitenkaan tulkin tarpeellisuuden poistaminen. Tulkkia tarvitaan varsinkin varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä tai arvioidessa. Opas on pikemminkin apuväline arkisiin tilanteisiin, jossa tulkki ei ole paikalla. Opaskirja Pienen päivä kuviksi on vasta liitteenä 9. Myös luettavuus helpottuu tällä liitesijoittelulla.

Halusin saada maahanmuuttajavanhempien mielipiteen siitä, miten kommunikointi on tähän asti sujunut päiväkodissa; mitkä asiat ovat helpottaneet asioiden ymmärtämistä ja mitkä asiat tai aihepiirit ovat olleet heille vaikeita keskustellessaan päiväkodinhenkilökunnan kanssa. Halusin tietää, mitä vanhemmat toivoisivat päiväkodinhenkilökunnalta kommunikoinnin suhteen. Vanhemmat antoivatkin paljon tietoa siitä, mitkä asiat helpottavat kommunikointia. Monet näistä kommunikointia helpottavista asioista

pitävät paikkansa muissakin kuin päiväkodeissa, sillä osa tiedoista koskee lähinnä vuorovaikutustilannetta.

Vanhempien haastattelun lisäksi halusin saada päiväkodin näkemyksen samaan asiaan; kuinka päiväkotiki koki maahanmuuttajavanhempien kanssa kommunikoinnin onnistuvan, minkälaisia apuvälineitä heillä on jo nyt käytössä ja mitä he toivoisivat opinnäytetyöni kehitystehtävänä syntyvältä opaskirjalta. Keräsin nämä tiedot kuudelta päiväkodilta kyselylomakkeella saatua tutkimusluvan Mikkelin kaupungilta (liite 1). Molempien osapuolten vastauksista keräsin ne asiat, jotka voin esittää kuvina. Nämä kuvat sain opaskirjaan Papunetin kuvapankki-ohjelmasta, saatua kuvien käyttöluvan (liite 2). Opaskirjasta löytyy myös vinkkejä päiväkodinhenkilökunnalle helpompaan kommunikointiin maahanmuuttajavanhempien kanssa. Nämä asiat keräsin vanhempien haastatteluista. Pienen päivä kuviksi -opaskirjan valmistuttua päiväkodit arvioivat opaskirjan käytettävyyttä ja sitä uskovatko he käyttävänsä kirjaa.

## **2 TEORIAA MAAHANMUUTTAJAPERHEESTÄ PÄIVÄKODISSA**

Tässä luvussa esittelen aihealueet jotka liittyvät läheisesti oppaaseen. Maahanmuuttajaperhe tuo mukanaan erilaisen kulttuurin mutta myös erilaisen tavan kommunikoida. Kommunikointi ja maahanmuuttajat ovat kuitenkin erillisissä luvuissa selkeyden vuoksi. Se, että maahanmuuttajaperheen lapsi osallistuu Suomessa järjestettävään päivähoitoon edellyttää varhaiskasvatushenkilöstöltä avoimuutta ja pitkäjänteisyyttä. Tarkastelen maahanmuuttajaperheen oikeutta kasvatuskumppanuuteen varhaiskasvatussuunnitelman kautta. Nämä kolme avainkäsitettä: maahanmuuttaja, kommunikointi ja varhaiskasvatus antavat perusteita siihen, miksi on tärkeää tukea apuvälineellä maahanmuuttajavanhempien ja päiväkodinhenkilöstön välistä kommunikointia kasvatuskumppanuuden onnistumiseksi.

## 2.1 Maahanmuuttaja

Maahanmuuttaja on vakiintunut käsite henkilöstä, joka asuu pysyvästi Suomessa. Maahanmuuttaja voi siis tulla Suomeen töihin, avioliiton vuoksi, pakolaisena, siirtolaisena tai paluumuuttajana. Suomessa asuu ihmisiä yli 150 eri maasta. Suurimmat ryhmät ovat venäläiset, virolaiset, ruotsalaiset sekä somalialaiset. Kuitenkaan samaa kansalaisuutta olevat eivät ole yksi yhtenäinen ryhmä. Samasta maasta kotoisin olevat ihmiset voivat puhua kolmea eri kieltä. Myös kulttuurit vaihtelevat kansojen sisällä; eri arvoluokkiin kuuluvat maahanmuuttajat omaavat erilaiset kulttuurit. (Räty 2002, 11, 35, 54. )

Ikärakenne on huomattavasti erilainen maahanmuuttajaväestöllä kuin suomalaisilla. Maahanmuuttajaväestössä lasten osuus on korkea ja vanhuksia on vähän. Lapsia maahanmuuttajaväestössä on 27 % kun taas suomalaisista lapsia on 24,8 %. Voidaan siis sanoa, että maahanmuuttajaperheet ovat lapsirikkaita ja näin ollen maahanmuuttajaperheet näkyvät myös päivähoiton järjestämisessä. (Räty 2002, 37.)

Suhteellisen nopea maahanmuuttajaväestön kasvu on johtanut siihen, että missä tahansa sosiaalialan tehtävissä voi kohdata maahanmuuttajataustaisen asiakkaan. Maahanmuuttajaperheen aikuiset aloittavat yleensä pian Suomeen muutettuaan suomenkielen opiskelun. Opiskelu kestää noin 9 kuukautta. Näin ollen perheen pienimmät lähtevät päiväkotiin tai kouluun. (Kankaanranta ym. 1999, 169.)

Ulkomaalaisuus asiakassuhteessa tuo mukanaan asioita, joita on hyvä ottaa huomioon. Kulttuurien sensitiivisyys on yksi näistä. Kulttuurien sensitiivisyys tarkoittaa tietoutta omasta kulttuurista ja sen vaikutuksesta omaan kommunikointiin. Myös niin sanottu näppituntuma eri kulttuurien taustoista ja erityispiirteistä sisältyvät kulttuurien sensitiivisyyteen. Myös kyky kohdata ja kommunikoida kielivaikeuksista huolimatta, sekä tietoa maahanmuuttajien palvelujärjestelmästä ja omasta lähiympäristöstä, ovat asioita mitä asiakassuhteessa tulisi ottaa huomioon. Kommunikointiongelmia tulee siitä, että keskustelijoiden maailmankuvat ja kokemusmaailmat poikkeavat paljon toisistaan. (Räty 2002, 210.)

Kulttuurien sensitiivisyys pitää ymmärtää kuitenkin mielestäni melko pinnallisena ja enemmänkin kohteliaana tapana, kuin ajatella kulttuurisen sensitiivisyyden poistavan kommunikointiongelmat eri kulttuurien väliltä. Ihanus (1999) toteaaakin, että aikamme vaatii juuri tätä eri kulttuurien tuntemusta. Ihanus näkee kuitenkin, että vaatimus luo eri kulttuureista kuvan, että ne ovat homogeenisiä muuttumattomia ihmisluokkia. Käytännössä kulttuurien törmäyksiä ei voi välttää, sillä vaikka valmistuisi kuinka huolella, ei voi ennustaa kaikkia kulttuurin mukana tulevia seikkoja. (Ihanus 1999, 208.)

## 2.2 Kulttuuri

Ihminen kasvatetaan oman kulttuurinsa jäseneksi. Oma kulttuuri koostuu asioista, joita kansat ovat historian saatossa oppineet ja tottuneet tekemään. Myös arvot ja uskot ovat osa kulttuuria. Kulttuuri vaikuttaa yksilön arjen toimintoihin. Toisin sanoen, kulttuuri määrittää ihmisen käyttäytymismallit, arvot ja normit. Ihmisen kulttuuri muuttuu jatkuvasti, muun muassa ihmisten ja kulttuurienvälisessä kanssakäynnissä. Oman kulttuuriin kuuluminen on niin automaattista, että sitä on vaikea havaita, kunnes joku toimii totutusta tavasta poiketen. Eri kulttuureissa tulkitaan asioita eri tavalla ja juuri se tekee kulttuurienvälisen kommunikoinnin ongelmalliseksi. Suomeen muuttavat maahanmuuttajat voivat tulla täysin erilaisesta kulttuurista. Suomalaisille tutuissa arkitilanteissa on paljon kulttuurisidonnaisia asioita. Esimerkiksi automaatilta rahan nosto tai lääkäriajan varaaminen voivat olla täysin vieraita asioita maahanmuuttajalle. (Räty 2002, 42–44, 53; Lehtonen 1993, 9.)

Argylen (1974) mukaan kulttuurissa on kuusi rakenneosaa:

1. Yhteinen kieli.
2. Yhteinen tapa kokea maailma
3. Yhteisesti hyväksytyt nonverbaalin viestinnän ja sosiaalisen vuorovaikutuksen muodot.
4. Säännöt ja tavat, jotka kertovat miten toimia eri tilanteissa.
5. Yhteisesti hyväksytty moraali, arvot ja uskomukset.
6. Materiaalinen kulttuuri, sisältäen teknologian.



Mielestäni nämä kuusi kulttuurin rakenneosaa kuvastavat hyvin selkeästi maahanmuuttajien mahdolliset ongelmat joita he kokevat muuttaessaan uuteen maahan. Hongon (1978) mukaan kielellä ja kulttuurilla on erittäin tiivis suhde. Tästä päättelen, että kielen oppimisen myötä siis kulttuuriin tutustuminen ja oppiminen helpottuvat ja nopeutuvat.

Ihanus (1999) kertoo uuden kulttuurin käsityksien ja tapojen olevan opittavissa välittömästi päivittäin. Ongelmia tähän tuo kuitenkin se, että jotkin piirteet uudessa kulttuurissa ovat voimakkaassa ristiriidassa omien arvojen kanssa. Brenton (1978) kertoo, että työelämässä ja opiskelussa ihmiset yleensä pyrkivät toimimaan valtakulttuurin säännöillä, koska tavoittelevat menestystä ja arvostusta. Yleensä kuitenkin perheasioidissa ja lasten kasvatuksessa halutaan vaalia omaa kulttuuria jopa enemmän kuin kotimaassaan. (Ihanus 1999, 184.)

”Kotoutumisesta alettiin puhua 1990-luvun lopulla. Sana kotouttaminen keksittiin suomenkieliseksi vastineeksi käsitteelle integraatio. Sillä tarkoitetaan sellaista tilannetta, jossa vähemmistökulttuurin piirissä kasvaneet ihmiset eivät eristäydy, syrjäydy eivätkä sulaudu enemmistökulttuuriin, vaan integroituvat eli ovat kiinteässä vuorovaikutuksessa enemmistökulttuurin kanssa säilyttäen kuitenkin oman kulttuuriidentiteettinsä. Vuonna 1999 voimaan tulleessa kotouttamislaissa (Laki 493/1999 ja muutos 118/2002) kotoutumisen määriteltiin tarkoittavan ’maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä tavoitteena osallistua työelämää ja yhteiskunnan toimintaan samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen.” (Mannerheimin Lastensuojeluliitto.) Yksi tärkein tekijä kotoutumisen onnistumiseksi on maahanmuuttajalla valtaväestön äidinkielen oppiminen. Kielitaito tuo tietoa, kommunikointimahdollisuuksia, asiointi ja vaikutusmahdollisuuksia. Lisäksi kielitaito auttaa luomaan suhteita valtaväestön jäseniin. Maahanmuuttajat arvioivat tutkimuksessa että suomen kielen taidon kehittymisen heidän omasta mielestään melko hyvälle tasolle vei noin kymmenen vuotta. Pehkonen kertoo, että kielitaitottomuus on suurin este maahanmuuttajien kotoutumiselle. Maahanmuuttajan kontaktit valtaväestöön edesauttavat kielen jatkuvaa oppimista. (Bergbom ym. 2007, 66–68.)

Maahanmuuttajaperheen vanhempien kielen oppiminen voi vaatia aikaa. Erityisesti monilapsisen perheen äidit, joiden mahdollisuudet uuden kielen oppimiseen voivat olla hyvin vaikeasti järjestettävissä. Perheen isällä taas on yleensä parempi mahdollisuus kielen opiskeluun. Perheet ovat siinä suhteessa samanlaisia kansalaisuudesta riippumatta, että kaikki haluavat lapsilleen hyvää. Päiväkodinhenkilökunnan ja vanhempien tuleekin keskustella yhdessä lapsen hyvästä ja eduista esimerkiksi tulkin avustuksella. (Heinämäki 2004, 55.)

### **2.3 Kommunikointi**

Keskustellessa osanottajien on osattava avata keskustelu, vastata toisen keskustelun aloitukseen, ylläpitää keskustelua ja lopettaa keskustelu. Kuuntelijan ja puhujan vuorot vaihtuvat ja kuuntelijan roolissa olevansa on osattava osoittaa olevan mukana keskustelussa. Kuuntelija voi osoittaa osallisuutensa sanallisesti, liikkein tai ei-verbaalisin signaalein. Se, että puhujat ohjailevat keskustelun kulkua eri tavoin aiheen vaihtamisella tai esimerkiksi toisen puheen keskeyttämisellä on kulttuurisidonnaista. (Lehtonen 1993, 83.)

Kun kaksi suomalaista keskustelelee, voi tulla väärinkäsityksiä, sillä keskustelun tulkitseminen oikein vaatii muutakin kuin yhteisen kielen. Eri ihmiset antavat sanoille erilaisia merkityksiä ja tulkintoja, vaikka tulisivat samasta maasta. Viestin tulkintaan vaikuttaa myös se, miten asia esitetään ja millaista äänenpainoa tai äänenvoimakkuutta käytetään. Nämä voivat tulla automaattisesti kulttuurista. Suurin osa viestinnästä on sanatonta oheisviestintää. Oheisviestintää ovat erilaiset äänneet, puheen rytmi, tauotte- lu sekä erilaiset käsimerkit. Keskustellessa ihminen ei koskaan tuo esiin kaikkia ymmärtämisen kannalta tärkeitä taustaolettamuksia koska hän olettaa että keskustelukumppanilla on samanlainen kuva maailmasta kuin itsellä. Sanojen määrittelyongelma eli semanttinen ongelma nousee erityisen selvästi esiin kahden eri kulttuurin edustajan välisessä viestinnässä, koska heiltä puuttuu samanlainen kokemusmaailma. Viestintä on ymmärtämistä molemminpuolin. Joskus kahden ihmisen kommunikointi on vaikeata vaikka heillä olisi sama kieli. Eri kulttuurien edustajien kommunikoidessa tarvitaan tahtoa ymmärtää toista ja tulla itse ymmärretyksi. Näin viestintä onnistuu paremmin

kielivaikeuksista ja kulttuurieroista huolimatta. Tämä voi tarkoittaa asioiden laajempaa perustelua tai kovaa keskittymistä. Kommunikoinnin tueksi voi myös ottaa erilaisia apuvälineitä. Kuvat, esitteet ja konkreettisten asioiden osoittaminen auttavat ymmärtämään puhetta. (Räty 2002, 66–69.)

Yhteinen ymmärrys edellyttää siis sitä, että ihmisten tausta ja elinolosuhteet eivät poikkea toisistaan kovin paljoa. Toiseksi, yhteisymmärrys tarvitsee monella tasolla toimivaa yhteistä kieltä, jolla voi jäsentää ja esittää yhteistä kokemusmaailmaa. (Alho ym. 1996, 11.)

### *Verbaalinen viestintä*

Vuorovaikutustilanteessa havaitseminen tapahtuu samalla tavalla kuin muukin, esimerkiksi tapahtumien ja konkreettisten esineiden havainnointi. Havaittajalla on sosiaalisia skeemoja, joiden avulla hän pystyy havainnoimaan toisen tunteet ja aiomukset. Tutuissa arkisissa tilanteissa pystytään hyvinkin ennustamaan käyttäytymistä, koska käytös noudattelee pitkälti kulttuurinormeja. Selkeä kommunikointi jättää hyvin vähän tulkinnanvaraa kuulijalle, sillä ihmisten välisessä kanssakäymisessä verbaalinen kommunikointi muodostaa viestin ytimen. Kuitenkin eri kulttuurien kohdatessa sosiaaliset skeemat eivät yhdy ja näin ollen yhteisestä kielestä huolimatta viesti ei välity oikein. (Laine 2005, 82–83.)

### *Nonverbaalinen kommunikointi vuorovaikutustilanteissa*

Verbaaliseen viestintään liittyy yleensä oleellisesti nonverbaalista kommunikaatiota. Nonverbaalinen kommunikointi on enimmäkseen tiedostamatonta oheisviestintää, mutta toisinaan se on myös tarkoituksellista. Tämä on erittäin tärkeää ihmisten välisessä viestinnässä. Jos verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä ovat ristiriidassa keskenään, viestin vastaanottaja luottaa lähes aina nonverbaaliseen viestiin. Esimerkiksi jos ystävä kertoo hänellä menevän hyvin töissä, mutta hänen ilmeensä ja eleensä osoittavat surullisuutta tai turhautumista, ei ystävä usko hänen kertomaansa. (Laine 2005, 83–85.)

## **2.4 Varhaiskasvatus**

Varhaiskasvatus on pienten lasten kanssa tapahtuvaa jokapäiväistä kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Yhteiskunta järjestää, valvoo ja tukee varhaiskasvatusta hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudessa. Esimerkkinä tästä päiväkotia, jonka toimintaa yhteiskunta valvoo. Ammattitaitoinen henkilöstö suunnittelee varhaiskasvatuksen jossa lapsen omaehtoisella leikillä on keskeinen merkitys. Varhaiskasvatuksen arvopohjan keskeisin arvo on lapsen ihmisarvo. Tähän arvoon kuuluu neljä yleisperiaatetta, jotka ovat: syrjintäkielto ja lasten tasa-arvoinen kohtelu, lapsen etu, lapsen oikeus elämään ja täysipainoiseen kehittymiseen sekä lapsen mielipiteen huomioon ottaminen. (Stakes 2003, 9-10.).

Varhaiskasvatuksen keskeisistä periaatteista nostan erityisesti lapsen oikeuden saada tarvitsemaansa erityistä tukea sekä oikeus omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon, sillä opinnäytetyöhöni liittyy tiiviisti maahanmuuttajat ja tätä kautta korostuu edellä mainitut oikeudet.

### **2.4.1 Varhaiskasvatussuunnitelma**

Jokaiselle päivähoidossa olevalle lapselle suunnitellaan varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä vanhempien kanssa. Suunnitelman tavoitteena on lapsen yksilöllisyyden ja vanhempien näkemysten huomioon ottaminen päivähoidon toiminnan järjestämisessä. Varhaiskasvatussuunnitelman avulla koko henkilöstö voi toimia johdonmukaisesti ja näin ollen lapsen yksilölliset tarpeet otetaan hyvin huomioon. Suunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti ja henkilöstö voi kertoa havainnoistaan lapsen kehitystä vanhemmille. (Stakes 2003, 30–31.)

### **2.4.2 Kasvatuskumppanuus**

Varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Varhaiskasvatus on lapsen eri elämän osa-alueissa tapahtuvaa kasvatuksellista

lista vuorovaikutusta. Kasvatuksellisen vuorovaikutuksen tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä sekä oppimista. Tähän tarvitaan lapsen arjen lähipiirin, yleensä vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten, kiinteää yhteistyötä. Tätä yhteistyötä kutsutaan kasvatuskumppanuudeksi. Jotta kasvatuskumppanuus toteutuisi, tarvitaan kasvattajien keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista. Yhteistyöllä kasvatustehtävä muodostuu lapselle miellyttävällä tavalla jatkuvaksi, ehjäksi kokonaisuudeksi arjessa. (Stakes 2003, 29.)

Tutkimuksen mukaan 4-vuotias lapsi viettää valvellaoloajastaan äidin kanssa keskimäärin 9 tuntia ja päiväkodissa 7 tuntia. Tämä todentaa sen, että lapsen kasvatusvastuu jakautuu vanhemmille ja päivähoidolle. (Ojala 1984, 163.)

Kasvatuskumppanuus on vielä uudehko käsite suomalaisessa varhaiskasvatustyössä. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista – asiakirjassa (2002:9) painotetaan vanhempien ja ammattihenkilöstön välistä kumppanuutta lasten kasvatuksessa. Tämä oli merkittävä asia vanhempien lisääntyvään osallisuuteen varhaiskasvatuksessa. Edellä mainittu valtakunnallisten linjausten pohjalta laaditussa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet – asiakirjassa (2005) keskeisenä asiana on vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten kasvatuskumppanuus. Tärkeää kasvatuskumppanuudessa on se, että molemmat osapuolet ovat tietoisesti sitoutuneet toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Tärkeää on myös vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön tietojen ja kokemusten yhdistyminen, vanhempien osallisuus sekä varhaiskasvatushenkilöstön toiminta kasvatuskumppanuuden edellytysten luomiseksi. (Rönkä ym. 2009, 73.)

Kasvatuskumppanuus maahanmuuttajaperheen kanssa vaatii erityistä huomiota päiväkodilta. Kasvatuskumppanuutta tulee rakentaa yhdessä vanhempien kanssa varhaiskasvatuksen arvojen mukaisesti vanhempien kulttuuria kunnioittaen. Väärinkäsitysten vaara on aina olemassa, kun yhteistä kieltä ei ole. Näin ollen tulkin läsnäolo tuo turvaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2003) todetaan, että vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilymisessä ja kehittämisessä on ensisijaisesti perheellä. Varhaiskasvatuksessa tulisi kuitenkin rohkaista lasta käyttämään omaa äidinkieli-

tään. Lapsen kielen ja kulttuurin tukemisesta päivähoitossa sovitaan vanhempien kanssa varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä. (Heinämäki 2004,53–54.)

Varhaiskasvatus toteutuu parhaimmillaan lapsen merkityksellisten elinympäristöjen välisenä kasvatuskumppanuutena. Päiväkodin ja perheen kasvatuskumppanuus on kirjattu myös lakiin lasten päivähoitossa. Kotikasvatuksen tukeminen on yksi päivähoiton tehtävä. (Keskinen ym. 2004, 81.)

Kasvatuskumppanuus on tasa-arvoista yhteistyötä, vastuun jakamista vanhempien ja päivähoitohenkilökunnan välillä. Vanhemmilla on ensisijainen kasvatusoikeus ja vastuu ja omaa lastaan koskeva asiantuntijuus. Henkilökunnalla taas on koulutuksen ja työkokemuksen kautta saavutettu asiantuntemus. Vaikuttaminen toteutuu kasvatuskumppanuudessa molemminpuolisesti. Vanhemmat ja päiväkodin henkilöstö tukevat toisiaan lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvissä asioissa. Se, kuinka hyvin vuorovaikutus toimii vanhempien ja päivähoiton välillä, näkyy hankalien asioiden puheeksi ottaessa. Kasvatuskumppanuudessa tulee ottaa huomioon perheiden erilaisuus. Näitä voivat olla perheiden erilaiset elämäntilanteet, kulttuuri sekä arvot. (Hujala ym. 1998, 130; Keskinen & Virjonen 2004, 81.)

Bronfenbrennerin (1979;1989) ekologinen teoria kasvun ja kehityksen viitekehykseksi toi aikanaan varhaiskasvatukseen laajempaa otetta. Teorian johtoajatus on, että kasvatuksen päämääränä on saavuttaa tasapaino yksilön ja ympäröivän systeemin kesken. Toisin sanoen yksilöä voidaan ymmärtää vain osana hänen omaa ympäristöään. Ekologinen teoria siis perustelee kasvatuskumppanuuden tärkeyttä. Ekologisen teorian mukaan nähdään erityisen tärkeänä lapsen lähellä olevien kasvuympäristöjen toimivat, välittömät suhteet. Pienen lapsen kohdalla nämä kasvuympäristöt ovat koti ja päiväkotiti. Kasvuympäristöjen yhteistyö lisää jatkuvuutta arjessa sekä edesauttaa lapsen kasvua, kehittymistä sekä oppimista. Kasvatuskumppanuutta voidaan perustella myös vanhempien tukemisen näkökulmasta. Monet perheet haluavat tukea ja neuvoja päiväkodin henkilökunnalta, sillä yhteiskunnallisista muutoksista johtuen perheillä ei ole sukua tai kyläyhteisöä tukemassa. (Hujala ym.1998, 10–11, 128–129.)

Powell (1980,1989) määrittelee kasvatuskumppanuuden vuorovaikutusta ja sen toimivuutta sosioekologisen teorian mukaan neljällä eri lähtökohdalla. Ensimmäinen lähtökohta on perheen kulttuuriset arvot; minkälaiset arvot ovat perheen sisällä ja millaisia rooleja perheessä on. Toinen lähtökohta on perheen elämän todellisuus; millaisessa tilanteessa perhe on ja miten perhe kokee elämäntilanteensa. Kolmas lähtökohta on päiväkodin organisatorinen malli ja se minkälaisia arvoja korostetaan päiväkodissa. Tässä asiayhteydessä tämä tarkoittaa sitä, miten tärkeänä päiväkotinäkökulma kasvatuskumppanuuden. Neljäs lähtökohta on henkilöstön ammatillinen pätevyys. Kun mallilla tarkastelee maahanmuuttajaperhettä, voivat kulttuuriset arvot poiketa paljon valtaväestön arvoista ja tämän lisäksi he voivat kokea oman elämäntilanteensa uudeksi ja oudoksi. Mielestäni maahanmuuttajaperheen kohdalla sosioekologisen teorian lähtökohdat, päiväkodin arvot ja henkilöstön ammatillinen pätevyys korostuvat suuresti. (Keskinen & Virjonen 2004, 83–84.)

Kun maahanmuuttajaperheet kohtaavat ongelmia uudessa maassa, he eivät voi enää turvautua sukuunsa kuten aiemmin. Tästä syystä perheiden tukena tulisi olla ne normaalit palvelut, joiden parissa perhe on arjessa, esimerkiksi päiväkotinäkökulma. Päiväkotien tulee olla aina valmiina vastaanottamaan maahanmuuttajaperheen lapsi sillä usein lapsi menee kotoaan lähimpään päiväkotiin, eikä maahanmuuttajalapsia keskitetä. Tällöin on tärkeää ottaa maahanmuuttajaperhe avoimin mielin vastaan. Hyvinkin pienillä asioilla saadaan lapselle sekä koko perheelle tervetullut olo. Varsinkin alkuvaiheessa tulee varata paljon aikaa maahanmuuttajaperheen kanssa tehtävään yhteistyöhön sillä kaikilla perheillä ei ole käsitystä siitä mitä päiväkodissa tapahtuu. Kuten muutkin uuden kulttuurin tuomat asiat, myös päiväkodin rytmi ja vanhempien rooli kasvatuskumppanuudessa voivat olla täysin uusia. Tulkkien tulee järjestää, jos perheen kielitaito ei riitä asioiden läpikäyntiin. Myös vanhempien toiveita tulee kuunnella ja keskustella vanhemmille oudoille tuntuvista tavoista. Hyvä tapa näyttää vanhemmille päiväkodin arkea on pyytää heidät mukaan muutamaksi päiväksi. Ajan kuluessa päiväkodin henkilökunta voi tutustua maahanmuuttajaperheen tapoihin ja kulttuuriin. (Räty 2002, 165–167.)

Lapsi, joka tulee eri kulttuurista kuin valtaväestö, on erityistarpeineen aina seikkailu ja haaste päiväkodille. Tavoitteita maahanmuuttajalasten esiopetuksessa on mm. lapsen perusturvallisuuden ja luottamuksen luominen päiväkodissa, sekä vuorovaikutussuhteen syntyminen vanhempien ja henkilöstön välille. Lapsen perusluottamuksen synnyssä on ratkaisevaa onnistunut yhteistyö lapsen vanhempien kanssa. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan aikaa sekä yksilöllistä perehtymistä lapsen ja koko perheen elämäntilanteeseen. Lisäksi, mitä ahkerammin henkilökunta tekee töitä sujuvan kommunikoinnin eteen esimerkiksi käyttämällä tulkkipalvelua, sen paremmin yhteisymmärryksen syntyminen ja yhteisten tavoitteiden saavuttaminen on. (Kankaanranta ym. 1999, 164–166.)

### *Päiväkodin vastuu*

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista: ”Päiväkotihenkilöstön tehtävä on luoda edellytyksiä vanhempien kanssa tehtävälle yhteistyölle sekä tukea vanhemmuutta ja kodin kasvatustyötä. Heidän tulee myös toimia yhteistyössä muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa sekä tarvittaessa ohjata perhettä muiden palvelu- ja tukijärjestelmien piiriin tai ainakin tiedottaa niiden palveluista.” (Keskinen & Virjonen 2004, 80.)

Varhaiskasvatushenkilöstöllä on ensisijainen vastuu saada kasvatuskumppanuus osaksi lapsen varhaiskasvatusta. Tähän tarvitaan paitsi vanhempien ja henkilöstön asennoitumista, myös sen organisointia ja sopimista molemmille puolille sopivalla tavalla. Varhaiskasvatushenkilöstön tulee pohtia keskenään sekä vanhempien kanssa kasvatuskumppanuuteen liittyvistä arvoista, näkemyksistä ja vastuista. (Stakes 2003, 29.)

Heinämäki (2004) kertoo, että kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on tunnistaa herkästi ja mahdollisimman varhain lapsen jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella mahdollinen tuen tarve ja luoda yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa yhteinen toimintastrategia lapsen tukemiseksi. Maahanmuuttajaperheen lapsi ei välttämättä ole tukea tarvitseva lapsi erityispedagogisessa mielessä. Lapsen oppimisvalmiudet ja kyvyt voivat olla hänen omassa kulttuuriympäristössään hyvät. Myönteisimmissä ta-



pauksissa maahanmuuttajalapsi on sosiaalisilta kyvyiltään hyvin joustava ja suvaitseva. Kehitysolosuhteiden oltua erityiset, voi lapsella olla takanaan traumatisoivia kokemuksia ja lapsella on usein myös erityisen tuen tarvetta. Vanhempi, lapsi itse tai varhaiskasvattajat voivat yksin tai yhdessä tuoda ilmi sen, että lapsi saattaa tarvita jollain kehityksen osa-alueella erityistukea. Tämä vaatii kasvatushenkilöstöltä herkkyyttä ja toimivaa kasvatuskumppanuutta lapsen vanhempien kanssa. (Heinämäki 2004, 52–53.)

### **3 OPASKIRJAN TOTEUTUS**

Olen ollut vakuuttunut kasvatuskumppanuuden tärkeydestä jo ennen tätä työtä. Käsitkseni vahvistui entisestään tutustuttuani teoriakirjallisuuteen varhaiskasvatuksen tärkeydestä. Mielestäni kasvatuskumppanuus ja sen toteutuminen ovat vielä herkempiä ja oleellisempia maahanmuuttajaperheiden kohdalla, kuin valtaväestön perheen. Tehdävänä oli saada tutkimustuloksia oppaan sisältöön, eli perusteita siihen mitä kuvia päiväkodin henkilökunta voisi käyttää kommunikoinnin tukena. Opinnäytetyöhöni on kuulunut aiheeseen perehtyminen ja tarkka rajausta. Rajasin aiheen siten, että kuvittelin selviäväni työmäärästä yksin ja että opas palvelisi hyvin juuri tätä yhtä käyttötarkoitusta. Erilaisella opaskirjalla voisi tukea maahanmuuttajalapsen suomenkieleen tutustumista tai muuta hyvin tärkeää, mutta koin tässä aiheessa olevan tarpeeksi työtä itselleni. Kehittämissuunnitelman laatiminen oli tärkeä ja erittäin tarpeellinen työvaihe. Perehdyin teoriaan jo suunnitelmaa tehdessäni. Haastattelujen ja kyselyjen toteutus oli erittäin haastava ja mielenkiintoinen vaihe. Koin olevani luottamuksen arvoinen vanhempien kertoessa haastatteluissa kasvotusten perheensä henkilökohtaisista asioista ja ongelmista kotoutuessaan Suomeen. Myös kyselylomakkeen tuottaminen sähköiseen muotoon oli uusi kokemus. Kehittämisraportin kirjoittaminen tuntuu olevan helpoin ja samalla tärkein vaihe. Olen tehnyt paljon töitä siitä asti kun suunnittelin aihetta opinnäytetyökseni ja koenkin, että raportointiosuudessa minun pitäisi pystyä kertomaan kaikki mitä pidän oleellisena. Olen varma että olen sisäistänyt ja oppinut paljon enemmän kuin mitä pystyn tuomaan esiin tässä työssä.

### **3.1 Kvalitatiivinen tutkimus**

Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee esimerkiksi käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista tai toiminnan järjestämistä. Se voi olla ammatilliseen käyttöön suunniteltu ohje, ohjeistus tai opastus. (Vilka & Airaksinen 2003, 9.) Oma työni oli tuottaa opas maahanmuuttajavanhempien ja päiväkodinhenkilökunnan välisen kommunikoinnin tueksi. Toiminnallisen opinnäytetyöni tutkimustyyli on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkimustulos ei ole määrällinen eli sitä ei voi esittää lukuina. Tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Mielestäni kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä oli sopiva työlleni sillä tutkimuksen aineisto kootaan luonnollisista, todellisista tilanteista. Sen lisäksi siinä suositaan nimenomaan ihmistä tiedon keruun hankkimisessa. (Hirsjärvi ym. 1997, 161 ,165.)

Tutkimuksessani, jonka päätehtävä oli tuottaa tuloksia perustelemaan opaskirjan sisältöä ja käytettävyyttä, määrittelin kaksi perusjoukkoa, jotka olivat päiväkodit ja maahanmuuttajavanhemmat. Haastattelin kuutta vanhempaa sekä lähetin kyselyn kuuteen päiväkotiin. Toiminnallisissa opinnäytetyöissä kohderyhmän täsmentäminen on tärkeää, sillä tuotteen eli tässä tapauksessa opaskirjan sisältö on suunniteltu juuri tietyn ryhmän käyttöön. Kohderyhmän valinta auttaa myös opinnäytetyön aiheen rajaamista. Kuvakirjan ideaa voisi laajentaa esimerkiksi maahanmuuttajalasten kanssa kommunikointiin tai voisi tehdä kuvakirjan, jossa selkeytetään eri kulttuureja ja uskontoja. Kohderyhmän täsmentäminen helpottaa myös opaskirjan käytettävyyden arvioinnissa kun voi kerätä palautetta kohderyhmältä valmiista opaskirjasta. (Vilka & Airaksinen 2003, 40.)

### **3.2 Kysely päiväkoteihin**

Kyselylomakkeen etuina ovat tehokkuus sekä mahdollisuus laajan tutkimusaineiston keräykseen. Se säästää tutkijalta aikaa ja vaivannäköä. Kyselylomake on kuitenkin syytä suunnitella hyvin tarkkaan, sillä kyselylomakkeen käyttöön liittyy myös varjo-  
puolia. Huonoja puolia kyselylomakkeen käytössä on se, että vastaajat eivät välttämät-

tä ole vakavissaan vastanneet kysymyksiin ja väärinymmärrysten mahdollisuus niin vastauksissa kuin niiden tulkitsemisessäkin. (Hirsjärvi ym. 191.)

Kyselylomakkeelle voi kerätä aineistoa ainakin kahdella päätävällä: postikyselyllä sekä kontrolloidulla kyselyllä. Postikyselyssä tutkittavat saavat lomakkeet postitse, täyttävät ne ja postittavat lomakkeet takaisin tutkijalle. Tämän tyylin hyviä puolia ovat nopeus ja vaivattomuus tutkijalle, huonona puolena kato. Parhaimmillaan vastausprosentti on 30–40 prosenttia lähetetyistä kirjeistä. Usein tutkija joutuukin muistuttamaan lomakkeen palautuksesta. Tapana on ollut, että muistutetaan kaksi kertaa ja viimeisellä kerralla postitetaan uudet lomakkeet. Tällöin vastausprosentti voi nousta 70–80 prosenttiin. Hirsjärven ym. mukaan jos lomake lähetetään jonkin organisaation, instituution tai yhteisön välityksellä (esimerkiksi päiväkodeihin) vastausprosentti on yleensä muodostunut tavanomaista korkeammaksi. (Hirsjärvi ym. 1997, 192)

Kontrolloituja kyselyjä on kahta tyyppiä: informoitu ja henkilökohtainen. Informoidussa kyselyssä tutkija jakaa kyselylomakkeet henkilökohtaisesti tutkittaville. Jakaessaan lomakkeita kerrotaan tutkimuksen tarkoitus ja vastaillaan tutkittavien kysymyksiin. Lomakkeet täytettyään vastaajat postittavat tai palauttavat kyselyt sovittuun paikkaan. Henkilökohtaisesti tarkistetussa kyselyssä on erona edelliseen se, että tutkija lähettää postitse lomakkeet, mutta hakee ne henkilökohtaisesti. Tässä tilanteessa hän voi tarkistaa paikanpäällä, miten lomakkeet on täytetty ja voi keskustella tutkittavan kanssa hänelle mahdollisesti heränneistä kysymyksistä. (Hirsjärvi ym. 1997, 192.)

Itse keräsin aineistoa kyselylomakkeilla päiväkodeilta. Suunnittelin kysymyslomakkeen jonka lähetin päiväkodeihin sähköisesti keväällä 2010. Käytin kysymyslomakkeessa monivalintakysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Tällä tavoin tuli esiin uusia näkökulmia, joita en olisi osannut etukäteen ottaa huomioon.

Keväällä 2010 suunnittelin ja tuotin sähköisen kyselyn Webpro-pol-ohjelmalla. Kyselyn pystyi siis lähettämään sähköpostiin ja vastaanottaja pystyi täyttämään sekä palauttamaan kyselyn sähköisesti. Kyselyssä vastaanottaja pystyi lähettämään kyselyn useammalle ihmiselle eteenpäin tai hän pystyi vastaamaan useamman kerran omaan

sähköpostiinsa tulleeeseen kyselyyn. Tämän tein sen takia, että minulla oli vain päiväkotien johtajien sähköpostiosoitteet. Koin, että on turhan aikaa vievää ottaa selville kaikkien kuuden päiväkodin jokaisen työntekijän joko työ tai vapaa-ajan sähköpostiosoite ja postittaa heille kaikille omansa. Jos päiväkodeissa olisi henkilökuntaa keskimäärin 10 ihmistä, se tarkoittaisi 60 ihmisen sähköpostiosoitteen hankkimisessa. Näin ollen postitin johtajille sähköisen kyselyn saatteella missä toivoin heidän postitettavan viestin eteenpäin henkilökunnalleen (liite 3). Myös siinä tapauksessa että henkilökunnalla ei olisi omaa sähköpostiosoitetta, päiväkotien johtajat voisivat avata kyselyn omasta sähköpostistaan.

Kuudesta sähköpostitse lähettämästäni kyselystä päiväkoteihin sain vastauksen kolmelta. Lähetin muistutusviestin kaksi kertaa, mutta vastauksia ei tullut tämän enempää. Mielestäni kolme vastausta ei riitä aineistoksi tähän tutkimukseen. Sovin sopivan ajankohdan kymmenen kyselylomakkeen (liite 4) viemiseksi jokaiseen kuuteen päiväkotiin paperiversiona. Soitin ja sovin myös ajan täytettyjen hakemusten hakemiseksi. Tällä tavalla vastauksia tuli 34 kappaletta. On siis selvää, että vastausprosentti kasvoi suuresti vaihdettuani sähköisen postikyselyn kontrolloituun kyselyyn.

Kyselyssä oli sekä avoimia, että monivalintakysymyksiä. Avoimilla kysymyksillä pyrin saamaan mahdollisimman paljon tilaa vastaajan omille ajatuksille. Monivalintakysymykset taas toimivat siinä tilanteessa kun halusin tosiasioihin perustuvan, yksinkertaisen vastauksen. Uskon, että monivalintakysymykset sopivat paremmin kvantitatiivisiin, eli määrällisiin tutkimuksiin missä halutaan tietää määrissä mitattavia tuloksia.

### **3.3 Maahanmuuttajavanhempien haastattelu**

Hirsjärven ym. mukaan (1997, 201–201) haastattelu on kvalitatiivisen haastattelun päämenetelmä. Siinä halutaan nähdä ihminen subjektina eli halutaan tietää hänen omakohtaiset ajatukset sekä kokemukset. Vastaukset ovat haastattelussa monitahoisia ja haastattelija voi halutessaan selventää vastauksia. Myös arkojen ja vaikeiden asioiden tutkiminen sopii haastatteluun, vaikkakin jotkut tutkijat katsovat että kyselylomakkeelle kerättävä aineisto olisi parempi, sillä tutkittava voi jäädä anonyymiksi.

Huono puoli haastattelussa on se, että se vie tutkijan aikaa. On melko työlästä sopia paikka ja aika jokaiselle haastateltavalle. Haastattelut voivat kestää helposti tunninkin. Myös se, että haastateltavan on osattava tulkita haastateltavien vastauksia erilaisten kulttuurien ja kokemusmaailmojen valossa.

Haastattelu on keskustelua, mutta koska toisella osapuolella on ohjat ja haastattelun tarkoituksena on kerätä tietoa, puhutaan tutkimushaastattelusta. Tutkimushaastattelut voi jakaa kolmeen ryhmään. Strukturoitu haastattelu eli lomakehaastattelussa käydään kysymys kysymykseltä läpi, teemahaastattelussa ei ole tarkkoja kysymyksiä tai järjestystä, ja kolmas avoin haastattelu, jossa haastattelija selvittää haastateltavan ajatuksia, mielipiteitä, tunteita ja käsityksiä sitä mukaan, kun ne luonnostaan keskustelusta nousevat. (Hirsjärvi ym. 1997, 204-205)

Halusin haastatella maahanmuuttajavanhempia siksi, että uskon sillä tavoin saavani todellisemman kuvan heidän mielipiteestään ja ajatuksistaan. Itse valitsi haastattelutyyliksi teemahaastattelun. Minulla oli valmiit kysymykset, mutta koska maahanmuuttajien suomenkielen tuntemus ei ollut aina riittävä, pystyin muokkaamaan kysymyksiä ja vaihtelevaan niiden järjestystä. Teemahaastattelu soveltuu mielestäni hyvin maahanmuuttajien haastattelutyyliksi, kommunikointiongelmien vuoksi eikä teemahaastattelu rajaa niin tarkasti kuin strukturoitu haastattelu. Osan haastatteluista toteutin yksilöhaastatteluna ja yhdessä haastattelutilanteessa oli haastateltavan perheenjäsen varmistamassa toistemme ymmärrystä tulkaamalla osan asioita. (Hirsjärvi ym. 1997, 197.).

Näiden varsin pätevien seikkojen lisäksi valitsin haastattelun tutkimusmenetelmäksi maahanmuuttajavanhemmille, osaltaan myös yhteisen kielen puutteen vuoksi. Suomen kielen osaaminen ei ole itsestään selvyys maahanmuuttajia tutkiessa. Suomenkielinen kyselylomake tai sen käännättäminen esimerkiksi arabiaksi olisi tehnyt kyselylomakkeen lähes mahdottomaksi tiedonkeruumenetelmäksi. Maahanmuuttajia, joilla on tai on ollut lapsia päivähoitossa, ja jotka haluavat sekä pystyvät haastatteluun oli vain muutamia. Haastattelin kaikki tavoittamani vanhemmat Mikkelin maahanmuuttotoimiston henkilökunnan avustuksella sekä Mimosan (Monikulttuurikeskus Mikkeliissä)

kävijäkunnasta (liite 5). Sain haastateltavaksi kaiken kaikkiaan kuusi vanhempaa. Pidimme haastattelut Mimosan tiloissa ja yhden haastattelun vanhemman työharjoittelu-paikassa (liite 6). Nauhoitin kaikki haastattelut, sillä halusin keskittyä haastattelutilanteeseen. Osa asioista selkeni minulle paremmin, kun litteroin haastattelut.

Kvalitatiivisen aineiston keruussa aineisto on riittävä silloin, kun asiat alkavat kertautua haastatteluissa. Tällöin on tapahtunut saturaatio, suomentaen kylläntyminen. (Hirsjärvi ym. 1997, 181) Mielestäni koin saaneeni tarpeeksi vastauksia niin vanhemmilta kuin päiväkodeiltakin, sillä heidän vastaukset tukivat toisiaan ja koin useasti, että taas sama vastaus.

Teoriapohja tähän työhön on syntynyt käytännön kokemusten kautta sekä kirjallisuudesta. Harjoittelussani maahanmuuttajalasten parissa aloin pohtimaan opaskirjaa ja pystyin keskustelemaan maahanmuuttajaoppilaiden opettajien kanssa. Heiltä sain paljon ajatuksia siihen, mitä opaskirjassa tulisi olla. Ystäväpiirissäni on myös maahanmuuttajia joten aihe on itselleni tuttu. Teoriaa löytyi hyvin kirjallisuudesta ja tunne oppaan tarpeellisuudesta kasvoi kun tutustuin paremmin kommunikoinnin ulottuvuuksiin sekä maahanmuuttajalasten määrään Suomessa.

Kun teoriapohja oli valmis, aloitin oppaan kehittämisen haastattelemalla maahanmuuttaja vanhempia, keillä on tai on ollut lapsia päivähoidossa. Haastateltavat löytyivät Mikkelin Maahanmuuttotoimiston sekä Mimosan henkilökunnan avustuksella. Haastattelin kuutta vanhempaa puolistrukturoidulla menetelmällä. Nauhoitin haastattelut sekä litteroin ne. Tämä oli mielestäni erittäin hyvä tapa kyseiseen tilanteeseen. Haastateltavat puhuivat vaihtelevasti suomenkieltä, osa puhui sekaisin englantia ja suomea. Osa haastateltavien kertomuksista valkeni minulle vasta litteroidessani haastatteluja. Mielestäni kyllästymispiste saavutettiin jo viidennen haastateltavan kohdalla. Tietysti jokainen haastateltava kertoi jotain uutta, mutta päälinjauksin heidän vastauksensa olivat hyvinkin samanlaisia.

### 3.4 Kyselyjen analysointi

Käsittelen kyselylomakkeiden vastaukset päiväkodinhenkilökunnalta. Kysymykset on tiivistetty yhteen teemoittain ja saadut tulokset eritelty niiden alle.

*Millaisissa tilanteissa olet keskustellut maahanmuuttajavanhemman kanssa?*

- Vanhempien lasta tuodessa ja hakiessa
- Lapsen hoitoon liittyvissä asioissa
- Lasta koskevissa palaverissa

Päiväkodin henkilökunnan vastaukset olivat hyvin samantapaiset tässä kysymyksessä. Uskon että kysymys on ymmärretty kahdella eri tavalla. Ne, jotka ovat vastanneet keskustelewansa lapsen hoitoon liittyvissä asioissa vanhempien kanssa (46 %) ovat käsittäneet kysymyksen siten, että millaisia asioita he ovat käsitelleet, kun ovat kohdanneet, kun taas ne, jotka ovat vastanneet keskustelewansa vanhempien kanssa tuonti ja hakutilanteissa (18 %), ovat käsittäneet kysymyksen konkreettisemmin, ”mikä aika ja paikka on ollut kun olette kohdanneet?” Lasta koskevat palaverit (29 %) vastaus tuli useassa vastauksessa toisena mainittavana asiana. Eli näitä vastauksia ei voi erottaa toisistaan vaan ne kertovat yhdessä kokonaisvaltaisammasta kuvasta. Alle 10 % vastanneista kertoi puhelinkeskustelusta maahanmuuttajavanhemman kanssa lapsen sairastuessa. Myös alle 10 % vastanneista kertoi hoidon aloitusvaiheen olleen se tilanne kun he ovat keskustelleet vanhemman kanssa.

*Onko ollut kommunikointivaikeuksia vanhempien kanssa? Jos on, niin millaisia?*

- Kyllä 88 %
  - kieli 57 %
  - ymmärtämisen vaikeus 24 %
- Ei 6 %

Vastanneista 6 % kertoi, ettei kommunikointiongelmia ole ilmennyt maahanmuuttajavanhempien kanssa. Toiset 6 % vastanneista kertoi, ettei kommunikointiongelmia ole ollut, jos maahanmuuttajavanhempi puhuu hyvin suomea, tai jos on ollut tulkki mukana keskustelussa. Kuitenkin suurin osa vastanneista kertoi, että kommunikointiongelmia on ollut. Syy on usein ollut yhteisen kielen puuttuminen tai ymmärtämisen vaikeus. Nämä kaksi yleisintä syytä ovat mielestäni lähellä toisiaan siten, että ymmärtämisen vaikeus on voinut johtua yhteisen kielen puuttumisesta. Yksittäiset vastaukset kommunikointiongelmien syyksi koskivat kulttuuria, käsitteiden selittämisen vaikeutta ja uskontoa.

*Millaisia apuvälineitä on ollut käytössä? Missä tilanteissa?*

- Kuvat 30 %
- Elekieli 12 %
- Tulkki 12 %
- Viittomat ja käsillä näyttäminen 10 %
- Esineiden näyttäminen 8 %

Vastanneet pystyivät kertomaan useamman apuvälineen, eli vastanneilla on voinut olla käytössä useampikin väline. Yllä mainitut apuvälineet tukivat ennakkokäsitystäni ja mielestäni on hyvä, että jo nyt lähes kolmasosa vastasi kuvien olleen apuvälineenä sillä opaskirja koostuu kuvista. Muut vastauksissa mainitut apuvälineet olivat lapsi tulkkina, sanakirja, englanti ja muut vieraat kielet, toiset vanhemmat toimimassa tulkkina, viestejä tulkille vanhempien mukana, puhelin tulkkkaus ja oma mielikuvitus. Kaksi vastanneista kertoi, ettei heillä ole käytössä minkäänlaisia apuvälineitä. Apuvälineitä on käytetty päivittäisissä tilanteissa (83 %) ja lasten palavereissa (17 %).

Nostan erikseen esille vastauksen, jossa apuvälineeksi on luettu lapsi tulkkina. Oli lapsi sitten päiväkodissa hoidossa tai isompi sisar, joka käy koulua, lapsi ei ikinä saa toimia tulkkina. Näin oli vastannut viisi päiväkodin työntekijää.



*Tarvitaanko apuvälineitä? Missä tilanteissa?*

- Kyllä 70 %
  - Asioiden oikein ymmärtäminen molemmin puolin
  - Helpottaa kommunikointia
- Ei 3 %
- Ei vastausta 27 %

Ne vastaajat, jotka kokivat, että apuvälineitä tarvitaan, perustelivat sitä suurimmaksi osaksi yllä mainituilla asioilla. Monissa vastauksissa kävi ilmi, että kuvat helpottavat tai jopa korvaavat puuttuvat sanat. Apuvälineillä on vastanneiden mukaan vältetty väärinkäsityksiä. Tulkin käyttäminen on tuottanut varmemman tunteen yhteisymmärryksestä vanhempien kanssa.

*Käytättekö tulkkia? Missä tilanteissa?*

- Kyllä 67 %
  - Palavereissa 75 %
  - Asioiden selvittelyssä 21 %
  - Lapsen sairastuessa 4 %
- Ei 33 %

Kaksi kolmannelta vastanneista kertoi käyttäneensä tulkkia. Tilanteet ovat olleet yleensä palaverit ja asioiden selvittely vanhempien kanssa. Palaverit, joita vastauksissa on kuvattu, ovat olleet lapsen tullessa päiväkotiin sekä mahdollisesti myöhemmin seurantapalavereja ja mahdollista siirtopalavereissa lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen.

*Miten kasvatuskumppanuus toteutuu maahanmuuttajavanhempien kanssa? Mistä syystä kasvatuskumppanuus ei toteutuisi?*

- Samalla tavalla kuin muidenkin vanhempien kanssa 41 %

- Toteutuu, mutta vaatii enemmän töitä 22 %
- Ei toteudu kieliongelmissa johtuen 8 %
- Vastaja toimii esikoulussa, missä kasvatuskumppanuutta ei ole 22 %

Alle puolet vastanneista tunsivat, että kasvatuskumppanuus vaatii enemmän töitä, mutta muuten toteutuu yhtä hyvin kuin valtaväestön vanhempien kanssa. Muutama vastanneista vastasi, ettei kasvatuskumppanuus toteudu niin hyvin koska yhteistä kieltä ei ole. Mielestäni on kuitenkin hyvä, että reilusti yli puolet koki kasvatuskumppanuuden toteutuvan vaikka se vaatisi tulkin tai muuten enemmän vaivannäköä. Ainoastaan kolme (6 %) päiväkodinhenkilökunnasta vastasi, ettei kasvatuskumppanuus toteudu.

*Millaista kehitystä toivot omaan maahanmuuttajavanhemman kohtaamiseen?*

- Ei vastausta tai ei kehitystarvetta
- Kärsivällisyyttä
- Oman kielitaidon kehitystä
- Kulttuurien tuntemusta ja vanhempiin tutustumista

Yllä ovat mainittuna vastaukset, joita tuli useammalta kuin kahdelta vastanneelta. Tässä kysymyksessä vastaukset hajanenivat paljon kysymyksen luonteesta johtuen. Kysymys on suunnattu yksilöön ja vastauksetkin olivat hyvin subjektiivisia. Lähes kaikki kehitysajatusvastaukset kohdistuivat vastaajaan itseensä. Vain muutama vastanneista toivoi kehitystä maahanmuuttajavanhempien kielitaitoon tai päiväkodin kommunikoinnin apuvälineisiin.

*Missä tilanteissa kuvakirja voisi olla avuksi?*

- Kaikissa tilanteissa 44 %
- Lapsen tuonti ja hakutilanteessa 22 %

Kysymyksen vastaukset olivat hyvin samankaltaisia. Vastaukset kuvasivat sitä, että niissä kaikissa arkisissa tilanteissa missä kohtaa maahanmuuttajavanhemman, kuvakirja olisi avuksi. Vastanneista osa on voinut tarkoittaa samaa vastaamalla ”lapsen tuonti ja hakutilanteissa”, sillä se on mielestäni hyvin arkinen ja tavanomainen tilanne missä lasten vanhemmat kohdataan. Muut vastaukset olivat tiedotustilanteita, lasten opetustilanteita ja hoitotilanteita.

*Millaisia kuvia toivoisit kuvakirjasta löytyvän?*

- Arkitilanteita kuvaavat kuvat 57 %
- Pukeutuminen 14 %

Tässäkin kysymyksessä vastauksia tuli enemmän kuin yksi. Yli puolet vastanneista toivoi arkielämään liittyviä kuvia ilman sen tarkempaa kuvailua. Tarkemmin kuvaavia vastauksia tuli paljon, mutta samankaltaisuutta niistä ei juuri löytynyt muuten kuin se, että ne sopisivat hyvin arkitilanteita kuvaaviksi. Esimerkiksi kellonajat, perheenjäsenet, ruokailu, tunteet, lasta lähellä olevat asiat ja wc:ssä käynti esiintyivät vastauksissa. Muutama vastaus koski kuvien ulkonäköä; selkeitä ja sarjakuvia tapahtumista. Kaiken kaikkiaan vastaukset noudattivat sitä, että kuvat olisivat hyvin lapsen arkipäivää päiväkodissa kuvaavia.

### **3.5 Haastattelujen analysointi**

Haastattelin kuutta maahanmuuttajavanhempaa, joilla on tai on ollut lapsi päivähoitossa. Esitän kysymykset tiivistettynä ja vanhempien vastaukset ovat alla.

*Mistä puhutte päiväkodinhenkilökunnan kanssa?*

- Lapsen vaatetuksesta
- Mitä vanhempien tulee tuoda päiväkotiin
- Arjen asioita: mitä lapsi on tehnyt, mistä lapsi pitää

Vanhemmat kuvasivat paljon sitä, että päiväkodin henkilökunta toivoo heidän tuovan jotain asioita päiväkotiin, esimerkiksi lisää vaippoja. Vaatteiden valinnasta monet vanhemmat ovat keskustelleet päiväkodintyöntekijän kanssa. Vastausten perusteella kaikki haastateltavat vanhemmat käyvät lähes päivittäisiä arkisia keskusteluja lapsesta tuonti ja hakutilanteissa.

*”Aina kun me ollaan maahanmuuttajia Suomessa niin me esimerkiksi talvella lapsille pitää laittaa paksu vaate ja se on hankala meillä ja välillä sataa vettä ja sitten taas tarvitsee toiset vaate.”(Haastateltava)*

*Mistä asioista oli vaikea puhua?*

- Lapsen hoitoon liittyvistä asioista päiväkodissa
- Raha-asiat
- Terveystermit
- Tiedottaminen molemmin puolin
- Ajan määreet

Yllä mainitut asiat nousivat haastatteluissa yleisimmiksi vaikeiksi asioiksi, koska niistä puhuminen vaati erityissanaston tuntemista. Esimerkiksi lapsen sairastuessa vanhempien on vaikea ymmärtää henkilökunnan kertoessa lapsen oireista. Myös lapsen ruoka-allergian kertomisen vanhemmat tunsivat haastavaksi. Vaikeaksi vanhemmat kokivat myös sen jos heidän tarvitsisi huomauttaa lapsen hoitoon liittyvistä asioista. Yksi haastateltava kertoi pelkäävänsä, että henkilökunta suuttuu heille, jos he huomauttavat lapsen vaipan olleen huonosti.

*Mikä auttoi kommunikointia?*

- Muistilaput ja ilmoituslehtiset
- Asioiden näyttäminen, piirtäminen, kuvat
- Käsillä esittäminen ja piirtäminen ilmaan
- Helpot sanat, hidas ja selkeä, kirjakieli

- Englannin kielellä puhuminen
- Tulkki
- Sanojen kadotessa henkilökunnan puolelta sanojen ehdottelu

Vanhemmat antoivat melko yhtenäiset vastaukset kysymykseen. Heille tärkeimpiä asioita kommunikoinnin helpottamiseksi, oli henkilökunnan selkeä puhe, asioiden toistaminen sekä muistilappujen mukaan anto. Myös asioiden selittäminen erilaisin keinoin näytti helpottavan asioiden ymmärtämistä.

*”Se on helppo juttu kun näytetään jotain, kuvia tai joskus voi tehdä muutaman merkkiä. Pitää olla hidasta puhetta. Selkeästi ja joskus ei tarvitse käyttää monimutkaista. Puhekieli myös. Murreta. Se on vaikea. Kirjakieli on parempi. Kun puhutaan murteita, aina se tulee että mamu ei voi löytää sitä vaan ulkona mutta koulussa opetetaan minä sinä hän.” (Haastateltava)*

*Mikä hankaloitti kommunikointia?*

- Erilaiset näkemykset asioihin, kulttuuri
- Lapsen ”pyöräminen jaloissa” samanaikaisesti
- Kiire
- Suomen kielen puutteellinen osaaminen
- Ennakkoluulot
- Liian suoraan puhuminen

Vanhemmat kertoivat, että monet omasta mielestäni kulttuuriin sidonnaiset, kommunikoinnin tavat ovat aiheuttaneet kommunikointiongelmia. Kun näitä ongelmia on esiintynyt, vanhemmat eivät halua enää puhua saman henkilön kanssa. Esimerkiksi se, että puhutaan liian suoraan asioista:

*”Kysytään onko siellä joku kotona jos tulee ristiriita lasten kesken. Se ei ole hyvää kysymystä.” (Haastateltava)*

*”Työntekijä katsoo ahaa tämä on nyt väärin hän ei ymmärrä mitään, pitää tulla lämmin syyskuu miksi et tuonut tämän, olen aikuinen pitää puhua mulle selkeästi. että jos en ymmärrä tätä, laita lappu! Tulemme surulliseksi, en ole pieni lapsi.” (Haastateltava)*

*”Jos lapsi sairastuu päiväkodissa ja soitetaan äidille tai isälle pitää sanoa voisitko tulla hakemaan lapsen kohtelias, että muut työntekijät sanovat suoraan ”Pitää tulla hakemaan heti!” Se on mulle isänä ymmärsin saman kuin en hoida minun lapsi.”(Haastateltava)*

### **3.6 Oppaan teko**

Oppaan teko alkoi sillä, että etsin vanhempien haastatteluista sekä päiväkodeilta saaduista vastauksista asioita, jotka voi esittää kuvina. Tämän jälkeen jaoin nämä esille tulleet asiat tärkeysjärjestykseen. Tärkeysjärjestys tuli siitä, kuinka usein asia oli mainittu vastauksissa. Kokosin vastaukset teemoittain. Kuvat sain Papunetin kuvapankista josta olen saanut julkaisuluvan. Kuvapankissa syötin hakusanan, esimerkiksi ”poika”, ja kuvakone ehdotti sopivia kuvia. Tällä tavoin keräsin 360 kuvaa kuvakirjaan. Tein vielä oppaan alkuun ”Lukijalle” osion sekä ”Vinkkejä helpompaan kommunikointiin”. Lukijalle –osiossa kerron mikä on oppaan tarkoitus ja miten sitä voi hyödyntää, vinkkejä helpompaan kommunikointiin –osioon keräsin helpottavia asioita mitä vanhemmat haastatteluissa toivat esille.

Kun opaskirjassa oli mielestäni kaikki, mitä vastauksissa oli toivottu ja mitkä oli mahdollista esittää kuvina, lähetin kuvakirjan arviointiin päiväkodeihin. Lähetin opaskirjan sekä paperisena postissa että sähköpostilla liitetiedostona. Aikaa päiväkodeilla arviointiin oli 2 viikkoa. Alkuperäisessä suunnitelmassani päiväkodeilla olisi ollut aikaa tutustua sekä arvioida opaskirjaa yksi kuukausi mutta aika lyheni tiedonkeruun epäonnistuttua keväällä sähköisesti.

### 3.7. Opaskirjan arviointi

Opaskirjan arvioita sain neljältä päiväkodilta. Lähetin arviointikaavakkeen sähköpostitse (liite 7). Heillä oli kaksi viikkoa aikaa tutustua niin sähköisesti kuin paperiseenkin versioon oppaasta. Arviointilomakkeessa oli kolme skaalakysymystä ja yksi avoinkysymys (liite 8). Tämä oli nopea ja tehokas tapa saada selville heidän mielipiteensä oppaasta. Skaalakysymyksissä asteikko oli 1–5, siten että arvosana 1 tarkoittaa täysin erimielistä ja arvosana 5 tarkoittaa täysin samaa mieltä. Alle olen koontanut tiivistelmät vastauksista.

*Opaskirjan kuvat ovat käytännöllisiä*

**arvosana: 4,25**

*Opas on helppokäyttöinen*

**arvosana: 4,25**

*Käytän tarpeen tullen opasta apuna kommunikoinnissa.*

**arvosana: 4,25**

Päiväkotien arviot olivat hyvin samantyyllisiä. Päiväkotien vastausten perusteella voisi sanoa, että opaskirjan kuvat ovat melko käytännöllisiä, opaskirja itsessään on melko helppokäyttöinen ja kaikki neljä päiväkotia ovat sitä mieltä, että he melko varmasti käyttävät tarpeen tullen opaskirjaa apuna kommunikoinnissa.

Kehittämisehdotuksina ei tullut muuta kuin yksittäisiä kuvaehdotuksia. Syy tähän johtunee opaskirjan lyhyehköstä arviointiajasta. Palautteen mukana tuli ilokseni pyyntö käyttää opaskirjaa maahanmuuttotyön työryhmässä materiaalina. Myös Papunet aikoo julkaista Pienen päivä kuviksi opaskirjan nettisivuillaan.

#### 4 POHDINTA

Opinnäytetyön teko on ollut pitkä ja opettavainen kokemus. Koulussa aiheen tarkkaa valintaa on painotettu ja se on ollut hyvä asia. En kuitenkaan ole varma, osasinko arvioida aiheitani kovin tarkkaan keksiessäni sen. Itse olen kuitenkin suuresti pitänyt aiheestani. Itsekuri on ollut huipussaan, vaikka välillä pystyi ajattelemaan järkevästi: ”Opinnäytetyö on vain yksi koulutehtävä”. Silti suurin osa ajasta meni siihen, ettei mikään kelvannut tai riittänyt, koska tämä on se yksi ja ainutkertainen opinnäytetyö.

Olen iloinen, että sain harjoitella montaa uutta asiaa: haastattelu, kysely sekä opaskirjan teko. Haastattelut olivat mielenkiintoisia, mutta aluksi ne vaativat paljon vaivannäköä, lähinnä siksi ettei maahanmuuttajilla ole samanlainen ajankäsitys kuin itselläni. Kysely taas turhautti minua paljon. Oli hienoa, että ylitin itseni pystyessäni tekemään sähköisen kyselyn, minkä asetukset sain vielä mieleisekseni. Vastausten vähyys harmitti todella paljon. Tämäkin pitää nähdä oppimistilanteena ja tästä kokemuksesta on varmasti hyötyä joskus työelämässäni.

Opaskirjan teko oli yllättävän kivuton vaikkakin aikaa vievä osuus. Pidin sisällön suunnittelusta luultavasti sen takia, että saisin siitä konkreettisen opuksen. Minua on myös motivoinut tässä työssä se, että opaskirja on herättänyt niin paljon kiinnostusta ja koen sen todella olevan tärkeä ja kaivattu.

Itse opinnäytetyön kirjoittaminen tuntui hankalalta. Vaikeinta on kertoa kaikkea sitä tietoa ja oivallusta mitä on syntynyt lähes vuoden kestäneessä suuritöisessä projektissa. Maahanmuuttajista on niin paljon tietoa, mitä jollain tavalla pystyisin perustelemaan tähän työhön kuuluvaksi, että tunsin välillä vaikeaksi rajata aihetta. Tunnen kuitenkin, että itse työni on ollut opaskirjan teko ja jätän muille opiskelijoille esimerkiksi eri kulttuurien tyylit.

Apuna opinnäytetyössäni ovat olleet läheiseni sekä opettajani, maahanmuuttajavanhemmat, päiväkotien johtajat ja henkilökunta, maahanmuuttotoimiston henkilökunta



ja monikulttuurikeskus Mimosan asiakaskunta. Kaiken kaikkiaan työ on ollut iso ja palkitseva tehtävä joista olen ylpeä.

Uskon vilpittömästi, että ainakin muutama päiväkotitoiminta ottaa opaskirjan käyttöön. Pienen päivä kuviksi julkaistaan Papunetissä, jota kautta myös muut opaskirjasta kiinnostuneet voivat sen löytää. Niin päiväkotien kuin maahanmuuttajavanhempienkin toiveena on, että heidän välisen kommunikoinnin helpottamiseksi olisi erilaisia apuvälineitä. Toivon, että päiväkotimaailmaan saadaan tulevaisuudessa opastusta erilaisten kulttuurien kohtaamiseen ja sosiaalialan ammattilaiset tekisivät yhteistyötä, levittäisivät hyviä apuvälineitä ja käytäntöjä sekä kehittäisivät maahanmuuttotyötä kaikilla sosiaalialan sektoreilla.

## LÄHTEET

Airaksinen, Tiina & Vilkka, Hanna 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä:Gummerus.

Alho Olli, Lehtonen,Jaakko, Raunio Aino, Virtanen Matti 1996. Ihminen ja kulttuuri. Suomalainen kansainvälistyvässä maailmassa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Bergbom Barbara, Giorgiani Terhi, Riala Riitta, Rintala-Rasmus Anita, Vartia Maarit, Salminen Simo 2007. Monikulttuurisuus työn arjessa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Heinämäki, Liisa 2004. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Erityispäivähoito . Lapsen mahdollisuus. Saarijärvi: Gummerus.

Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko & Sajavaara Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hujala Eeva, Puroila Anna-Maija, Parrila-Haapakoski Sanna, Nivala Veijo 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Ihanus, Juhani 1999. Kulttuuri ja psykologia. Helsinki: Yliopistopaino Helsinki University Press.

Kankaanranta Marja, Mäkitalo Kati, Tuhonen Eila 1999. Kasvun ja oppimisen polkuja. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.

Keskinen, Soili & Virjonen, Heli 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi.

Laine, Kaarina 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Lehtonen, Jaakko 1993. Kulttuurien kohtaaminen. Näkökulmia kulttuurienväliseen kanssakäymiseen. Jyväskylä: Kopi-Jyvä Oy

Ojala, Mikko 1984. Varhaiskasvatuksen perusteita ja haasteita. Jyväskylä: Gummerus.

Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Rönkä Anna, Malinen Kaisa, Lämsä Tiina 2009. Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy

Stakes Oppaita 56 2003. Varhais---. Saarijärvi: Gummerus.

WWW-dokumentti. Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Väestöliitto, Ihmisoikeusliitto, Monika-Naiset Liitto Ry. AHAA! Avaimia monikulttuuriseen kohtaamiseen. [www.ahaa-avaimia.fi](http://www.ahaa-avaimia.fi) Luettu 23.10.2010. Ei päivitystietoja.

WWW-dokumentti. Stakes: [www.stat.fi](http://www.stat.fi). Luettu 29.1.2010. Ei päivitystietoja.

## LIITE 1. Mikkelin kaupungin tutkimuslupa

Mikkelin kaupunki  
Sosiaali- ja terveystoimi

Päätöspöytäkirja

Sivu 1

Päivähoidon esimies

26.01.2010

4 §

Sara Ritosalo  
Jalavakatu 15 as 24  
50130 MIKKELI

132 / 429 / 2010

Muut asiat

### TUTKIMUSLUVAN MYÖNTÄMINEN SARA RITOSALOLLE

Asia	<p>Mikkelin Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Sara Ritosalo anoo tutkimuslupaa opinnäytetyötä varten, jonka tarkoituksena on helpottaa kommunikointia päiväkodin henkilökunnan ja maahanmuuttaja lasten vanhempien välillä.</p> <p>Aineisto kerätään haastattelemalla maahanmuuttaja lasten vanhempia ja sähköisillä kyselyillä päiväkodeilta.</p>
Päätöksen peruste	Sosiaali- ja terveystoimen elämäntapaorganisaation toimintasääntö § 3
Päätös	Myönnetään Sara Ritosalolle lupa asiakohdassa mainitun tutkimuksen tekemistä varten edellyttäen, että hän noudattaa ehdotonta salassapitovelvollisuutta kerättävässä aineistossa mahdollisesti esiin tulevien yksilöä ja perhettä koskevien seikkojen suhteen. Lisäksi edellytetään, että yksi kappale tutkimuksesta luovutetaan päivähoiton esimiehen käyttöön.
Allekirjoitus	<div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 20px; margin-bottom: 5px;"></div> <p>Pirjo Vartiainen Päivähoidon esimies</p>
Tiedoksi	päiväkodit, päivähoitopalvelut
Muutoksenhaku	Oikaisuvaatimusohje kääntöpuolella

## LIITE 2. Papunetin kuvien käyttö lupa

### PAPUNET KUVAPANKIN KUVIEN KÄYTTÖLUPA

Sara Ritosalo  
Jääkärintie 29 b 19  
50100 Mikkeli  
040 824 9776

23.10.2010

Tämän sopimuksen tarkoituksena on antaa lupa käyttää Papunetin kuvapankin kuvia ei-kaupallisessa Sara Ritosalon tekemässä opinnäytetyössä ja siihen liittyvässä kuvakirjassa, jotka julkaistaan Mikkelin ammattikorkeakoulun kirjaston julkaisuna, ammattikorkeakoulujen Theseus- verkkokirjastosivuilla ja [www.papunet.net](http://www.papunet.net)-sivuilla.

Tätä sopimusta on tehty kaksi (2) samanlaista kappaletta, yksi (1) kummallekin sopijapuolelle.

\_\_\_\_\_  
Tekijän allekirjoitus

\_\_\_\_\_  
Papunetin edustajan allekirjoitus

\_\_\_\_\_  
Nimen selvennys

\_\_\_\_\_  
Nimen selvennys

### **LIITE 3. Tutkimuksen saatekirje päiväkodeille**

## **OPAS PÄIVÄKODIN HENKILÖKUNNAN JA MAAHANMUUTTAJALAPSEN VANHEMPIEN VÄLISEN KOMMUNIKOINNIN HELPOTTAMISEKSI**

Hei!

3.6.10

Teen opinnäytetyönä oppaan minkä tarkoituksena on tukea ja auttaa päiväkodin työntekijöiden ja maahanmuuttajalapsen vanhempien välistä kommunikointia. Opas tulee suurilta osin koostumaan kuvista.

Jotta oppaasta tulisi käytännöllinen, haastattelen maahanmuuttajavanhempia joilla on tai on ollut lapsi päivähoidossa sekä lähetän sähköisen kyselyn niihin Mikkelin päiväkodeihin missä on ollut hoidossa maahanmuuttajalapsia. Olen saanut tutkimusluvan Pirjo Vartiaiselta. Toivon, että jokainen työntekijä vastaa kyselyyn, sillä olisi hienoa saada mahdollisimman monen ihmisen näkökulma oppaan tekoon. (Aikaa tulee varata vastaamiseen n. 15 - 20min).

Tulen lähettämään kyselyn kesäkuun aikana ja siihen on saapumisen jälkeen aikaa vastata 2 viikkoa. Syksyllä päiväkodit saavat oppaan käyttöönsä!

Kiitos jo etukäteen avustanne oppaan toteuttamiseen!

Sara Ritosalo

Sosionomi opiskelija

Mikkelin Ammattikorkeakoulu

sara.ritosalo@mail.mamk.fi

## LIITE 4. Kyselylomake päiväkodeille

Kysely - Opas maahanmuuttajalapsen vanhemman ja päiväkodin henkilökunnan välisen kommunikoinnin helpottamiseksi



- 1) Millaisissa tilanteissa olet keskustellut maahanmuuttajavanhemman kanssa?
- 2) Onko ollut kommunikointivaikeuksia?  
Kyllä \_\_\_ Ei \_\_\_
- 3) Jos vastasit kyllä, millaisia?
- 4) Minkälaisia apuvälineitä on ollut käytössä? Missä tilanteissa?
- 5) Koetko että apuvälinettä tarvitaan tai siitä on apua maahanmuuttajavanhemman kanssa keskusteltaessa? Perustele vastauksesi.
- 6) Käytättekö tulkkia?  
Kyllä \_\_\_ Ei \_\_\_
- 7) Jos vastasit kyllä, niin missä tilanteissa olette saaneet tulkkipalveluja?
- 8) Miten kasvatuskumppanuus toteutuu maahanmuuttajavanhempien kanssa?
- 9) Jos vastasit ettei toteudu, niin mistä syystä mielestäsi kasvatuskumppanuus ei ole toteutunut?
- 10) Millaista kehitystä toivot omaan maahanmuuttajavanhemman kohtaamiseen?
- 11) Missä tilanteessa kuvakirja voisi olla avuksi?
- 12) Millaisia kuvia toivoisit kuvakirjasta löytyvän?

## LIITE 5. Tutkimuksen saatekirje maahanmuuttajavanhemmille

Hei!

Teen opasta mikä auttaa maahanmuuttajavanhempaa ja päiväkodintyöntekijää puhumaan lapsen asioista. Opiskelen Mikkelin Ammattikorkeakoulussa ja tämä on opin-  
näytetyöni aihe. Haen 8 vanhempaa haastatteluun. Maahanmuuttaja vanhemman tulisi  
ymmärtää ja puhua suomea tai englantia vähän jotta haastattelu onnistuu.

Jos Sinulla on aikaa haastatteluun, niin soita. Sovimme ajan haastatteluun. Haastattelu  
kestää enintään 30 min. Aiheena on se, miten maahanmuuttaja vanhempi pystyy pu-  
humaan lapsensa asioista päiväkodin työntekijälle.

Kiitos!

Terveisin Sara Ritosalo

Hello!

I am making a book which should help immigrant parents to talk about their child with  
their kindergartner teachers. I'm studying in Mikkeli's University of Applied Sciences  
and this is my final report.

I need 8 parents for the interview. Immigrant parent should be able to talk a little Fin-  
nish or English. If you have time for the interview, call numb. so that we can make an  
appointment. The interview will take about 30 min. The subject in this interview is  
how immigrant parents can talk about their child's things with kindergartner teachers.

Thank you!

With best regards Sara Ritosalo



## **LIITE 6. Haastattelukysymykset maahanmuuttajavanhemmille**

### **Haastattelukysymykset maahanmuuttajavanhemmille.**

1. Mistä asioista puhuitte päiväkodintyöntekijän kanssa?
2. mistä asioista oli helppo puhua päiväkodintyöntekijälle? Miksi?
3. Mistä asioista oli vaikea puhua päiväkodintyöntekijälle? Miksi?
4. Mitkä asiat ymmärsit kun työntekijä puhui?
5. Mitkä asiat työntekijä tuntui ymmärtävän kun puhuit?
6. Mitä asioita työntekijä ei tuntunut ymmärtävän kun puhuit?
7. Mikä auttoi puhumista ja ymmärtämistä päiväkodintyöntekijän kanssa?
8. Mikä hankaloitti puhumista ja ymmärtämistä päiväkodintyöntekijän kanssa?
9. Mistä asioista olisit halunnut keskustella enemmän päiväkodintyöntekijän kanssa?

## LIITE 7. Arvioinnin saatekirje päiväkodeille

Hei!

Kiitos vielä kerran päiväkodin koko henkilökunnalle hyvistä vastauksista koskien kommunikointia maahanmuuttajavanhempien kanssa. Viestin liitteenä on raakaversio vastausten pohjalta syntyneestä oppaasta. Olen lähettänyt oppaan myös postitse päiväkotinne siltä varalta ettei Teillä ole mahdollisuutta tulostaa opasta.

Toivoisinkin seuraavaksi, että ottaisitte oppaan pikaiseen testiin; kuinka opas toimii arkipäivänä kommunikoinnin tukena. Opinnäytetyöni tulisi piakkoin olla valmiina palautukseen ja toivoisin Teiltä arvion oppaan toimivuudesta sekä kehitysehdotuksia. Aikaa on vielä tehdä pieniä muokkauksia.

Viestin liitteenä on arviointilomake. Itselleni riittää yksi arvio päiväkodiltanne, mutta halutessanne voitte palauttaa useammankin arvion. Toivoisin että tutustuisitte pikaisesti oppaan sisältöön sekä mahdollisesti kokeillette sen toimivuutta maahanmuuttajavanhemman kanssa.

Kuten jo aiemmin mainitsin, työllä on jo hiukan kiire ja näin ollen pyydän arviointianne palautettavaksi **5.10.2010** mennessä sähköpostiini [sara.ritosalo@mail.mamk.fi](mailto:sara.ritosalo@mail.mamk.fi). Mahdolliset kysymykset voi laittaa sähköpostiin.

**Palautus 5.10.2010 sara.ritosalo@mail.mamk.fi**

## LIITE 8. Arviointilomake päiväkodeille

### ARVIOINTILOMAKE

1. Oppaan kuvat ovat käytännöllisiä. täysin erimieltä 1 2 3 4 5 täysin samaa mieltä

Mielipiteeni on numero:

2. Opas on helppokäyttöinen. täysin erimieltä 1 2 3 4 5 täysin samaa mieltä

Mielipiteeni on numero:

3. Käytän tarpeen tullen opasta apuna kommunikoinnissa.

täysin erimieltä 1 2 3 4 5 täysin samaa mieltä

Mielipiteeni on numero:

4. Mitä kehitettävää oppaassa on?

5. Muita terveisiä

## **LIITE 9. Pienen päivä kuviksi**

# PIENEN PÄIVÄ KUVIKSI



Tekijä: Sara Ritosalo

Kansi: Hamid Alsammarraee

Kuvat: Papunetin kuvapankki, [www.papunet.net](http://www.papunet.net)

Mikkelissä 2010

## Lukijalle

Opas on tehty tukemaan päiväkodin henkilökunnan ja maahanmuuttajavanhempien välistä kommunikointia. Opas koostuu kuvista, mitkä kuvaavat arkipäivää päiväkodissa. Kuvista voi osoittaa vanhemmalle, mitä lapsi on esimerkiksi tehnyt päivän aikana ja millä tuulella lapsi on ollut, silloin kun vanhempi ei kielimuurin vuoksi ymmärrä jotain oleellista sanaa. Ja tietenkin vanhempi voi tukea viestiään osoittamalla sopivaa kuvaa.

Oppaasta löytyy sisällysluettelo, mihin on eritelty oppaan kappaleet. Sisällysluettelo on hyvä käyttää apuna sopivan kuvan etsinnässä. Oppaan kappaleisiin on jätetty tyhjiä ruutuja, jotta henkilökunta voi lisätä esimerkiksi piirtämällä kuvia, mitä oppaasta ei löydy. Kuvia voi myös etsiä Papunetistä ([www.papunet.net](http://www.papunet.net)). Oppaan kaikki kuvat on kasattu Papunetin kuvapankista.

Haastattelin maahanmuuttajavanhempia sekä teetin kyselyn useassa päiväkodissa. Heidän vastausten perusteella oheiset kuvat ovat löytäneet paikkansa. Kaikkia asioita ei voi saada kuviksi ja tärkeää onkin muistaa, että opas on kommunikoinnin tueksi, ei väline. Oppaassa on arkipäivään liittyviä kuvia asioista, mistä voi keskustella vanhemman kanssa hänen hakiessa lasta päivähoidosta.

## Vinkkejä sujuvampaan kommunikointiin

### Kun puhut maahanmuuttaja vanhemman kanssa

- piirrä ilmaan kuvia, osoita tavaroita ja näytä kuvia
- käytä helppoja sanoja
- puhu kirjakielellä
- puhu rauhallisesti
- kun vanhemmalla on sana hukassa, auta ehdottelemalla sanoja
- sanat ”ok” ja ”hyvä on, ymmärrän” eivät aina pidä paikkaansa.

Syitä tähän voi olla:

- vanhempi ei heti ymmärrä ja on kiire
- vanhemmalla on pelko hankalasta tilanteesta mitä seuraa ymmärtämättömyyden tunnustuksen seurauksena

### Auta vanhempaa

- Suomen säähän sopiva vaatetus voi olla uutta vanhemmalle, tutustuta vanhempi sade- ja talvivaatteisiin
- muistuta ja anna muistilappuja asioista, mitä vanhemman tulee muistaa tuoda
- perusasiatkin voivat olla sellaisia mistä pitää muistuttaa joka päivä

### Maahanmuuttaja vanhemmat toivovat

- paljon yhteistyötä
- kohteliasta kanssakäymistä, Suomalainen kulttuuri voi tuntua työkeältä
- asiallista kanssakäymistä, vaikka he eivät aina tiedä tai ymmärrä
- tietoa lapsen päivästä ja mielenkiinnoista, vanhemmat saavat tunteen että lapsi viihtyy sekä vanhemmat saavat ideoita kotipäivien ajanvietteeksi



## SISÄLTÖ

PÄIVÄN TOIMINNOT .....	1-13
pukeutuminen	
wc ja hygienia	
ruokailu ja päiväunet	
musiikki, kuvataide ja liikunta	
opetus	
lelut ja leikit	
VAATTEET .....	13-20
arkivaatteet	
ulkovaatteet	
sukset ja luistimet	
RUOKA.....	20-31
aamupala	
kasvikset	
hedelmät	
lihat	
herkut	
TUNTEET .....	31-35
TERVEYS .....	36-43
AIKA .....	44-50
viikonpäivät	
kellon ajat	
kuukaudet	
SÄÄNNÖT .....	51-53
kieltoja	
IHMISET .....	54-57
perhe	
päiväkodin henkilökunta	
terveydenhuolto	

JUHLAT .....58-61

syntymäpäivä

äitien- ja isänpäivä

pääsiäinen

juhannus

joulu

uusivuosi

# PÄIVÄN TOIMINNOT



pukeutuminen

wc ja hygienia

ruokailu ja päiväunet

musiikki, kuvataide ja liikunta

opetus

lelut ja leikit

pukea



riisua



tarran sulkeminen



nuha



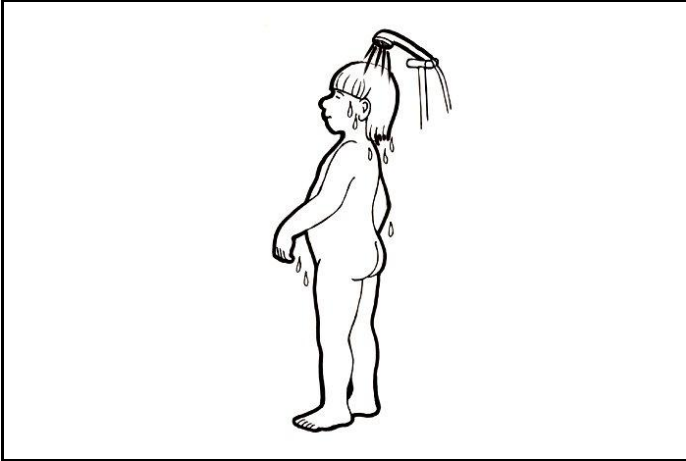
käydä wc:ssä



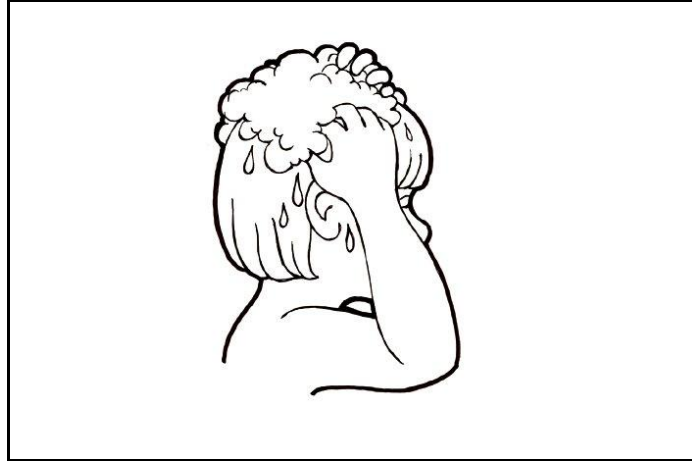
pyyhkiä



suihku



pestä hiukset



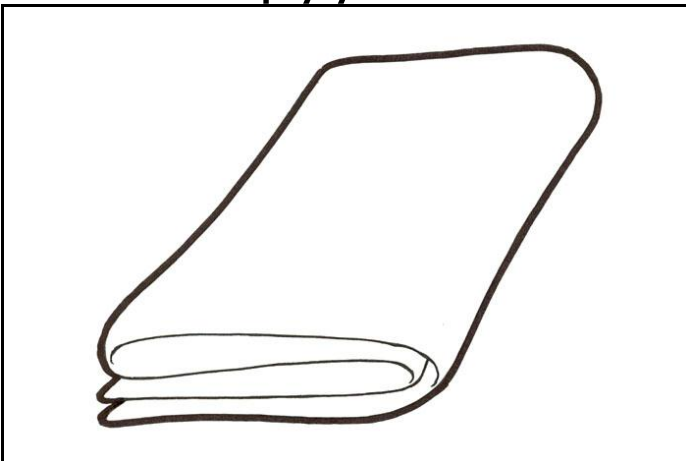
pestä kädet



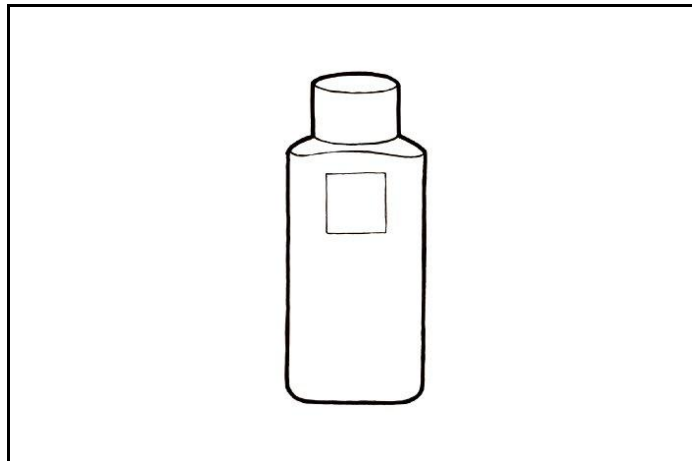
harjata hampaat



pyyhe



rasva



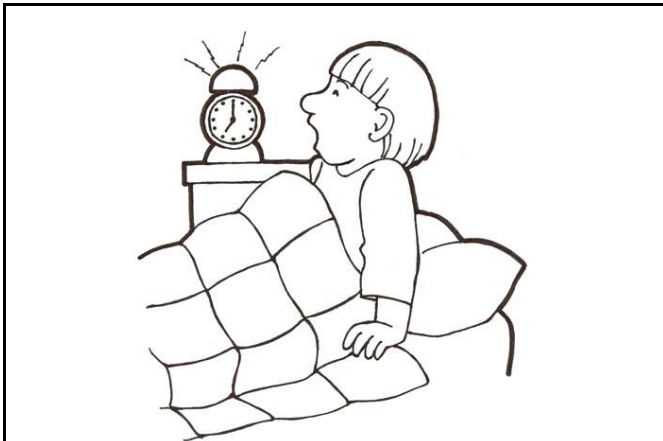
syödä



juoda



herätä



nukkua



puhua



kuunnella



laulaa



musiikki



tanssia



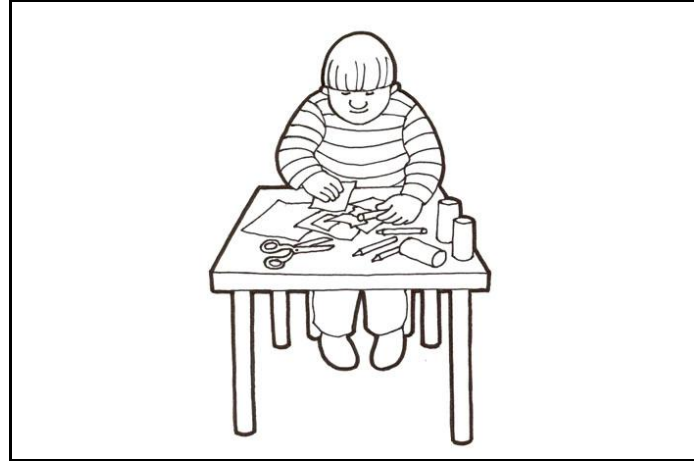
maalata



piirtää



askarrella



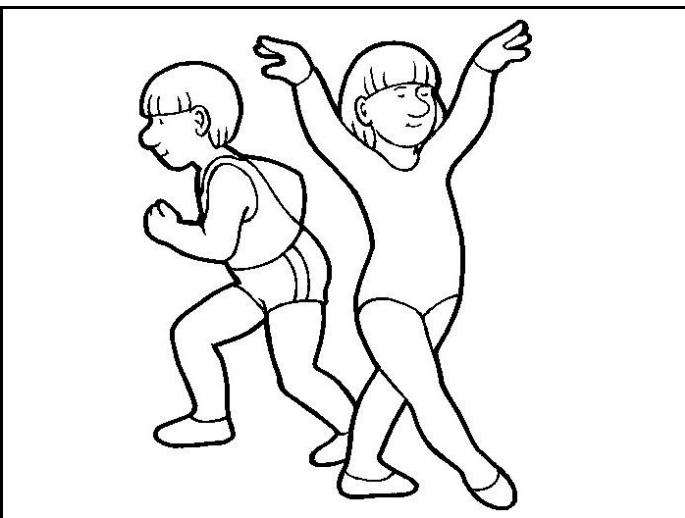
leipoa



leikkiä



liikunta

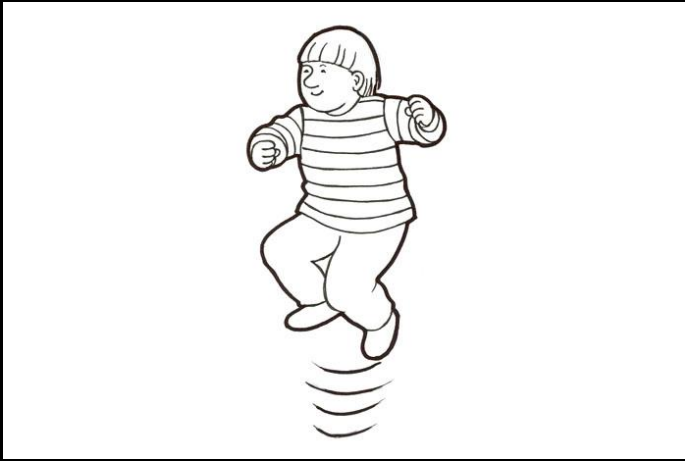


juosta

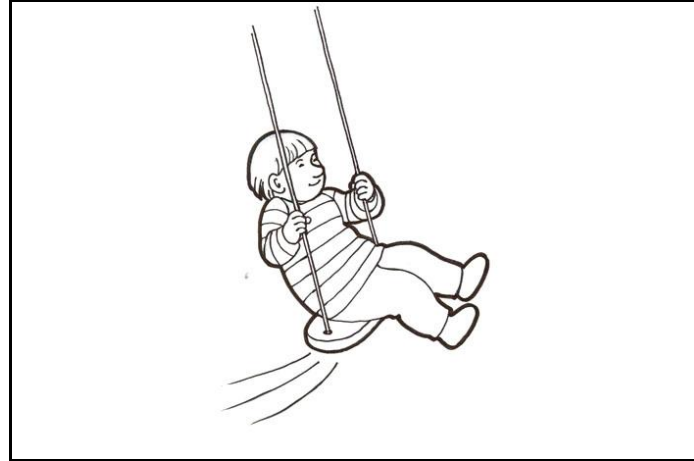




hyppiä



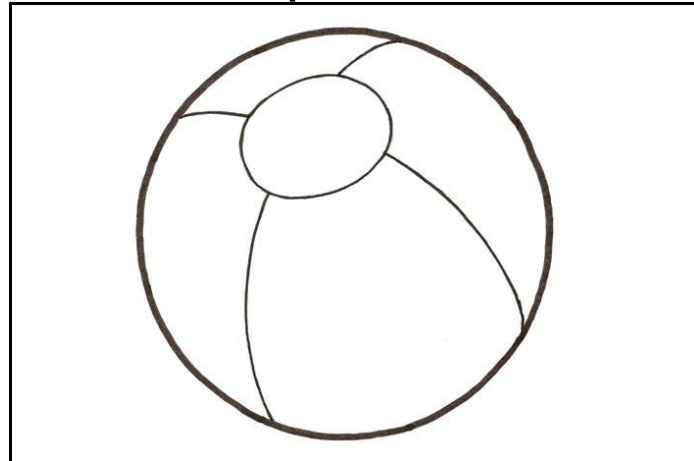
keinua



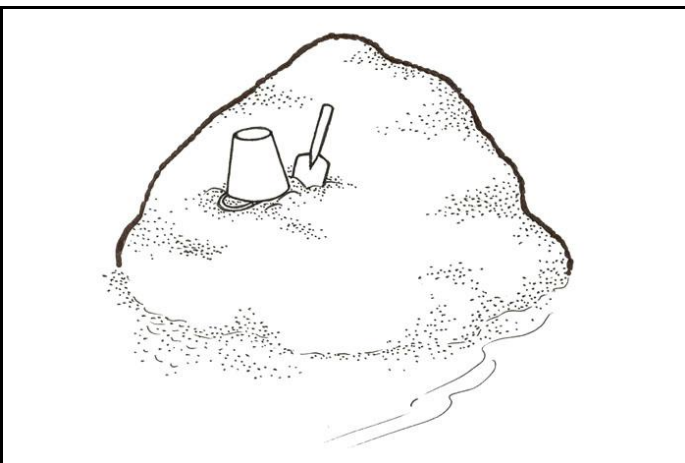
laskea liukumäkeä



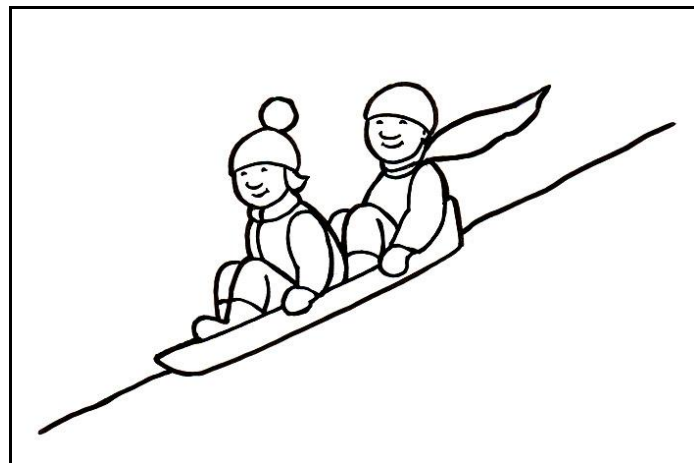
pallo



hiekkä



kelkkamäki



hiihtää



kolata lunta



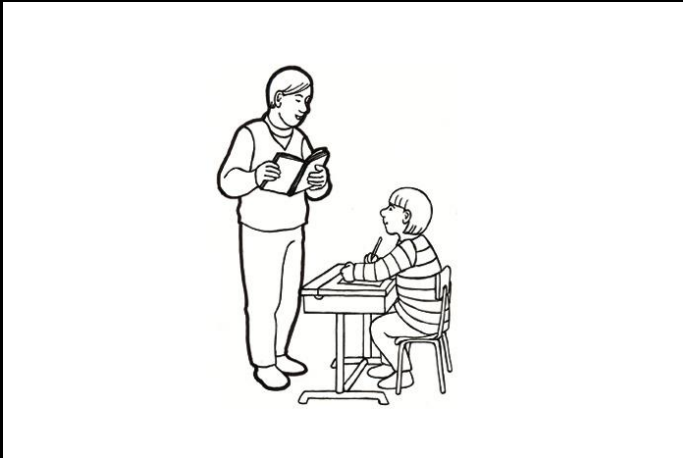
luistella



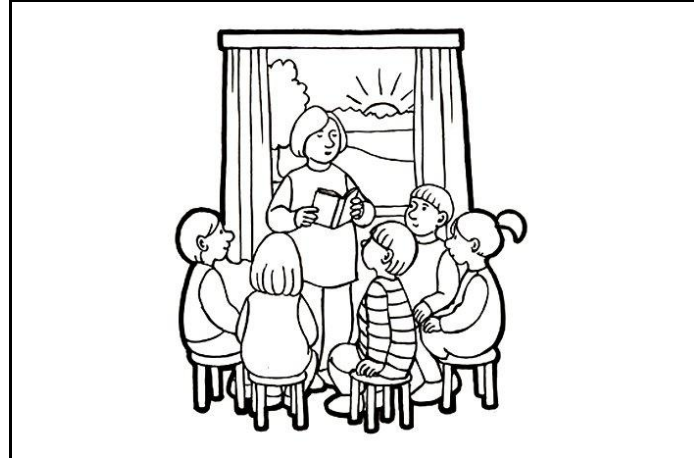
lumiukko



opettaja



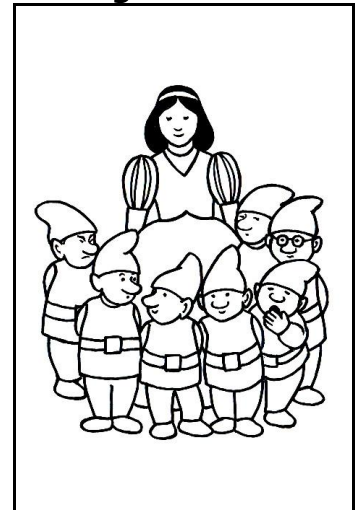
aamunavaus



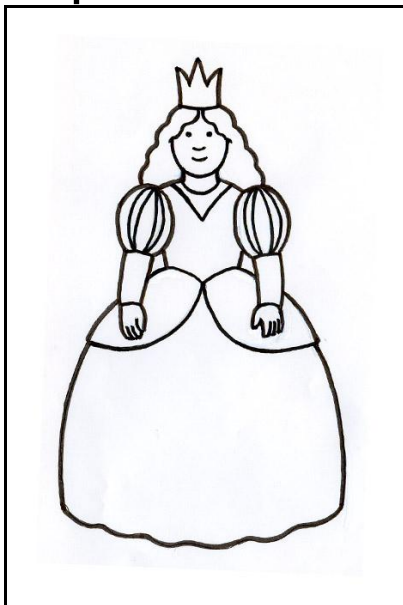
lukea



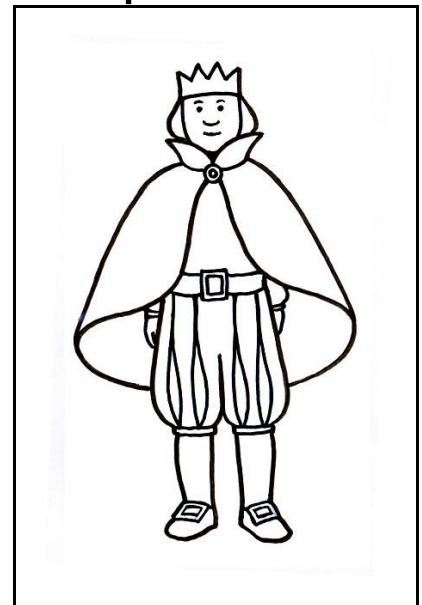
Lumikki ja 7 kääpiötä



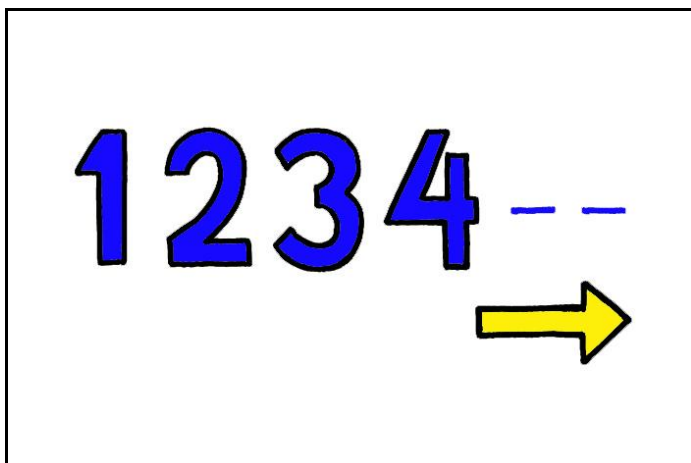
prinsessa



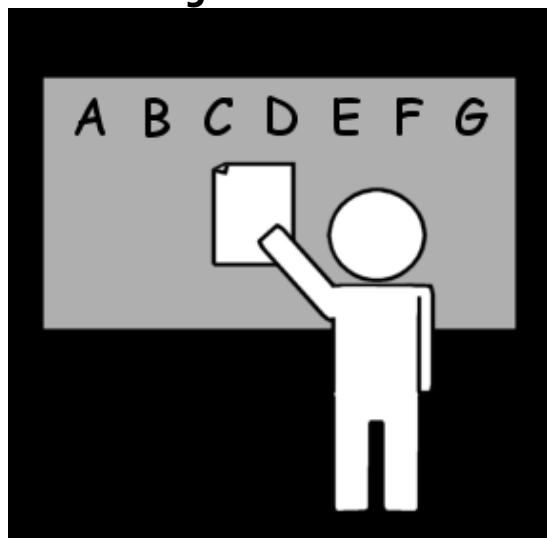
prinssi



numerot



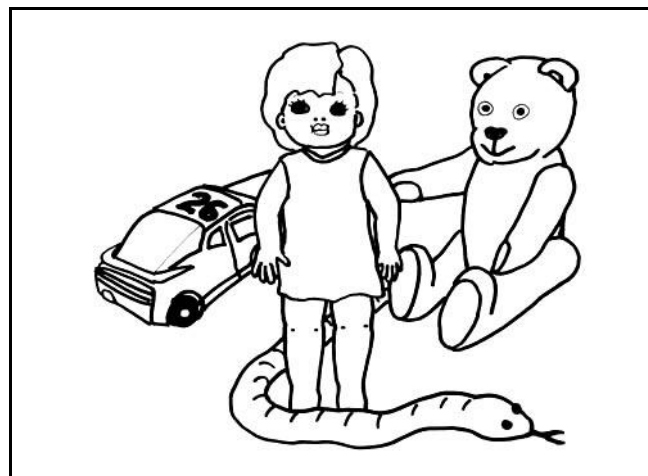
kirjaintaulu



seisoa piirissä



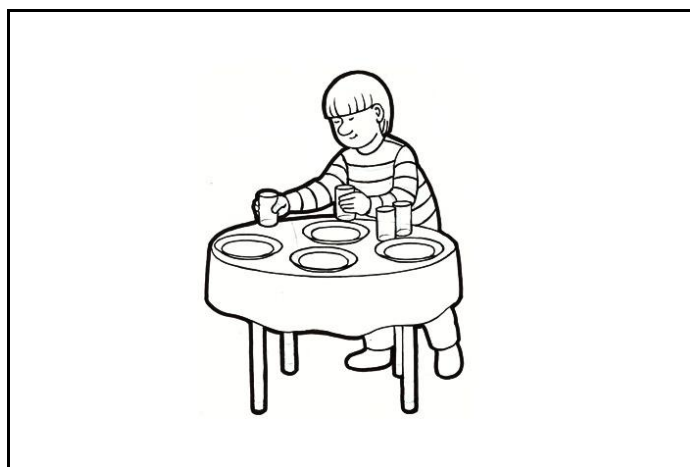
lelut



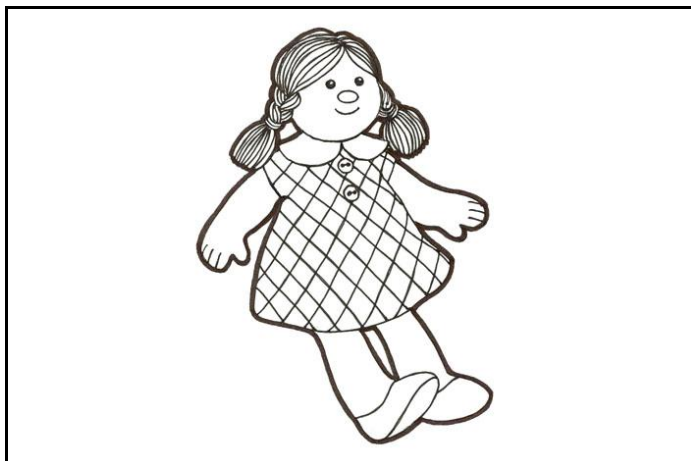
kauppaleikki



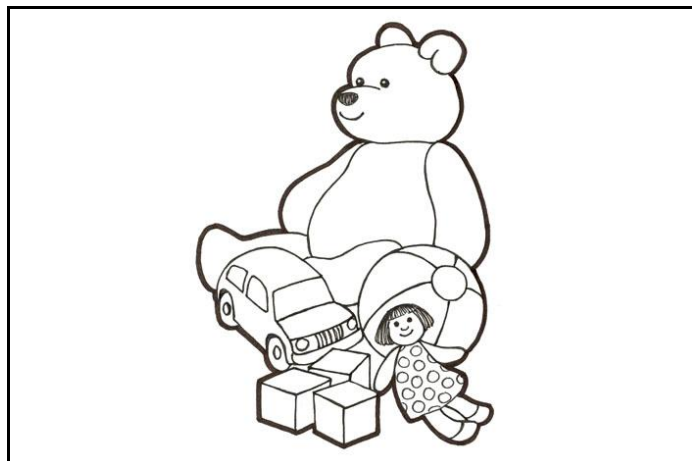
kotileikki



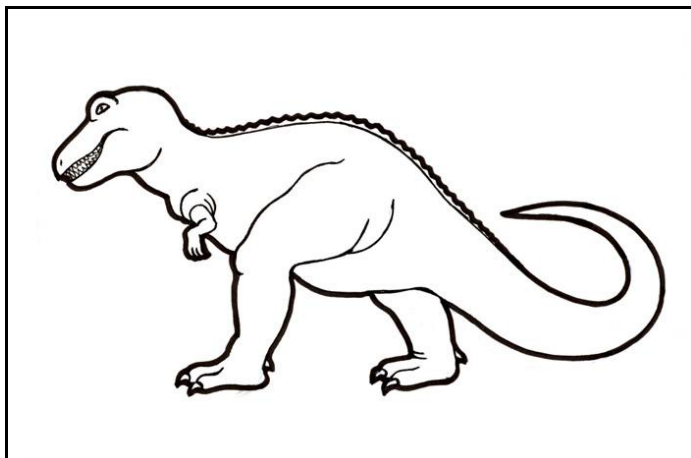
nukke



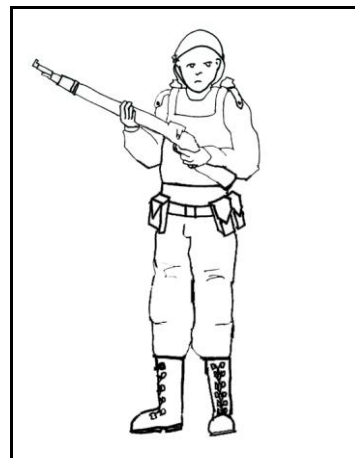
lelut



dinosaurus



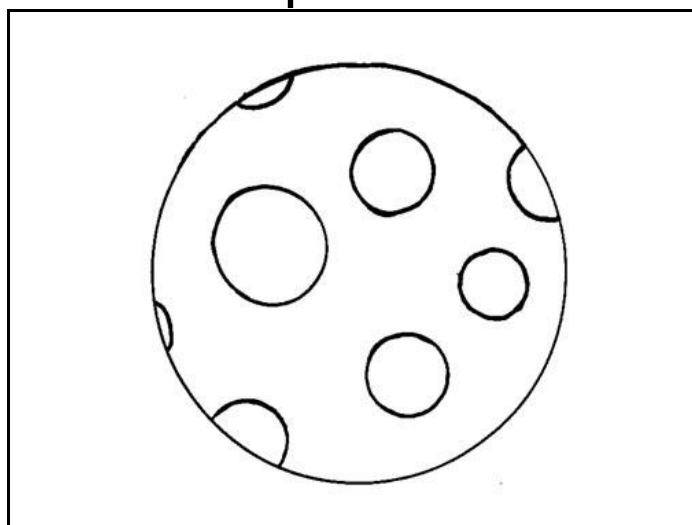
sotilas

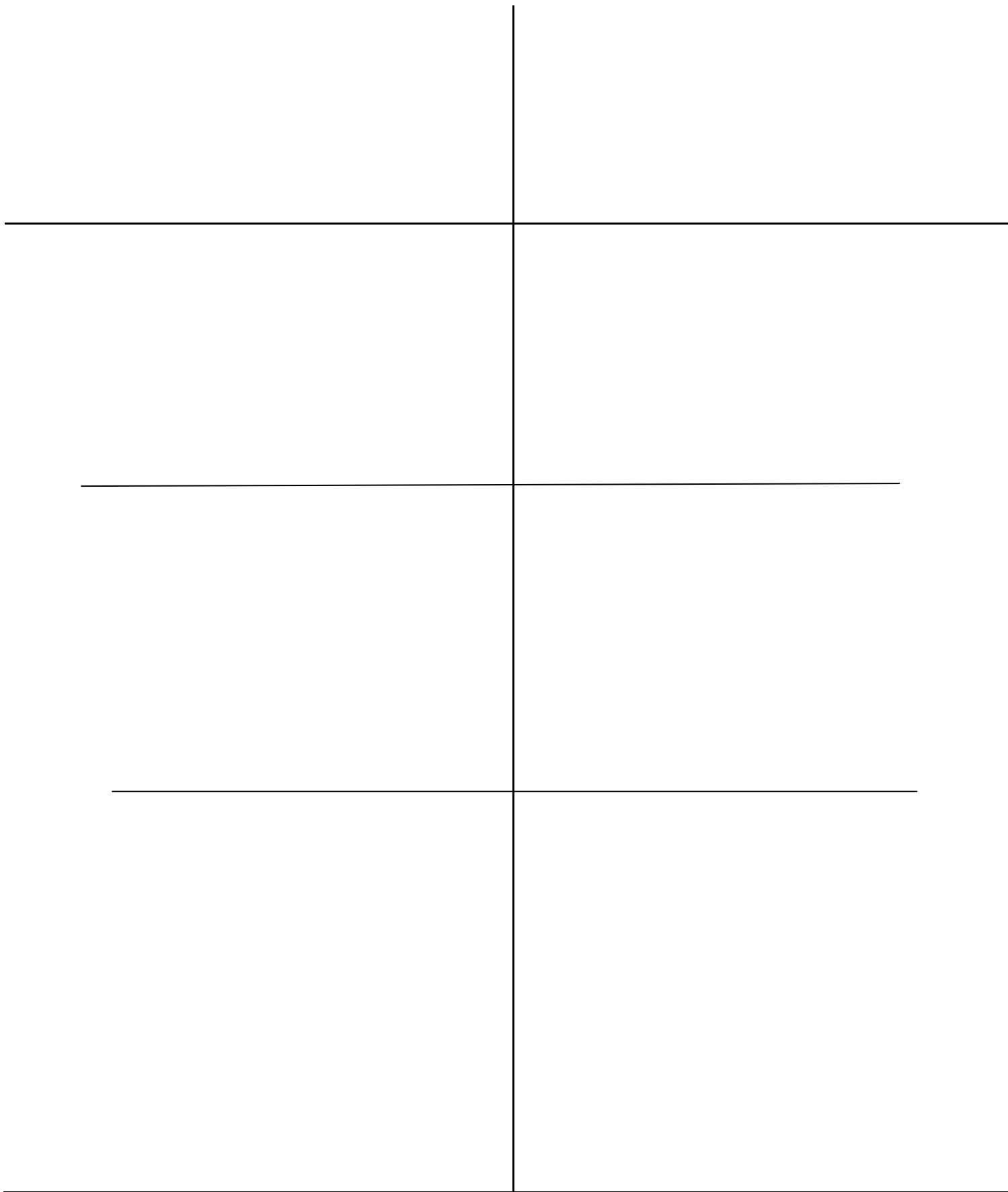


rakentaa



pallo



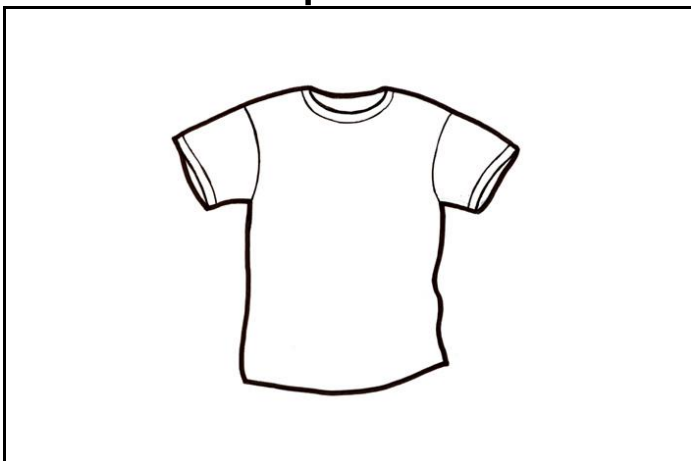


# VAATTEET

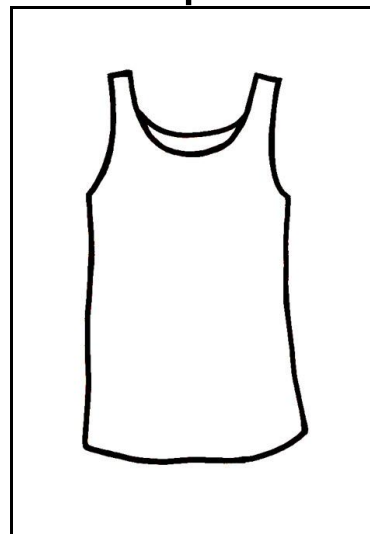


arkivaatteet  
ulkovaatteet  
sukset ja luistimet

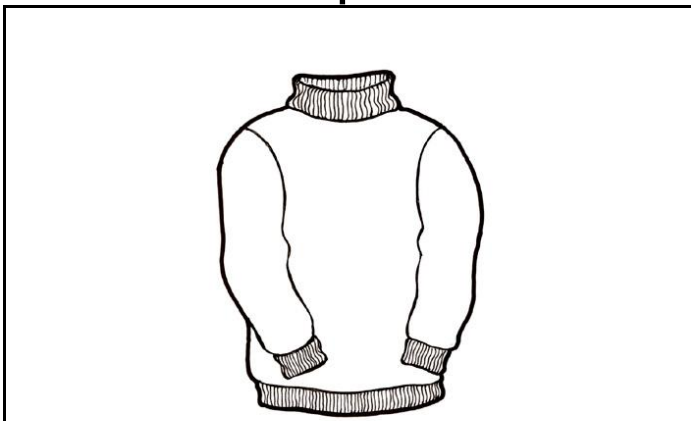
t-paita



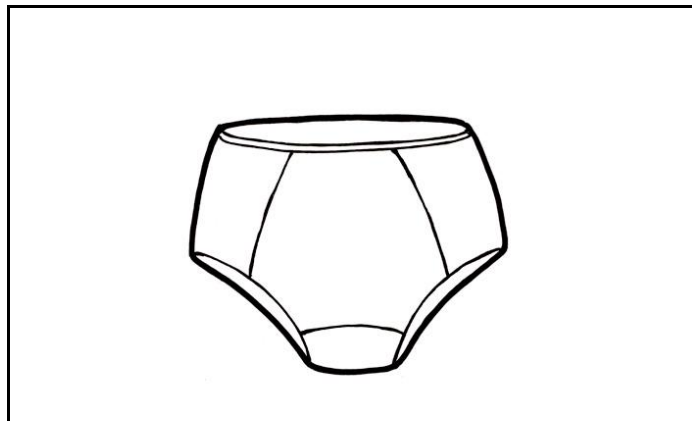
aluspaita



villapaita



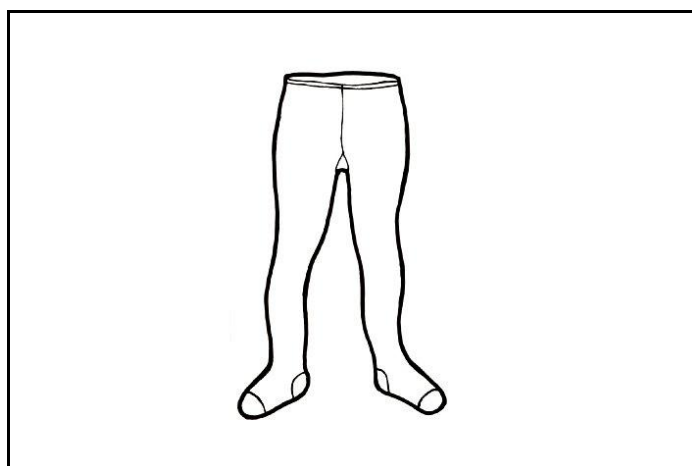
alushousut



housut



sukkahousut

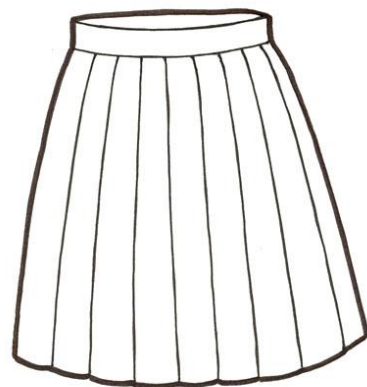




shortsit



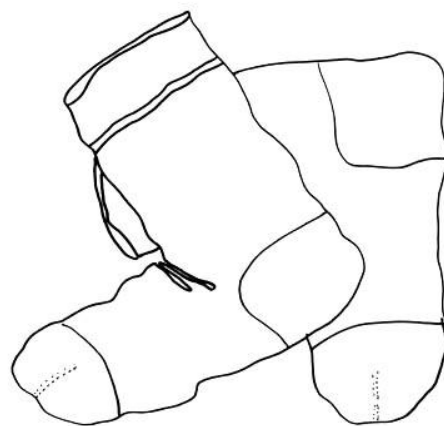
hame



mekko



sukat



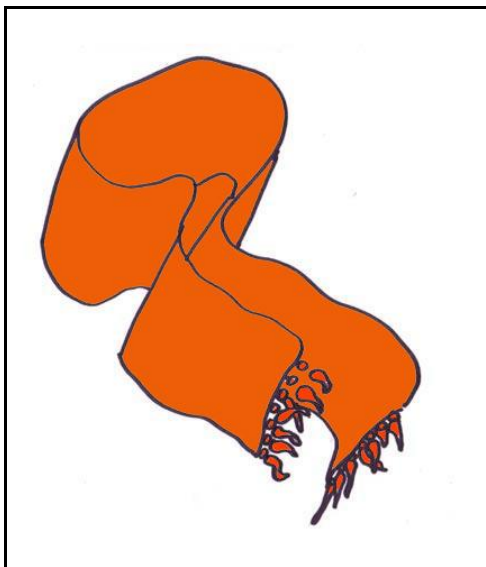
pipo



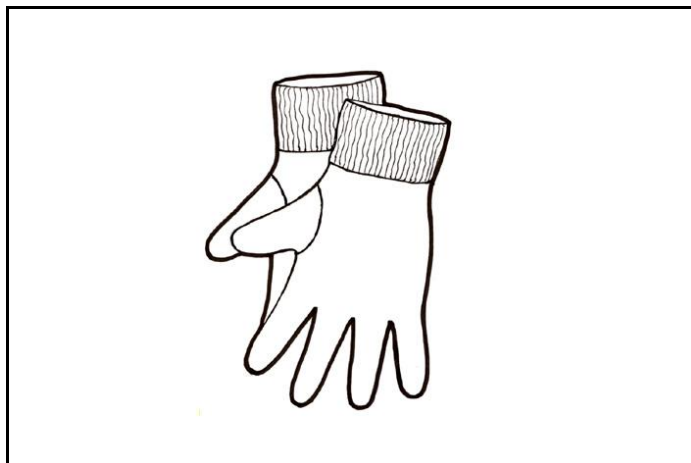
lippalakki



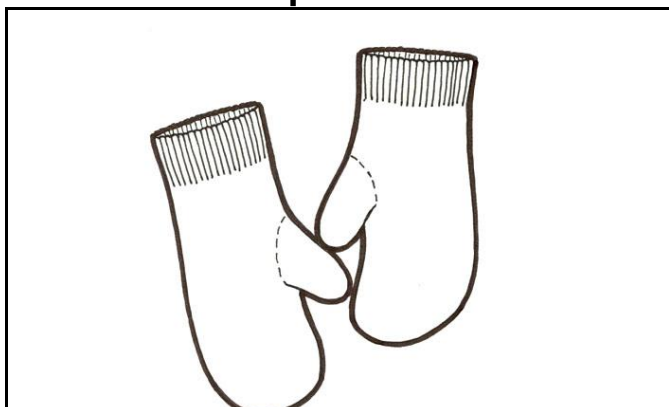
kaulaliina



sormikkaat



lapaset



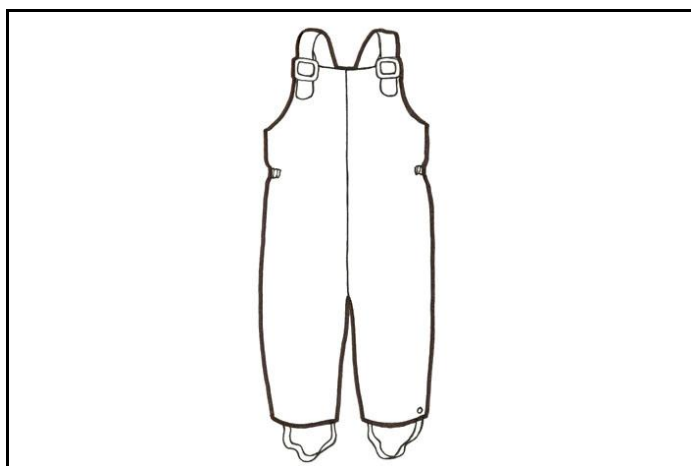
sadetakki



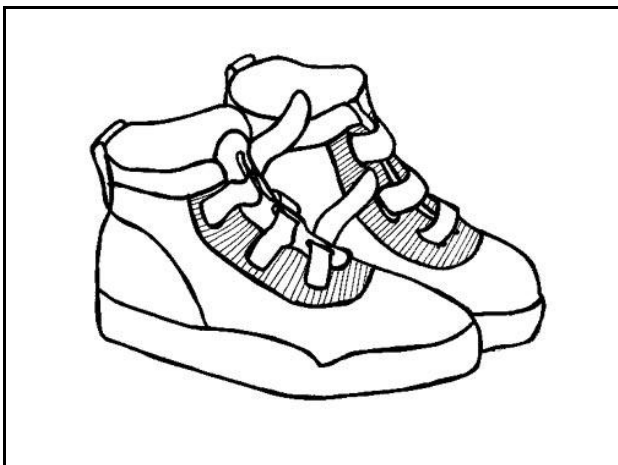
saappaat



kurahousut



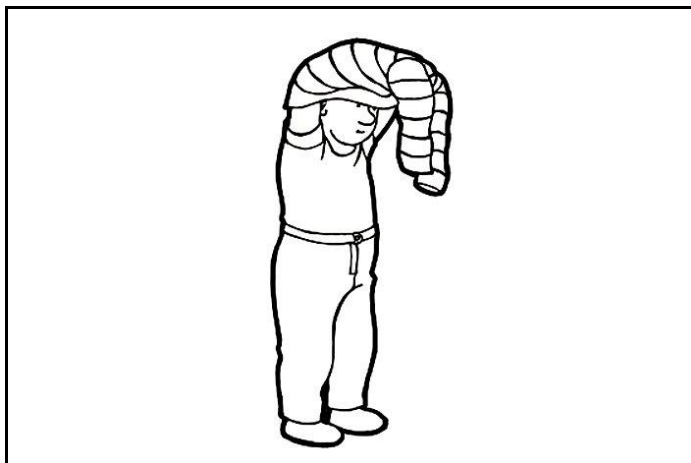
lenkkikossut



pukea



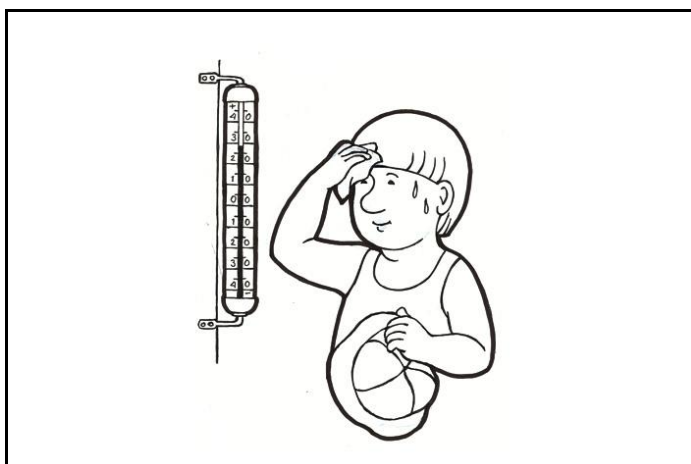
riisua



tarran avaaminen



lämmin



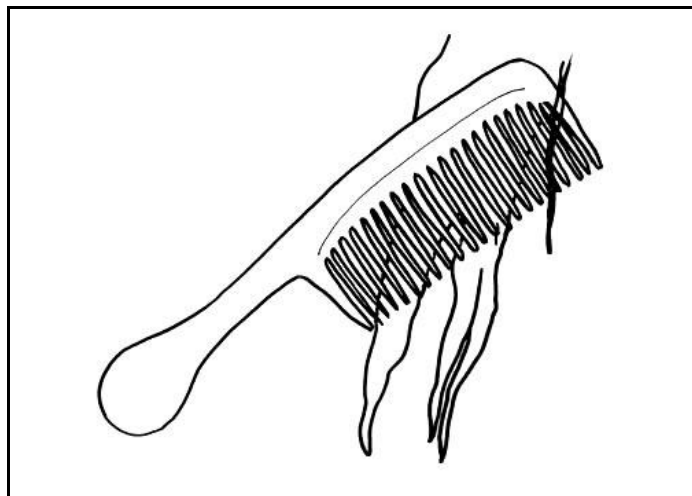
kylmä



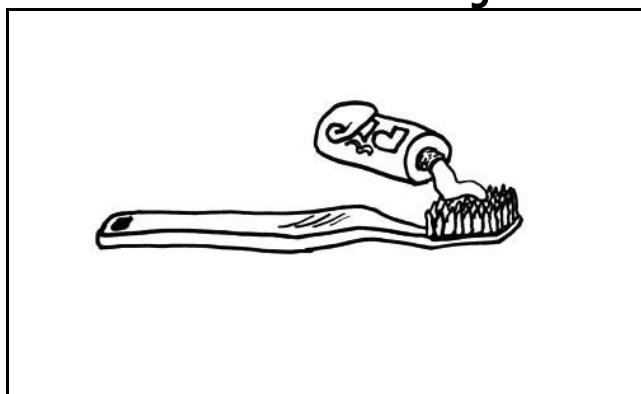
reppu



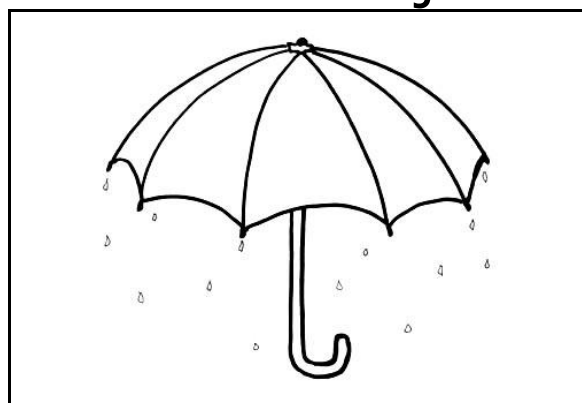
kammata



hammasharja



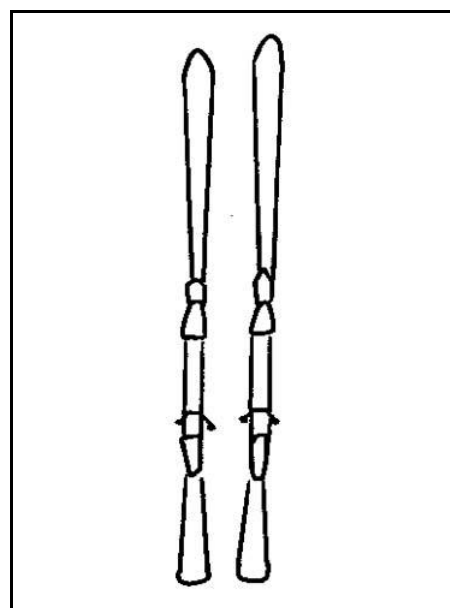
sateenvarjo



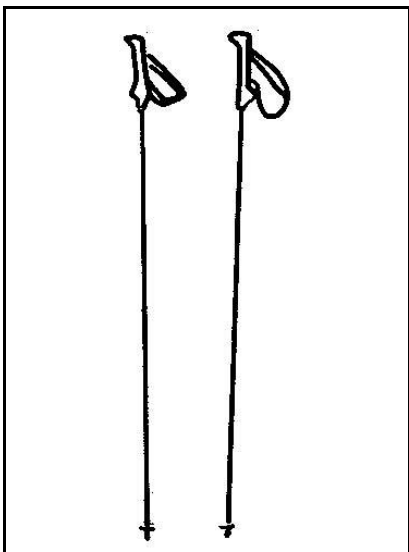
luistella



sukset



sauvat



hiihtää



# RUOKA



aamupala

kasvikset

hedelmät

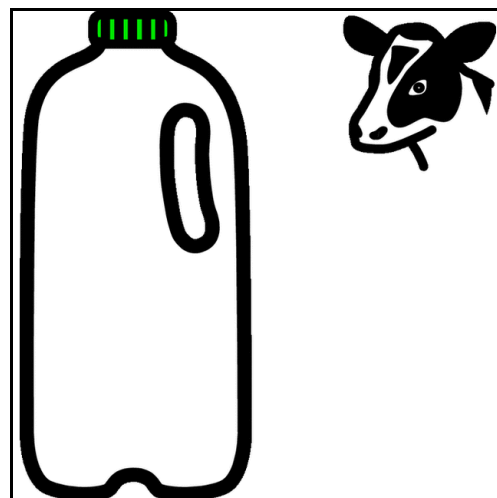
lihat

herkut

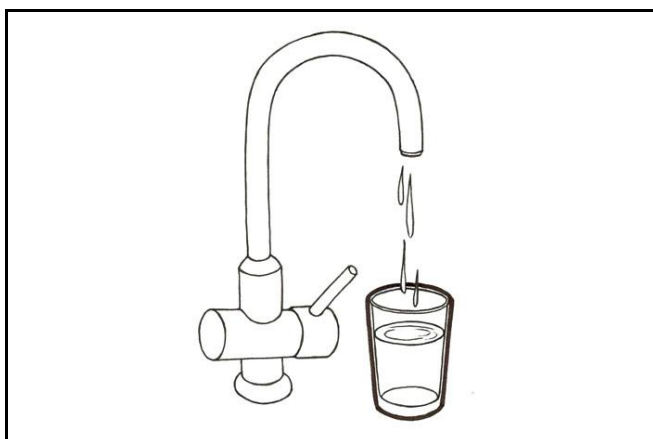
maito



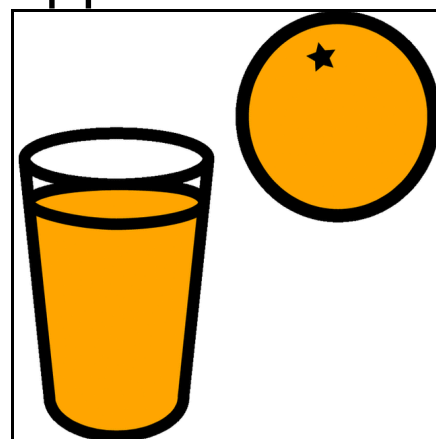
maito



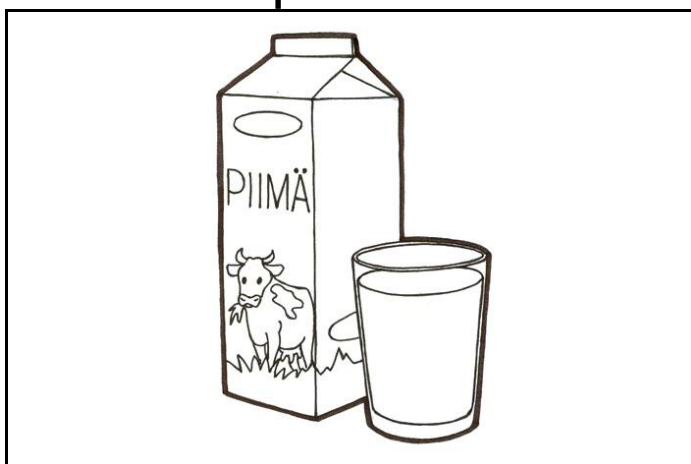
vesi



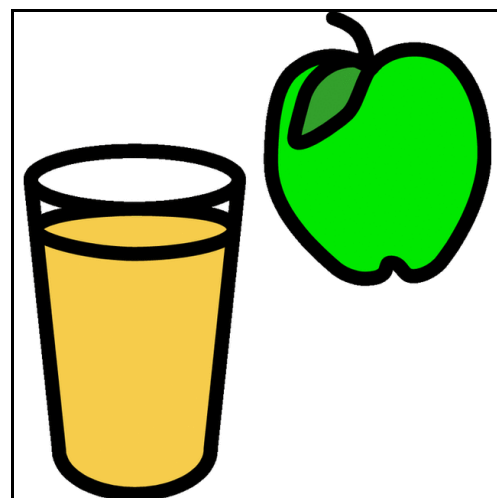
appelsiinimehu



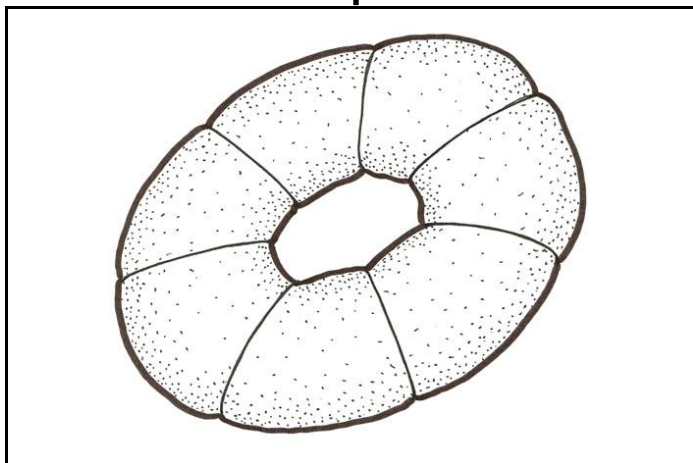
piimä



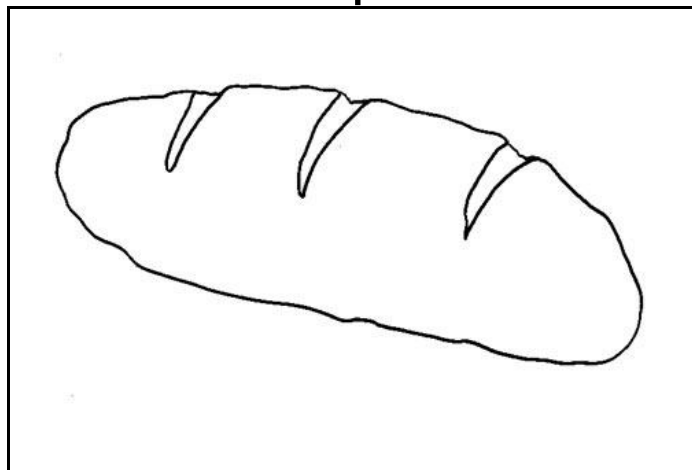
omenamehu



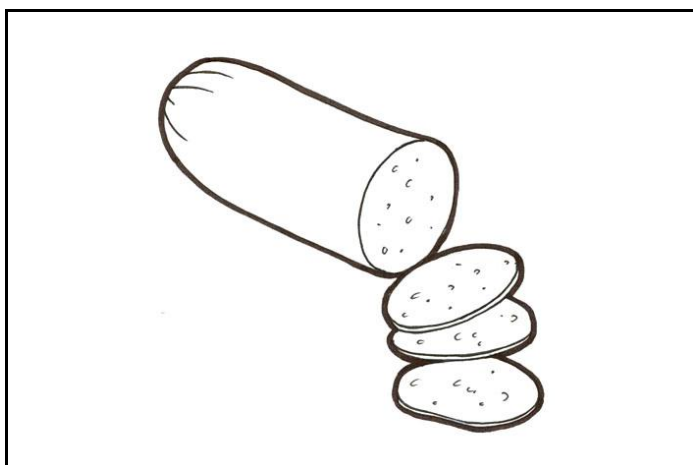
leipä



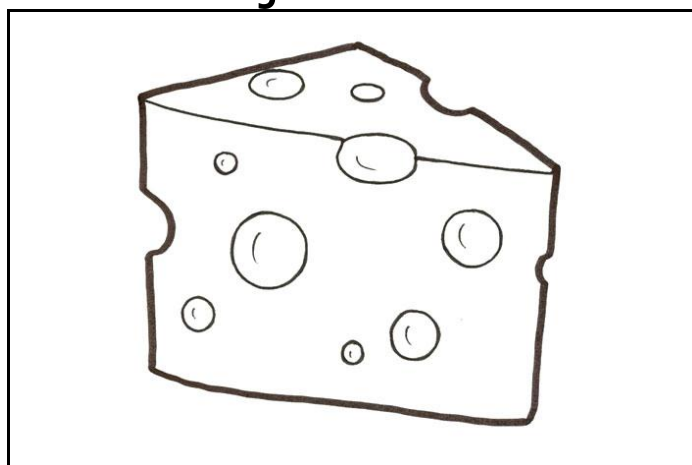
leipä



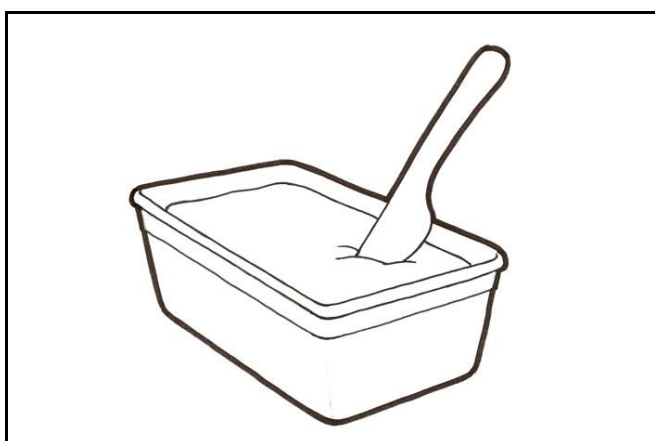
makkara



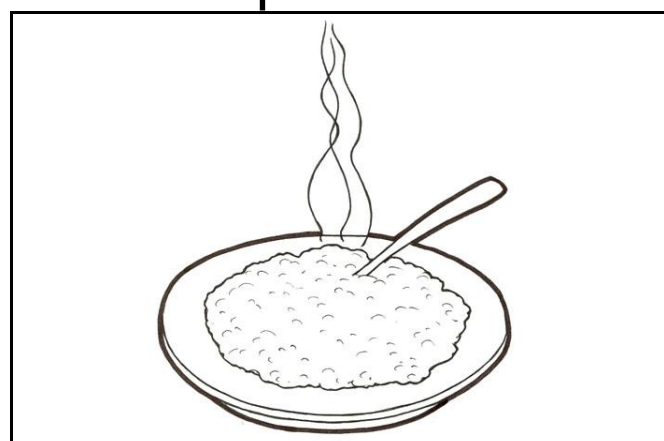
juusto



voi

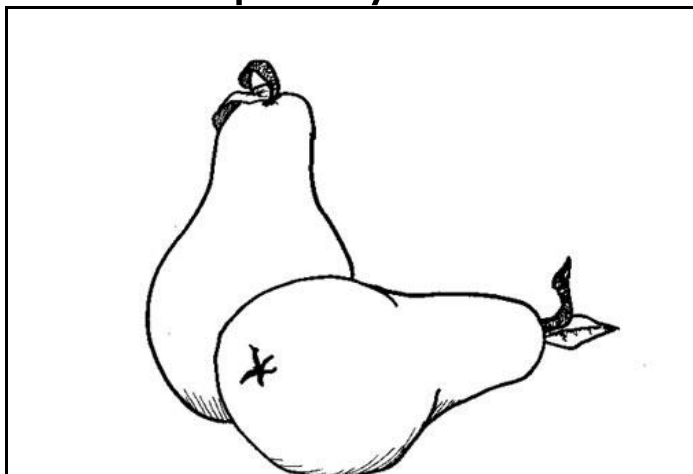


puuro

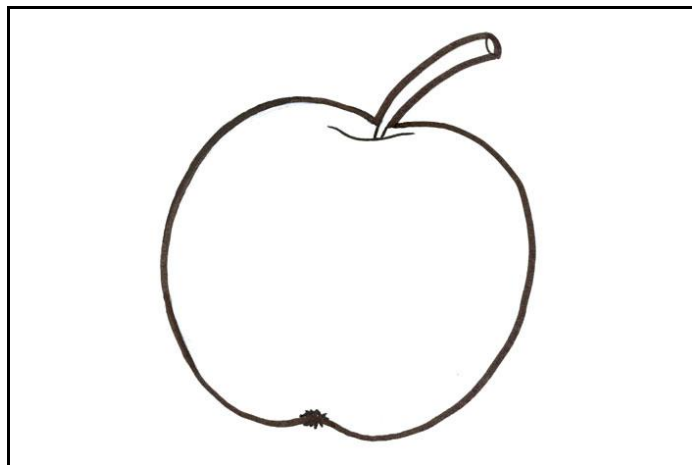




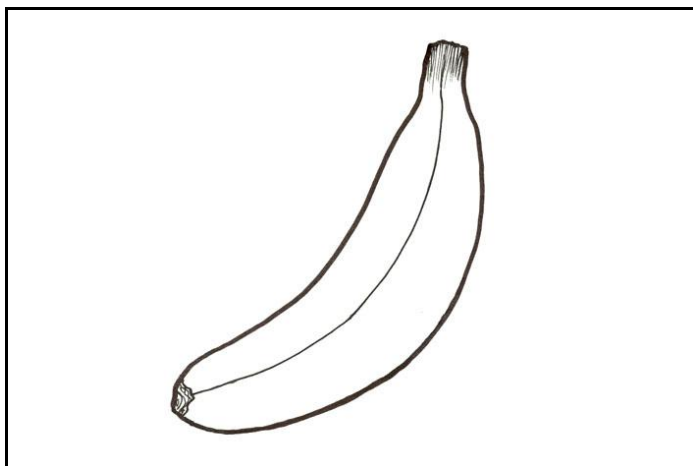
päärynä



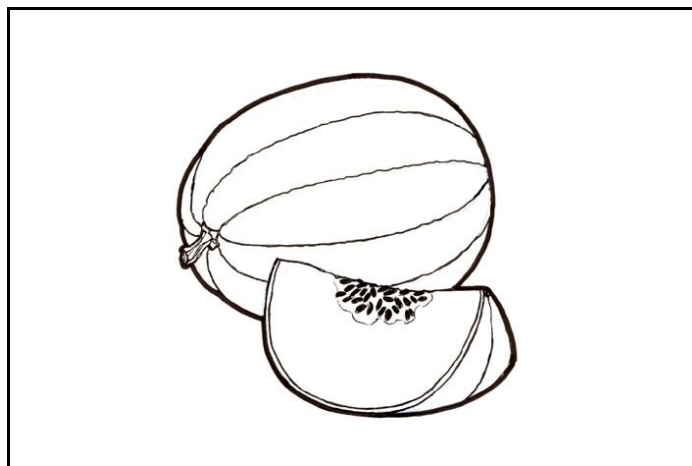
omena



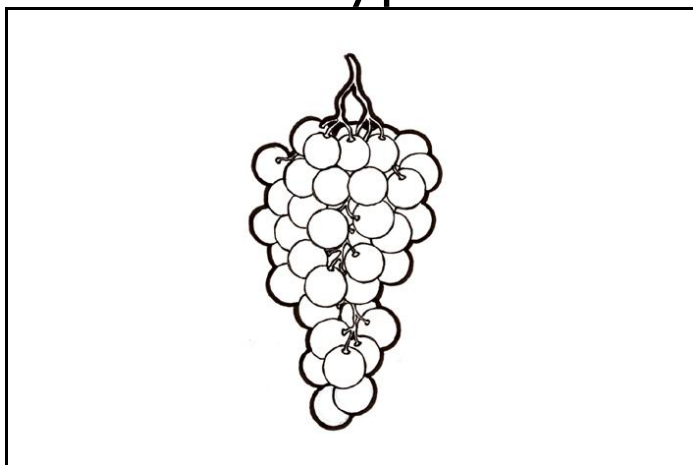
banaani



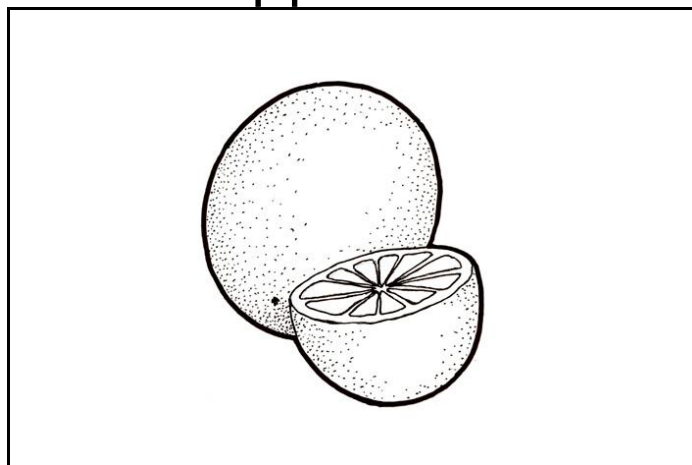
vesimeloni



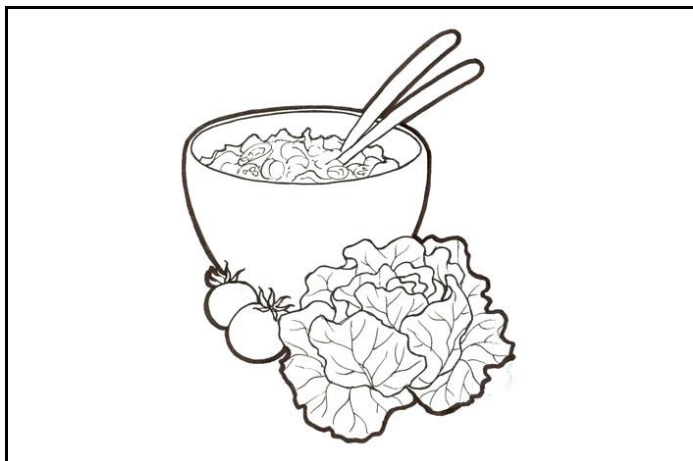
viinirypäle



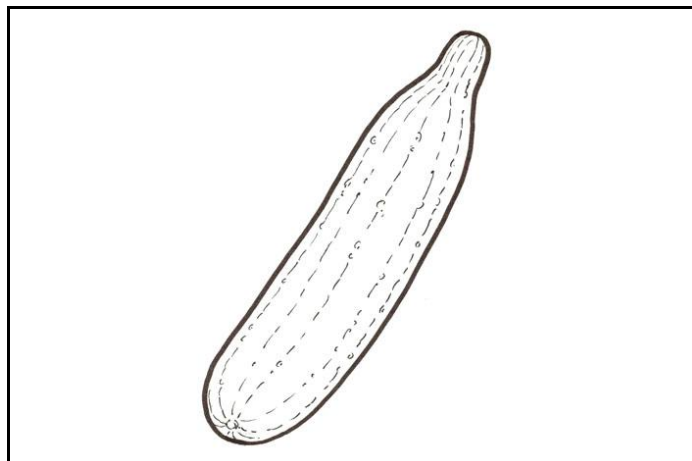
appelsiini



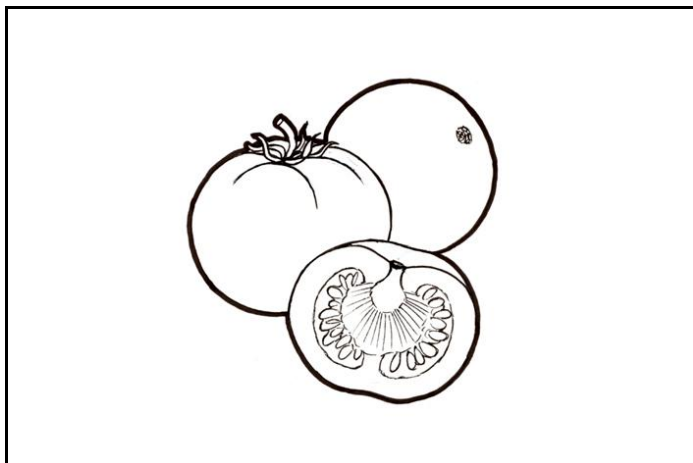
salaatti



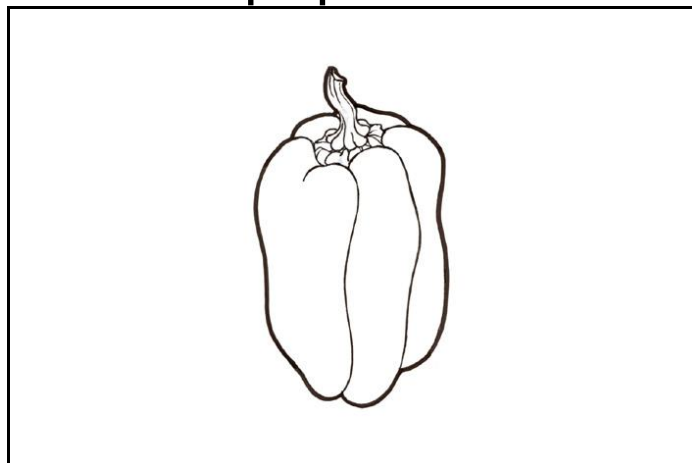
kurkku



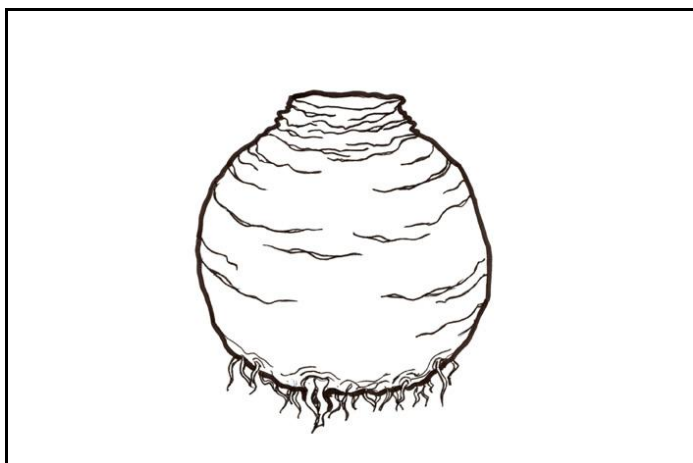
tomaatti



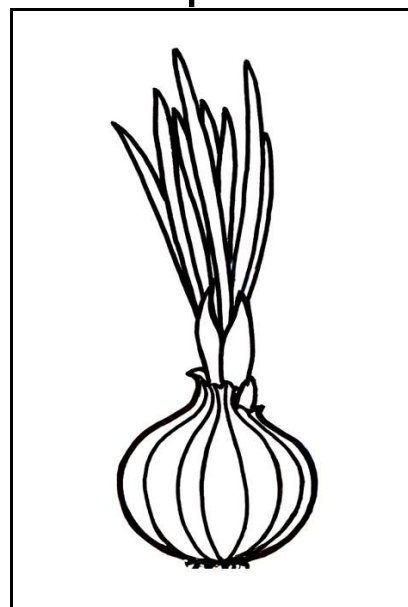
paprika



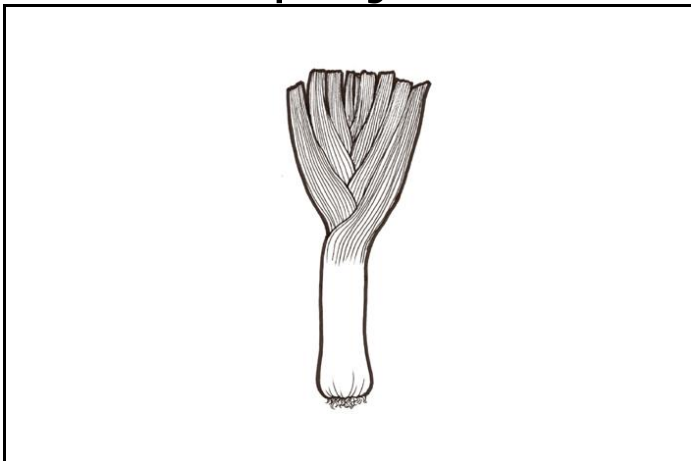
lanttu



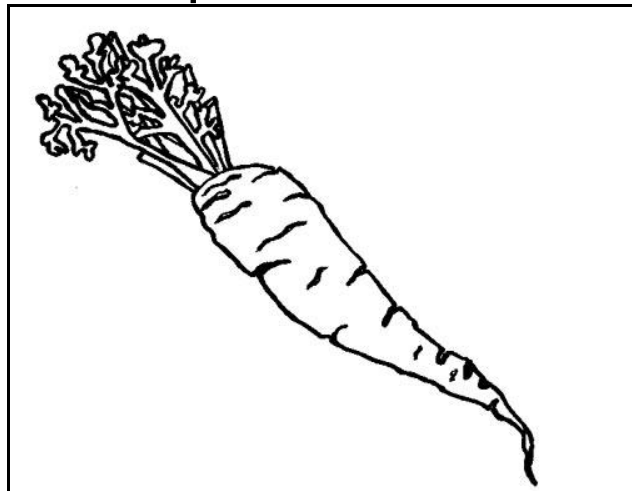
sipuli



purjo



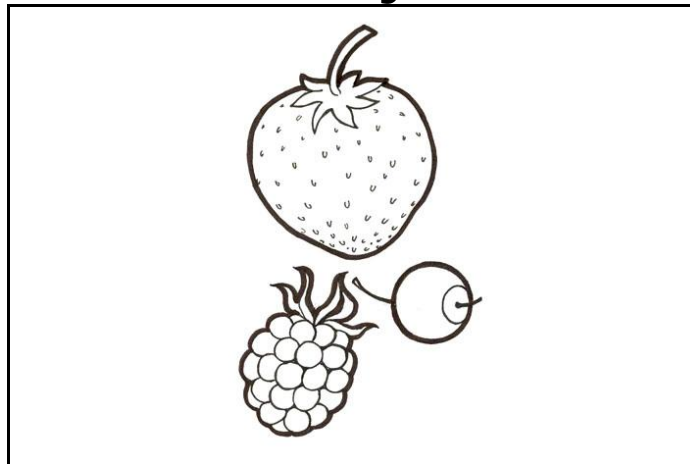
porkkana



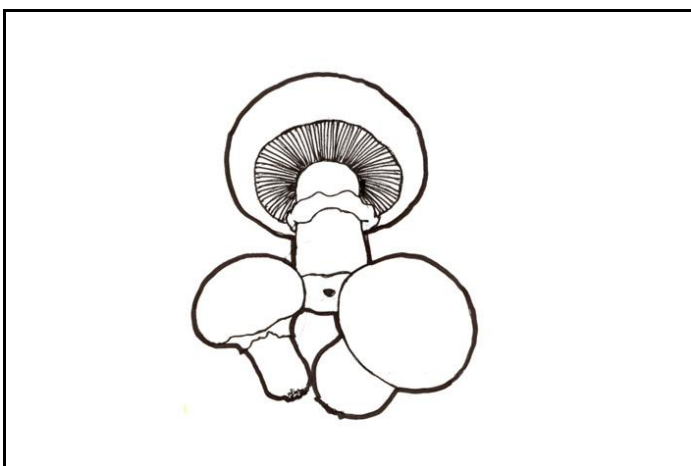
punajuuri



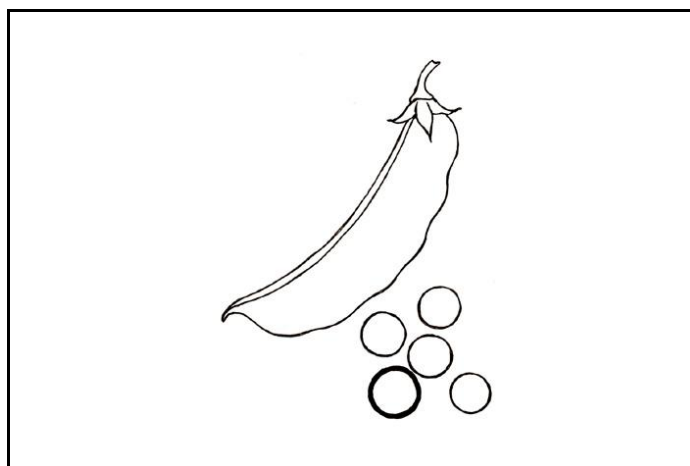
marja



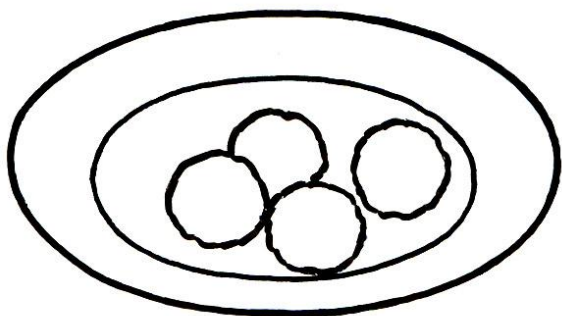
herkkusieni



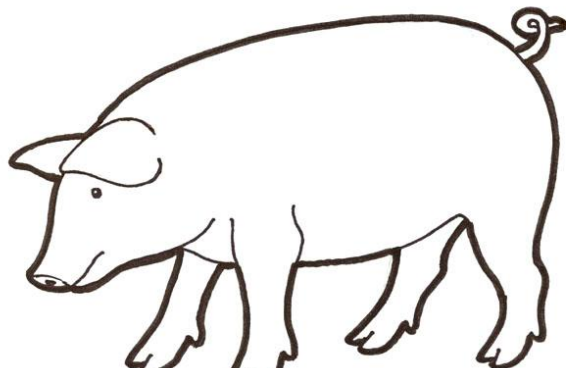
herne



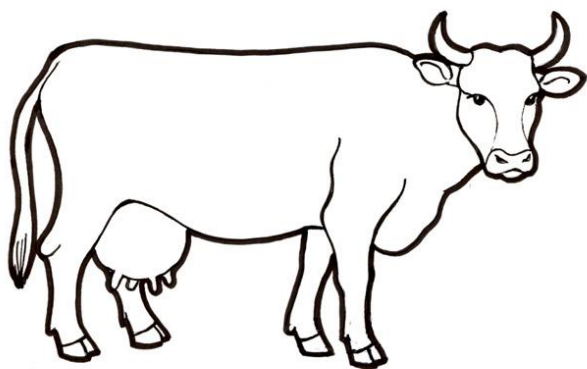
lihapullat



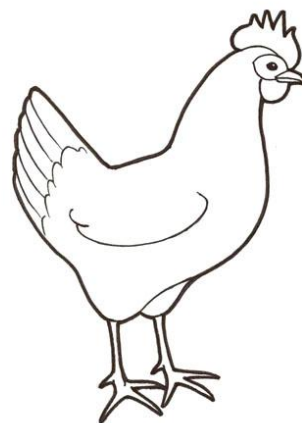
possu



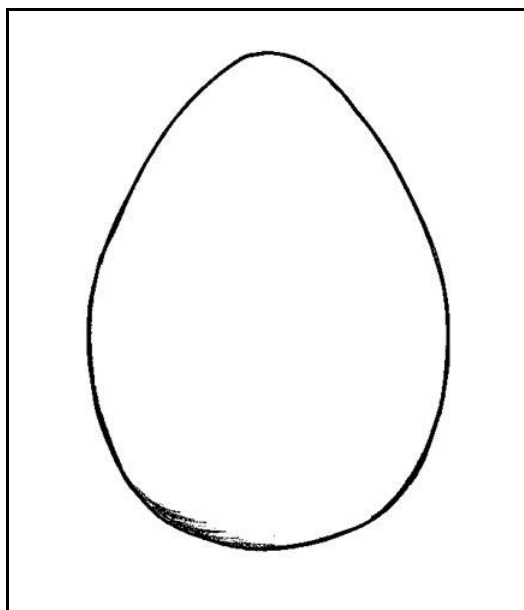
lehmä



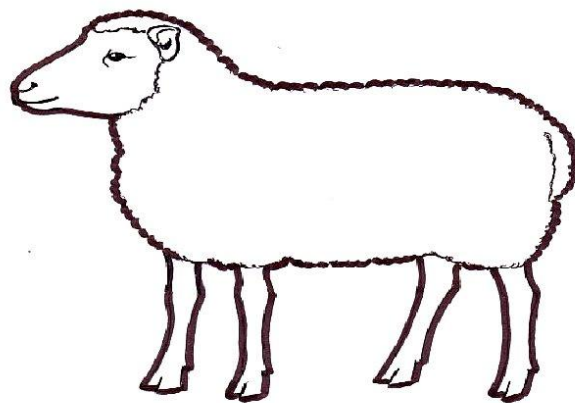
kana



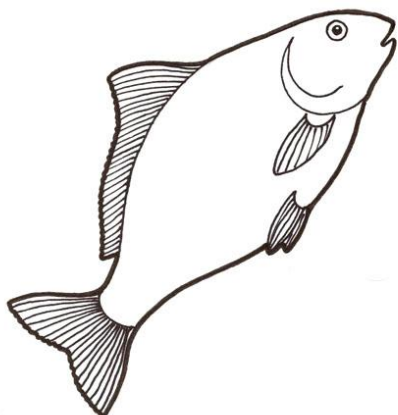
kananmuna



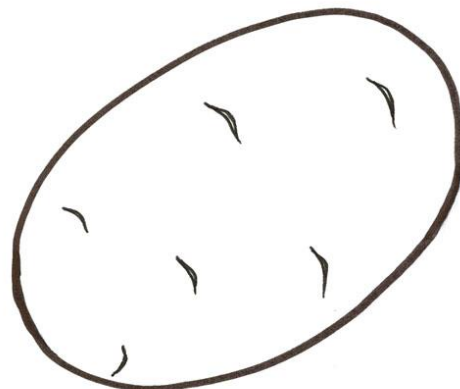
lammas



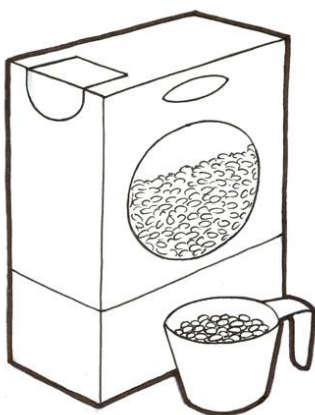
kala



peruna



riisi



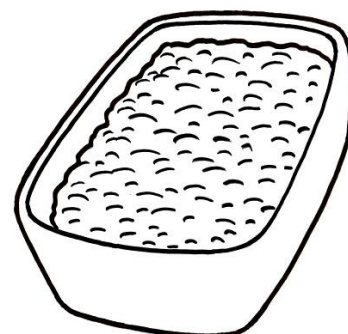
pasta



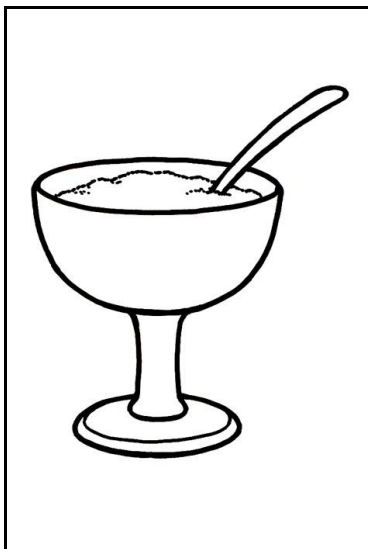
keitto



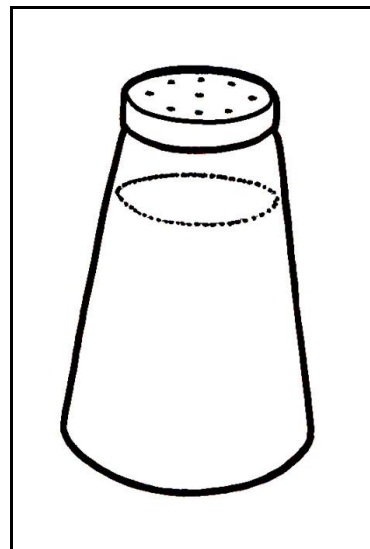
laatikkoruoka



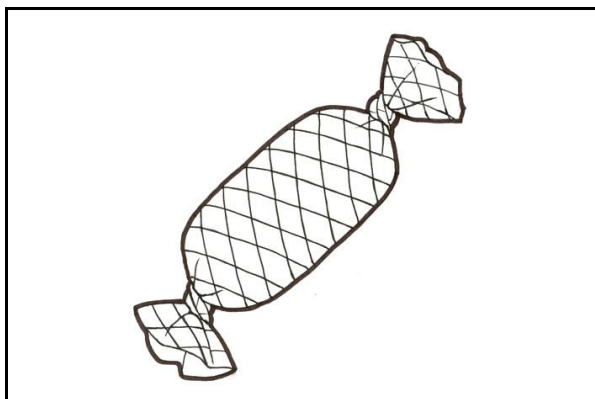
sokeri



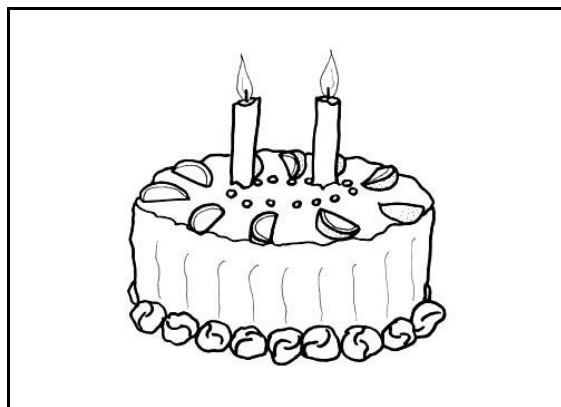
suola



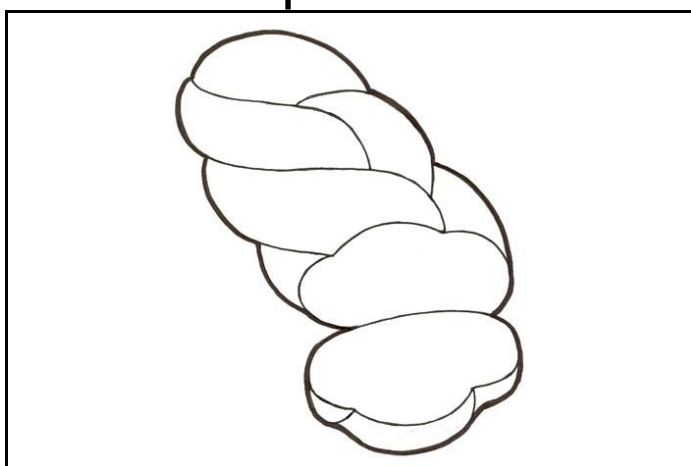
karkki



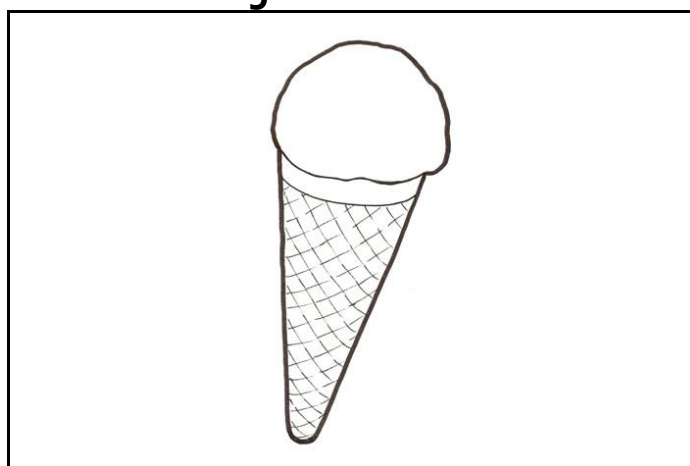
kakku



pulla



jäätelö



syödä



kylläinen



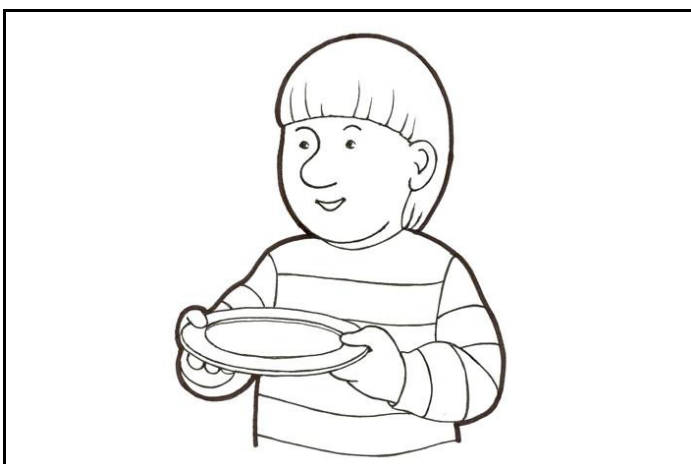
nälkä



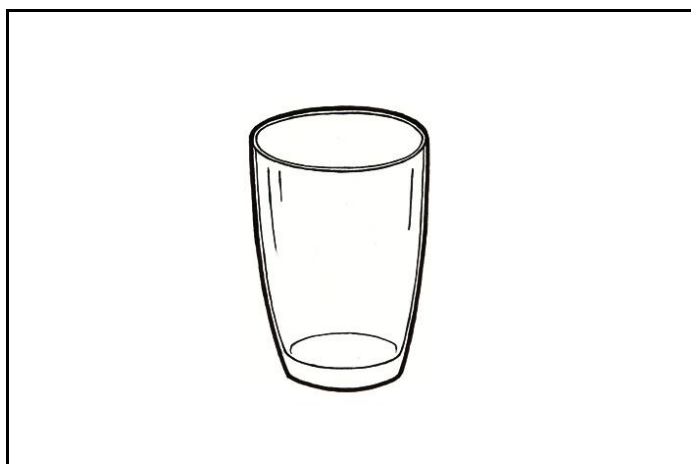
pahoinvointi



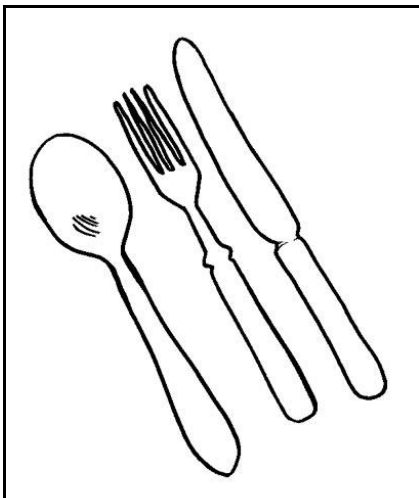
lisää



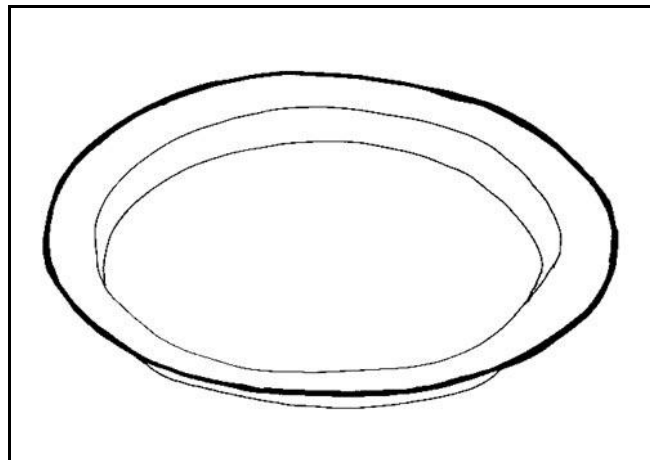
juomalasi



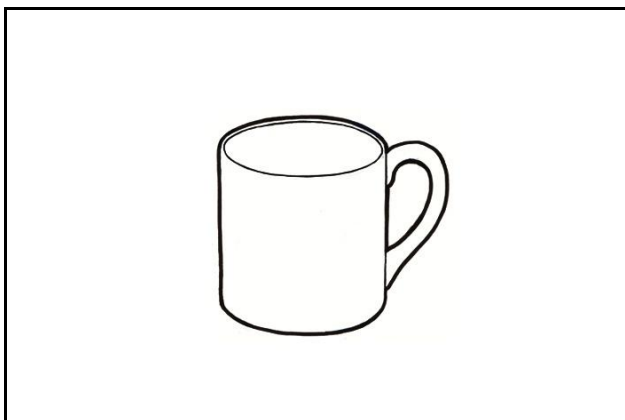
aterimet



lautanen



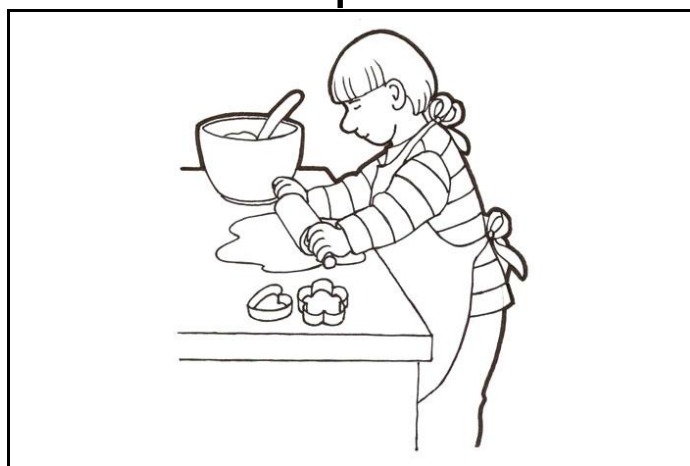
muki



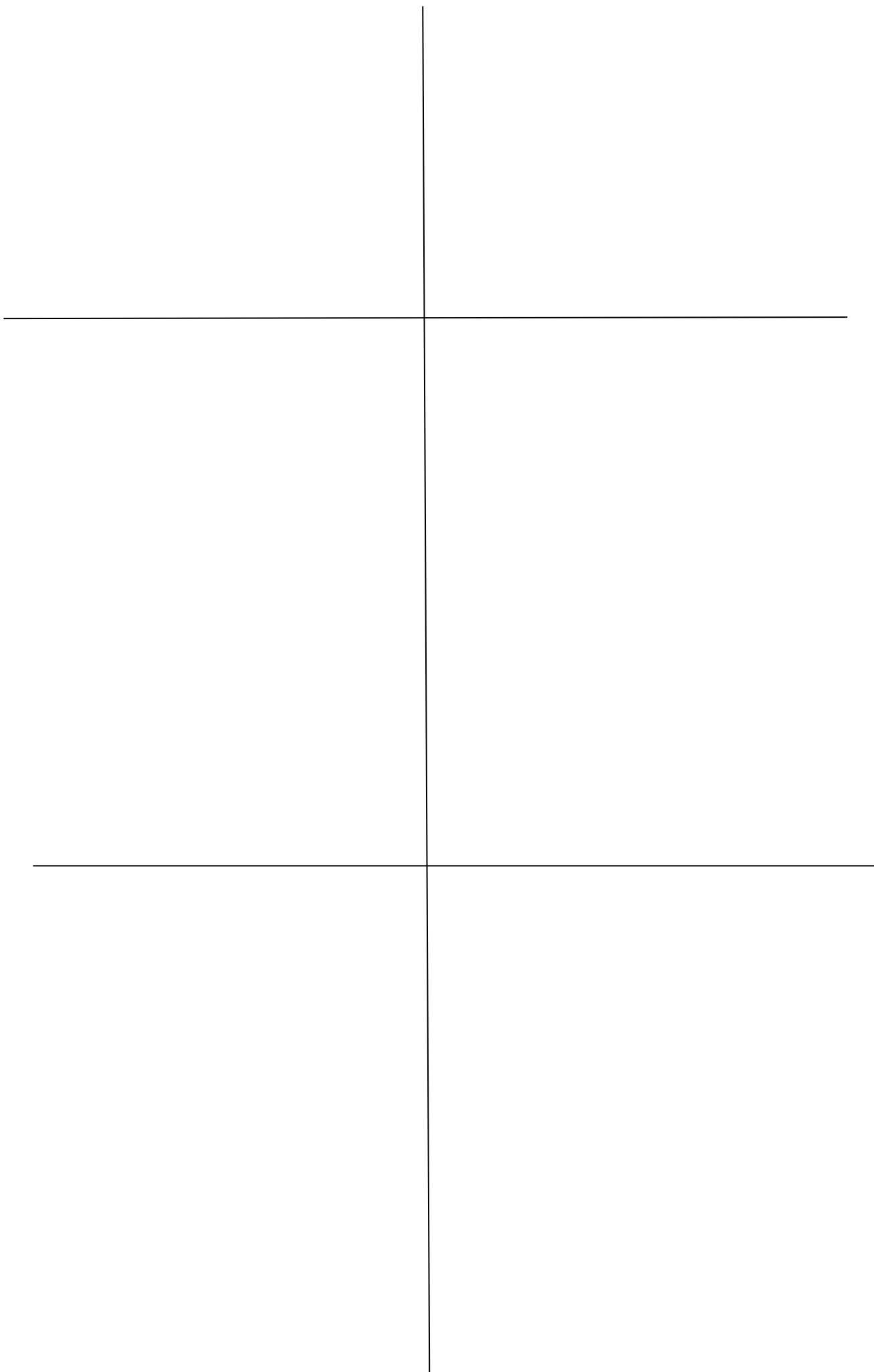
tehdä ruokaa



leipoa



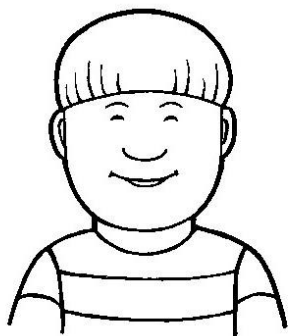




# TUNTEET



iloinen



surullinen



nauraa



itkeä



väsynyt



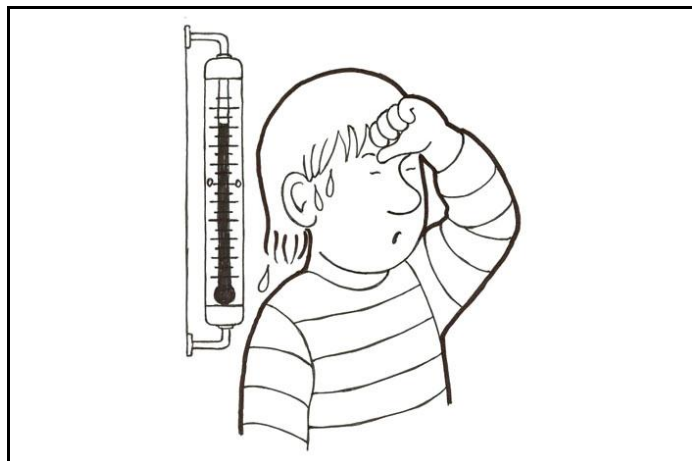
vihainen



kylmä



kuuma



kylläinen



nälkäinen



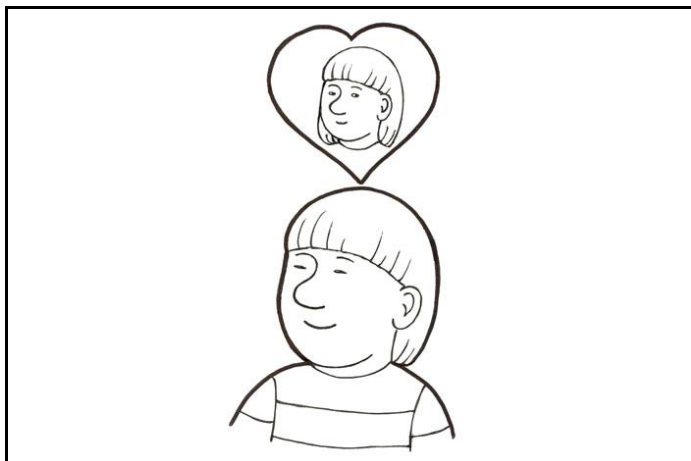
janoinen



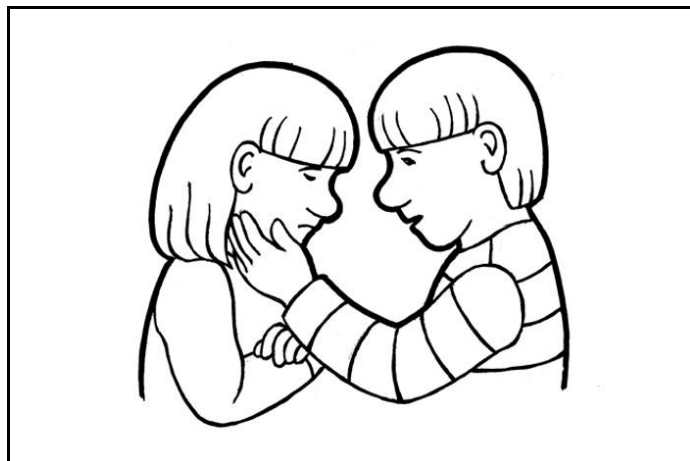
kirota



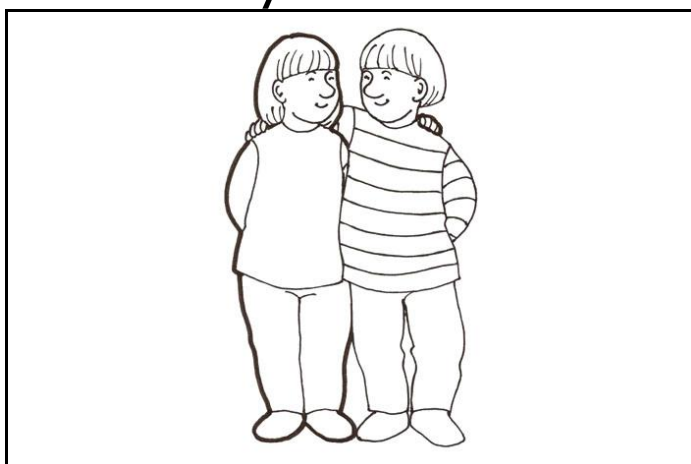
rakastaa



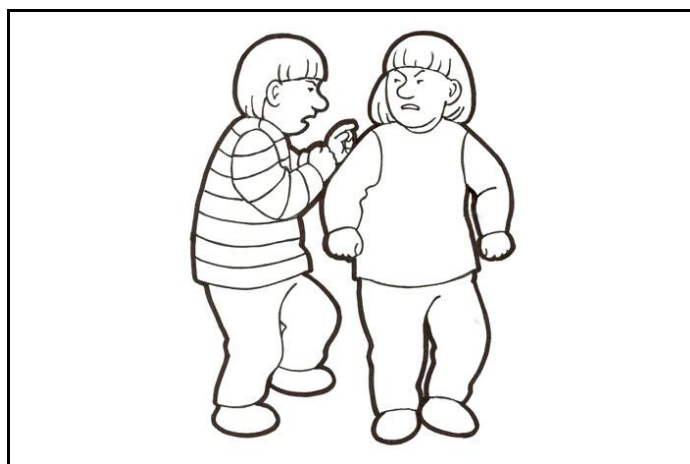
lohduttaa



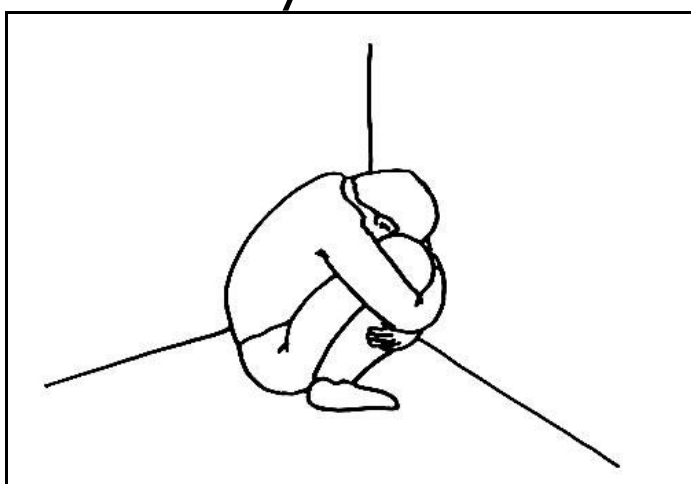
ystävä



vihata



yksin



ongelma



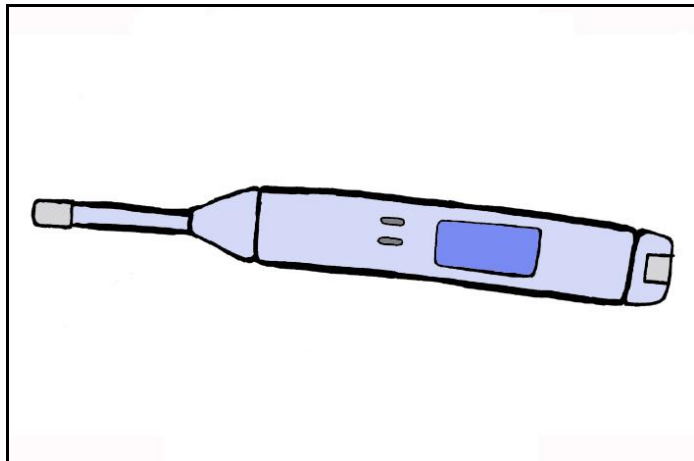
# TERVEYS



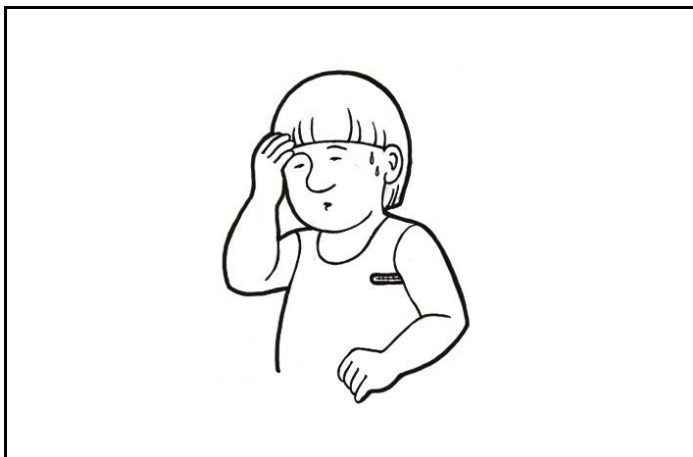
sairas



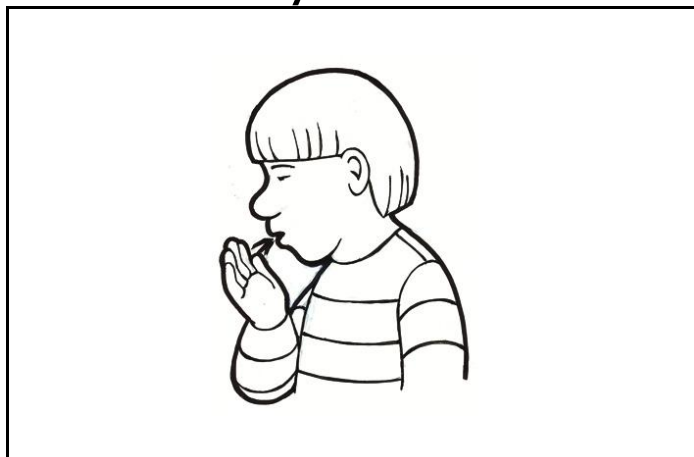
kuumemittari



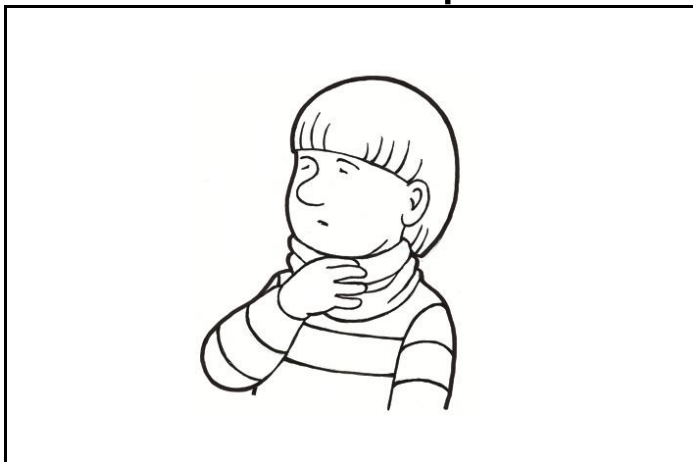
kuume



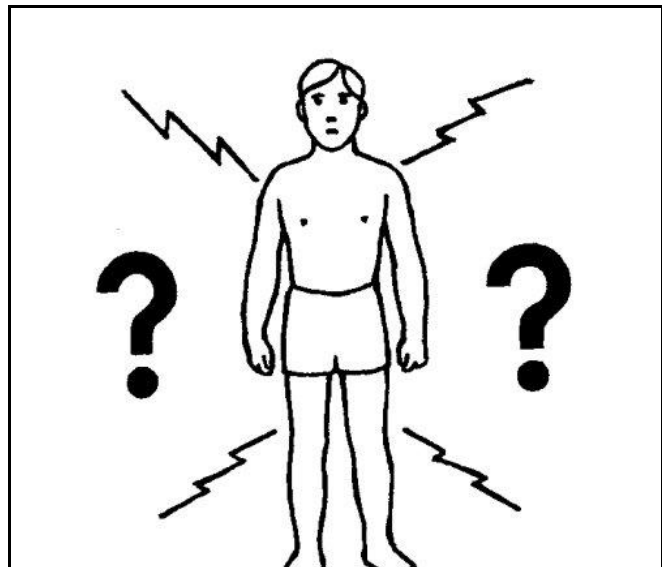
yskä



kurkkukipu



mihin sattuu



särky, kolotus



pänsärky



oksentaa



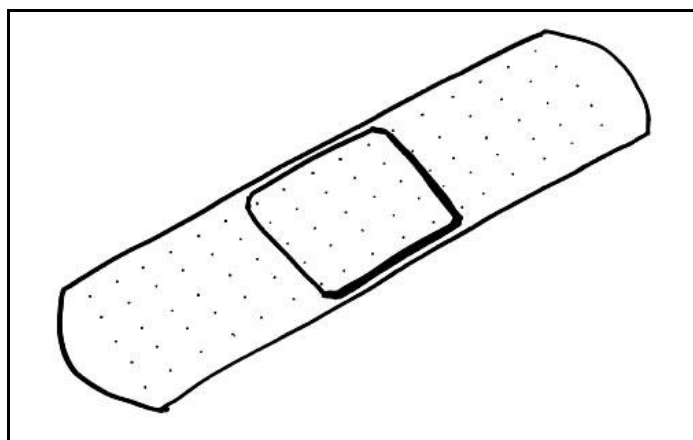
sattuu



ummetus

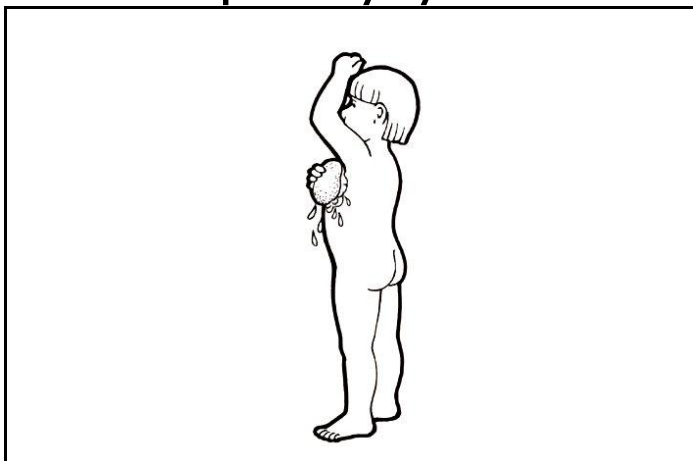


laastari





peseytyä



pissata



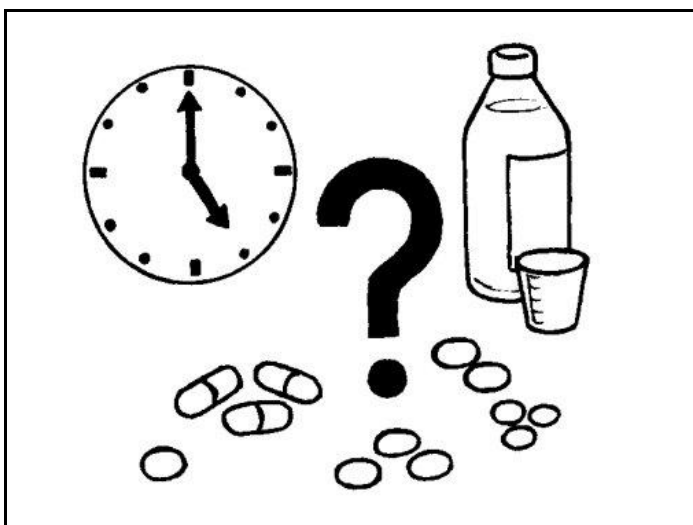
kakata



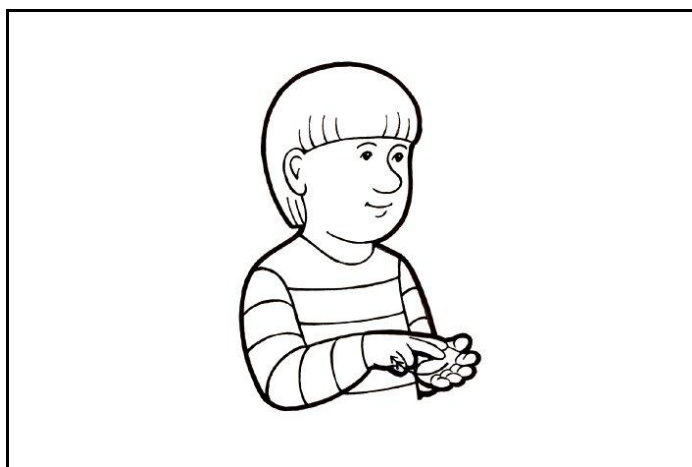
lääke



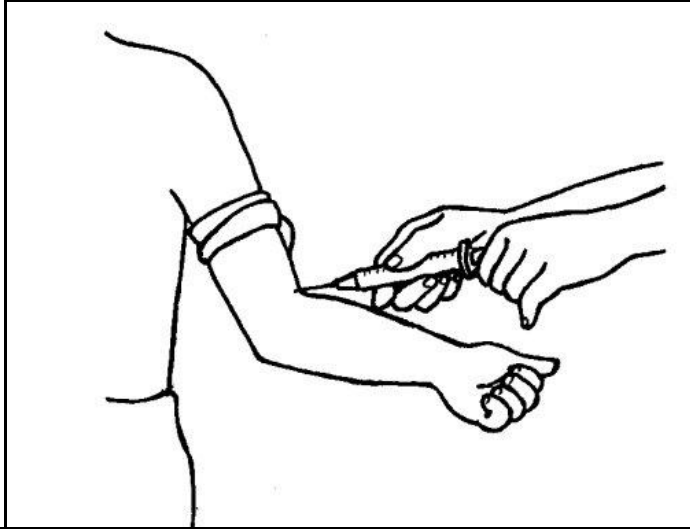
milloin lääkettä



rasva



pistetään



ambulanssi



kelakortti



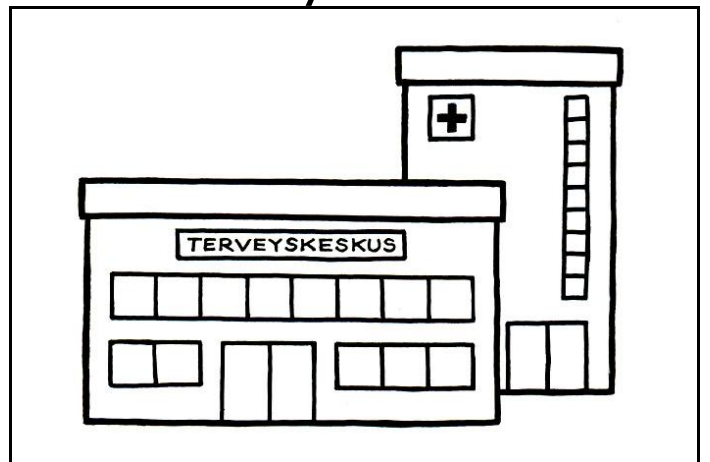
lääkäri



hammaslääkäri



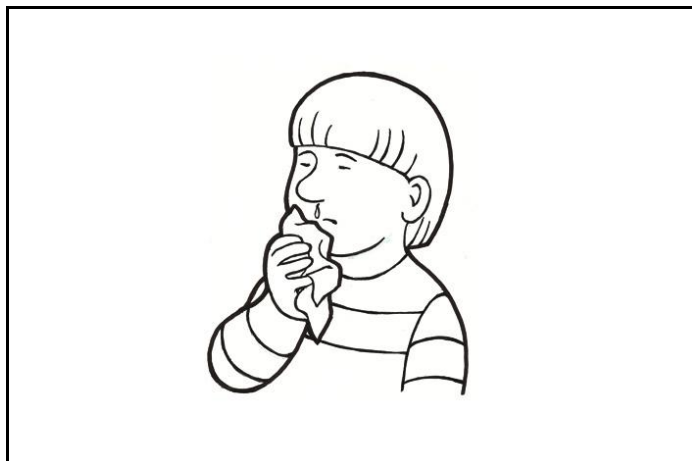
terveyskeskus



istua potalla



nuha



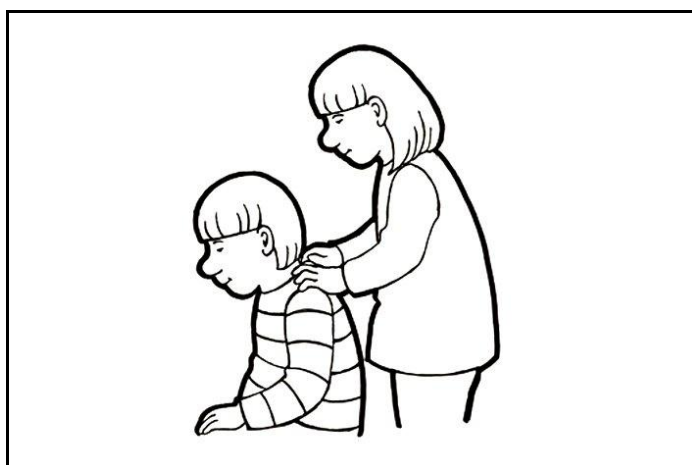
huimata



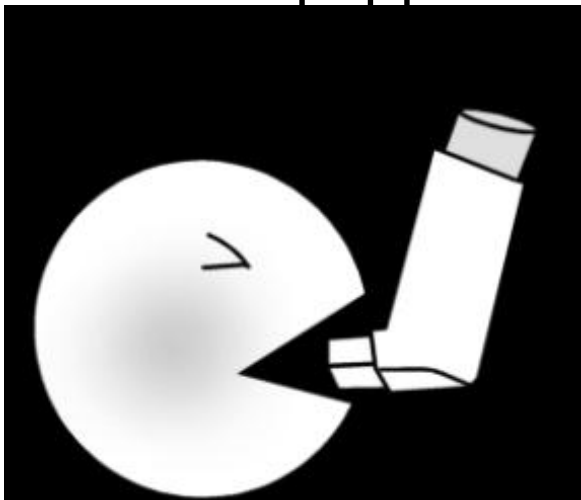
pahoinvointi



hieronta



astmapiippu



dieetti



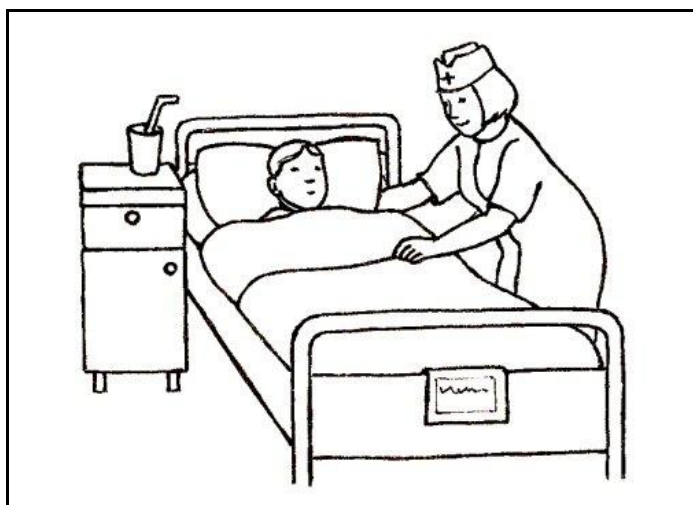
korvatipat



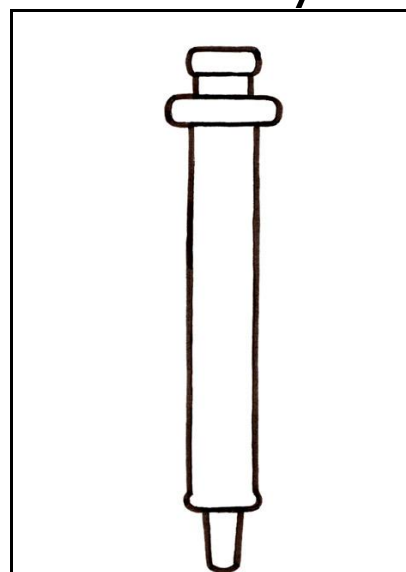
täishampoo



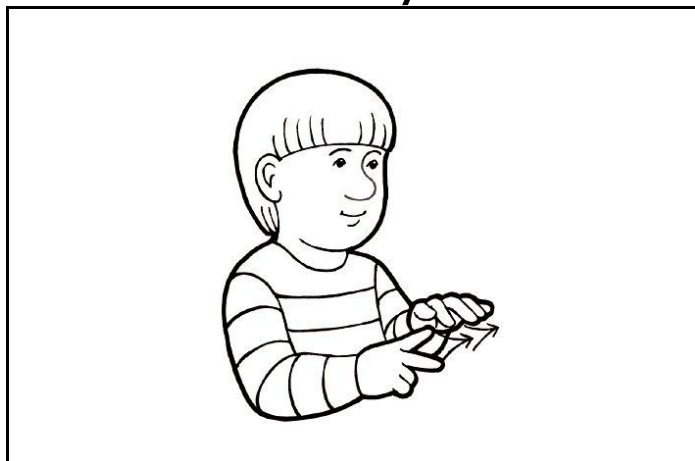
sairaala



insuliinikynä



leikata kynnet



# AIKA



viikonpäivät

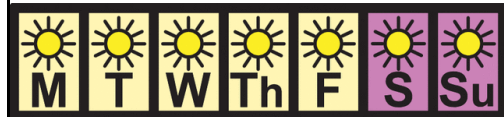
kellon ajat

kuukaudet

### viikko

MA	TI	KE	TO	PE	LA	SU
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	1	2	3	4

### viikko



### maanantai

MA	TI	KE	TO	PE	LA	SU

### tiistai

MA	TI	KE	TO	PE	LA	SU

### keskiviikko

MA	TI	KE	TO	PE	LA	SU

### torstai

MA	TI	KE	TO	PE	LA	SU

perjantai

MA	TI	KE	TO	PE	LA	SU

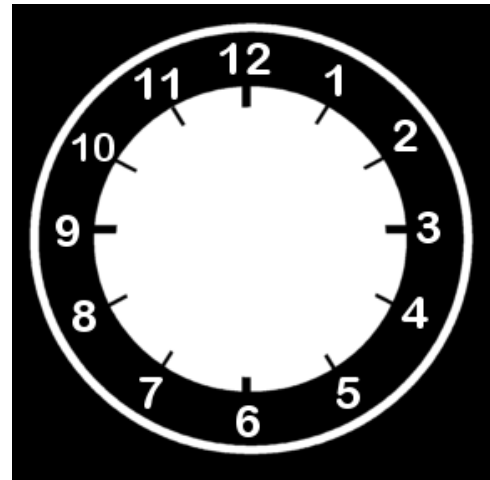
lauantai

MA	TI	KE	TO	PE	LA	SU

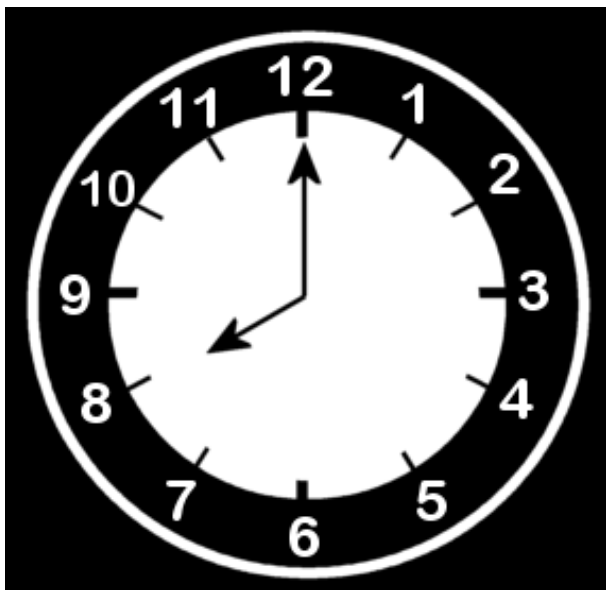
sunnuntai

MA	TI	KE	TO	PE	LA	SU

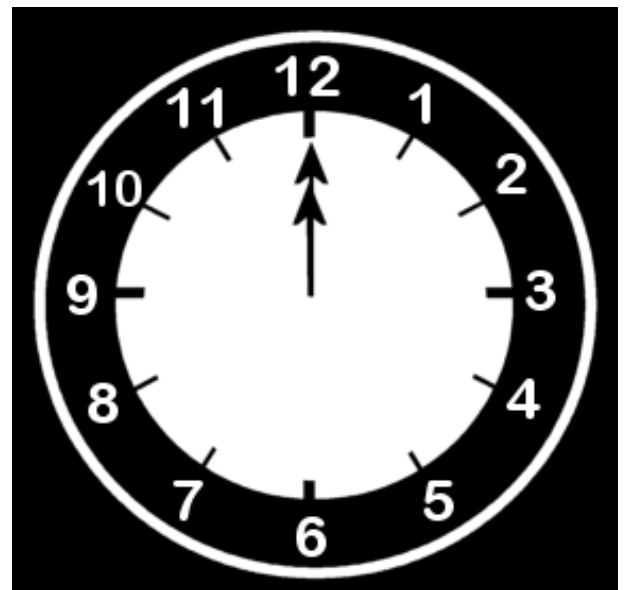
tyhjä kellotaulu, ei viisareita



kello kahdeksan

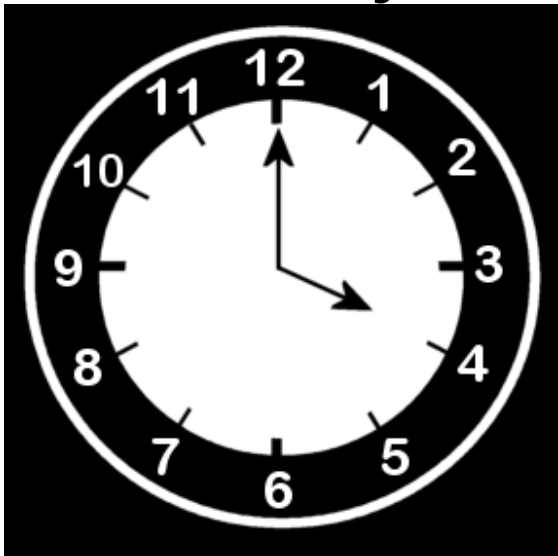


kello kaksitoista

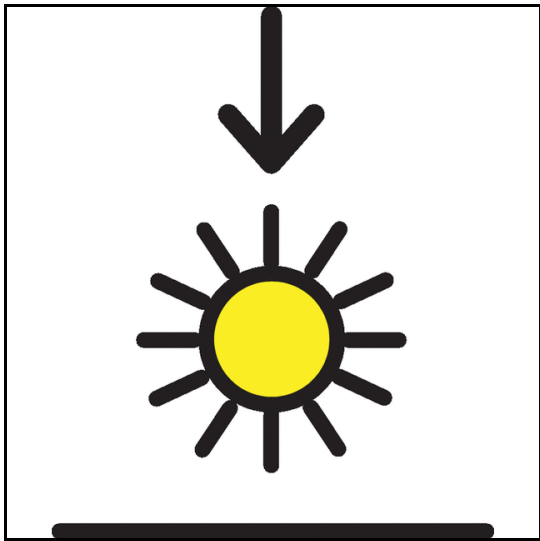




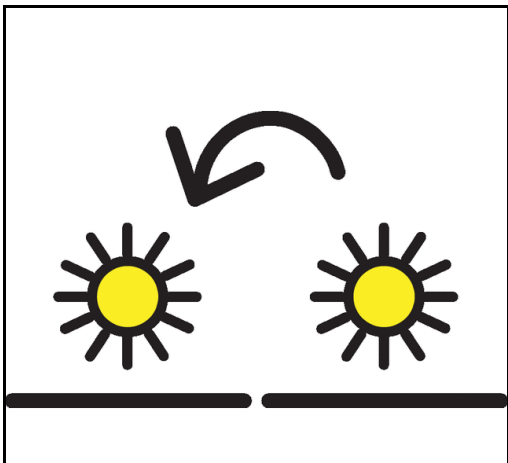
kello neljä



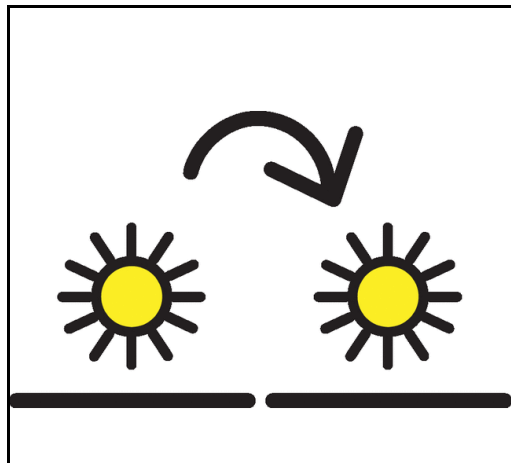
tänään



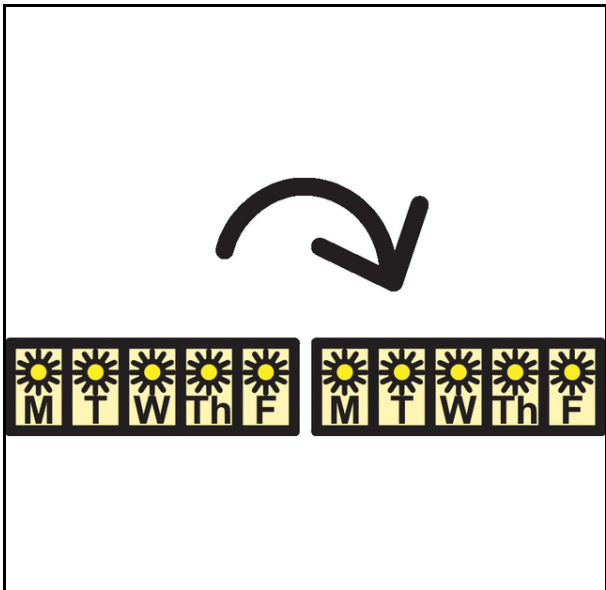
eilen



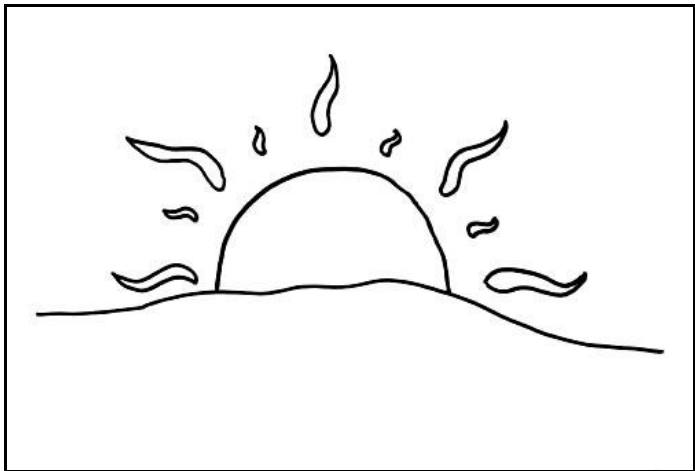
huomenna



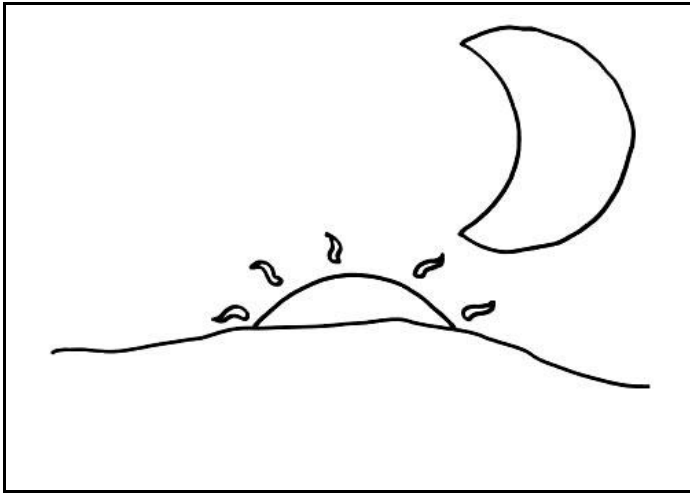
ensi viikolla



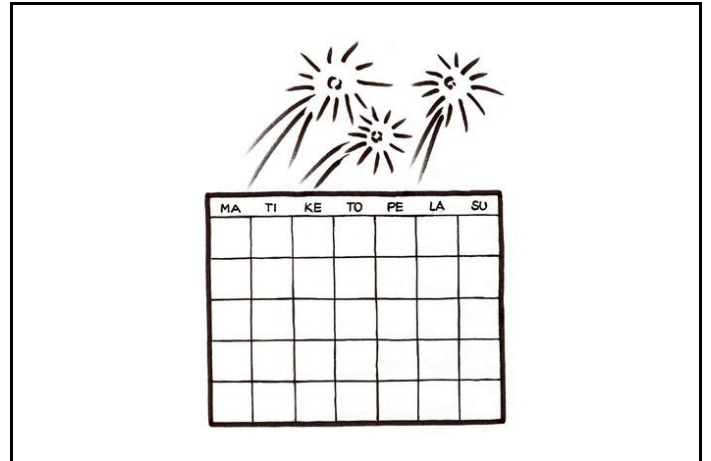
aamu



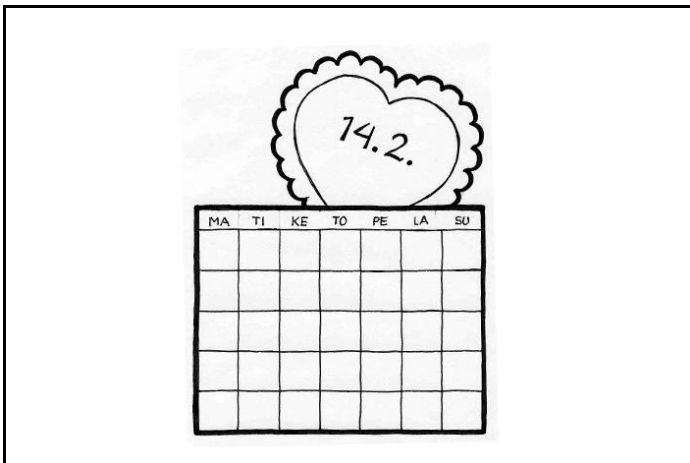
ilta



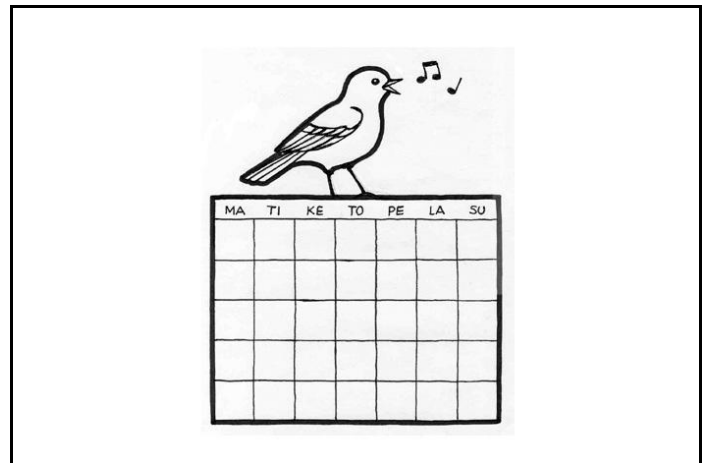
1. tammikuu



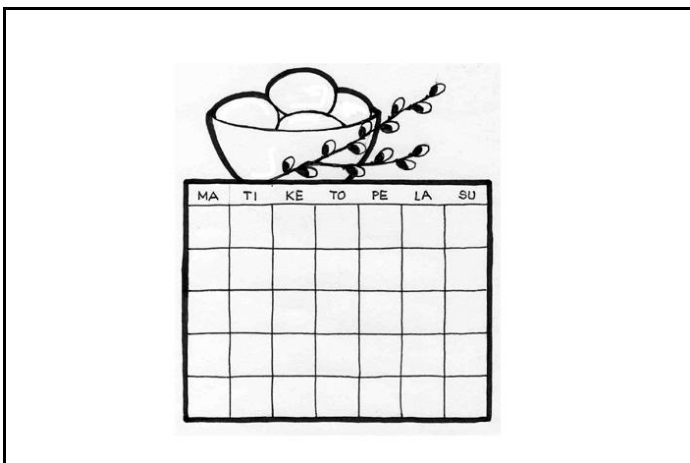
2. helmikuu



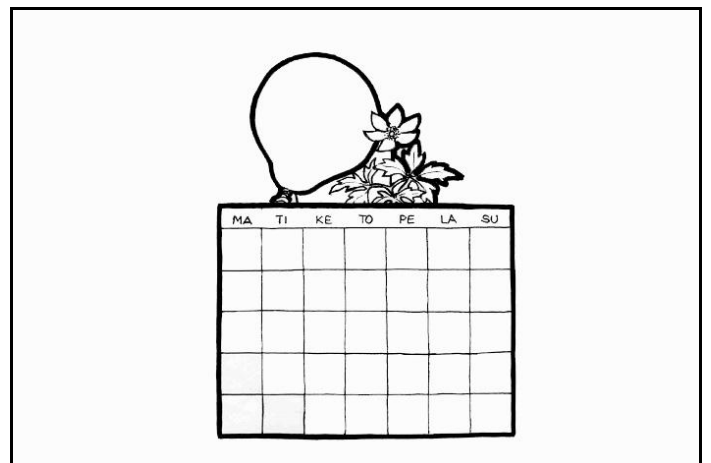
3. maaliskuu



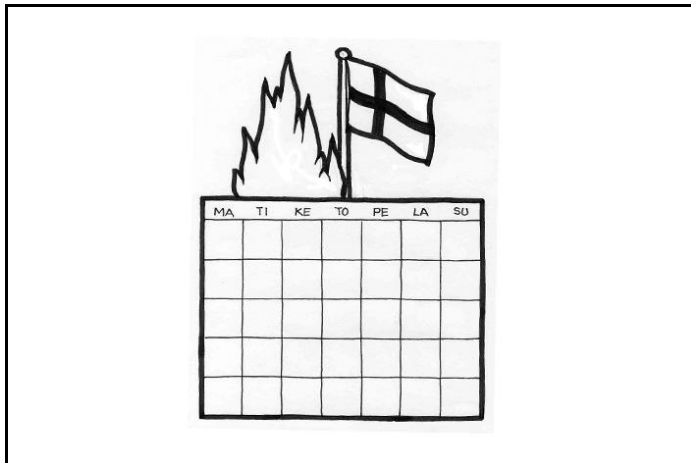
4. huhtikuu



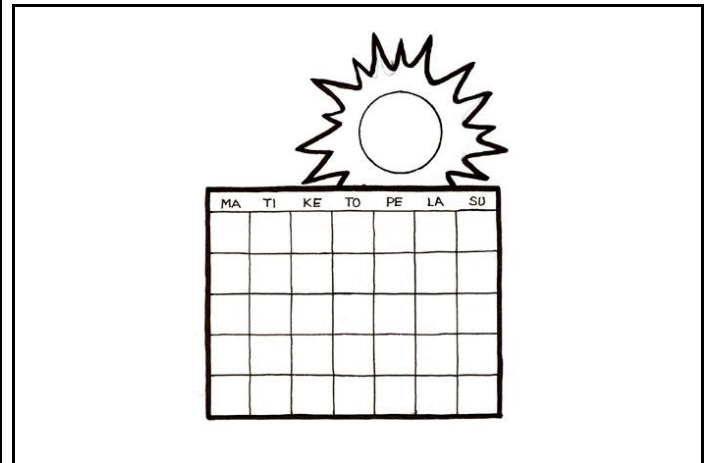
5. toukokuu



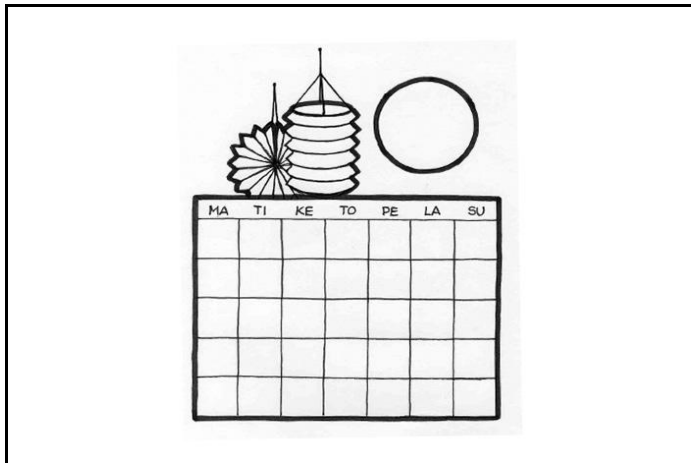
## 6. kesäkuu



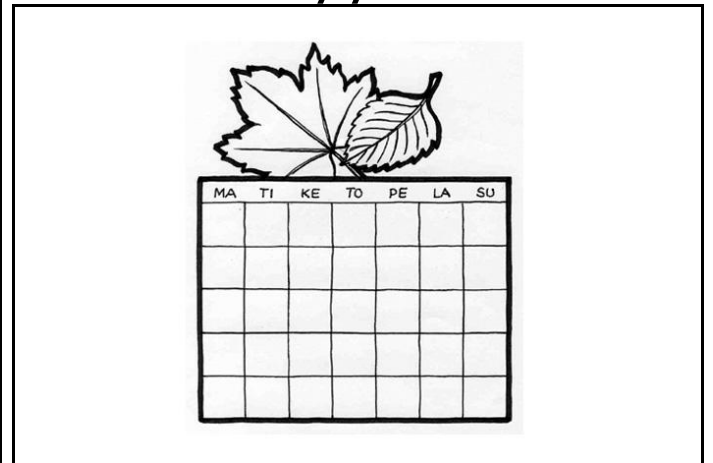
## 7. heinäkuu



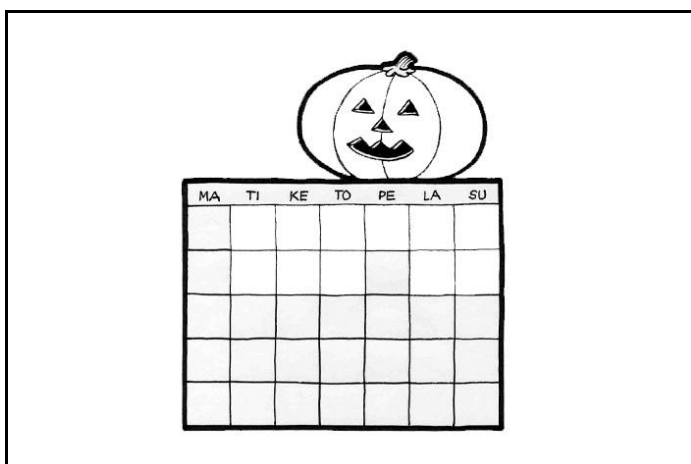
## 8. elokuu



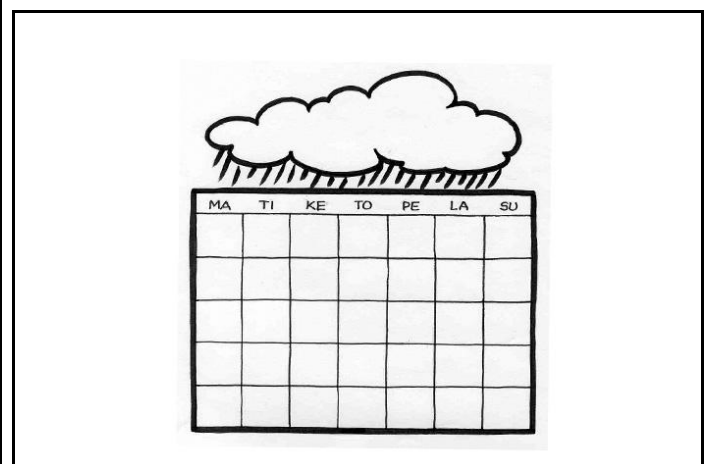
## 9. syyskuu



## 10. lokakuu



## 11. marraskuu





# SÄÄNNÖT



kieltoja

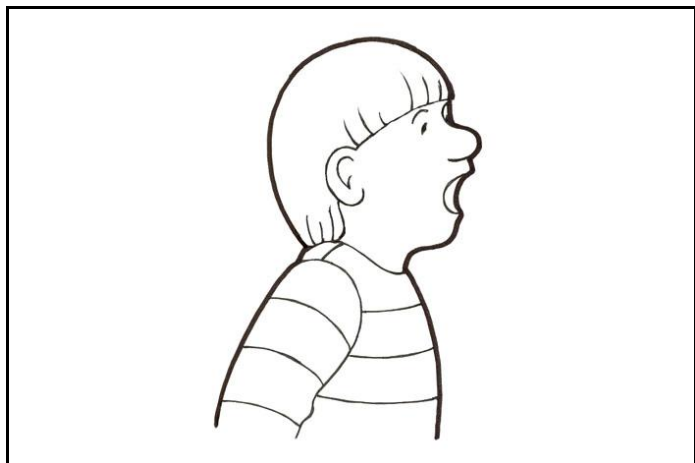
ei saa



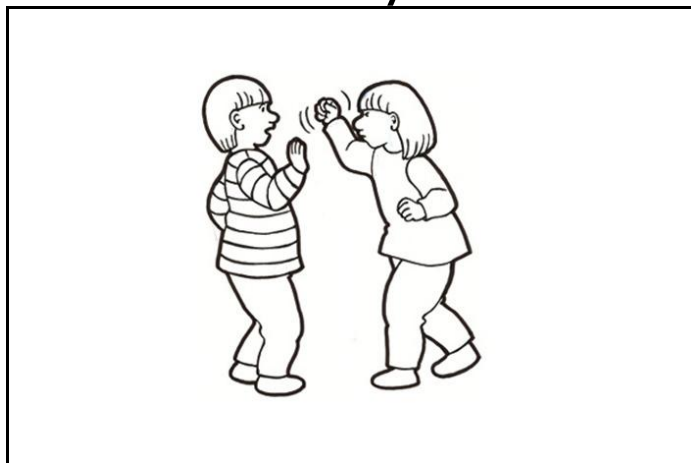
juosta



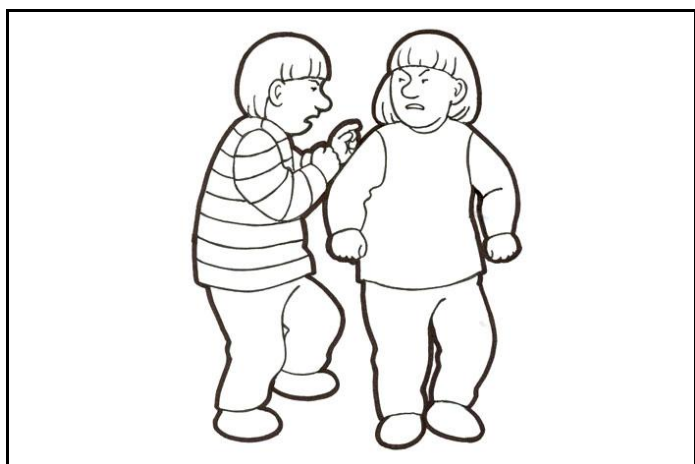
huutaa



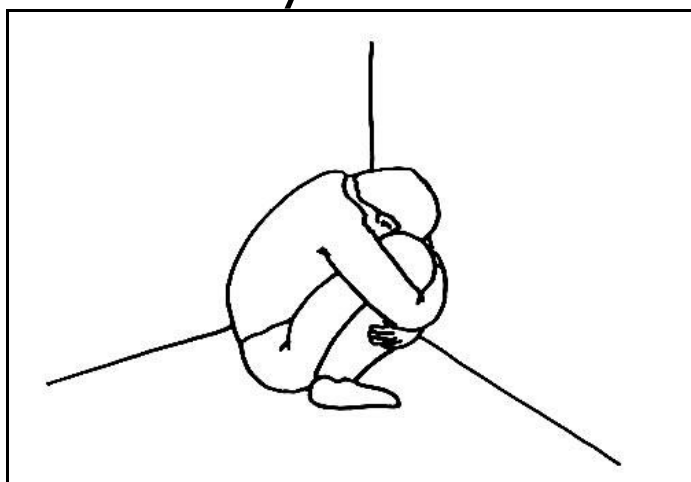
älä lyö



riidellä



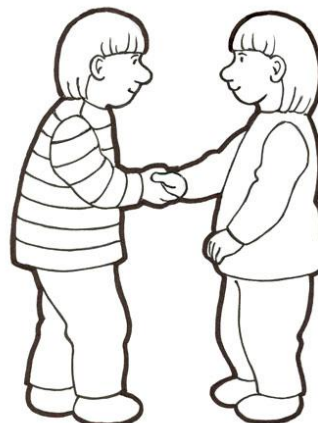
yksin



kirota



sopia



anteeksi



# IHMISET



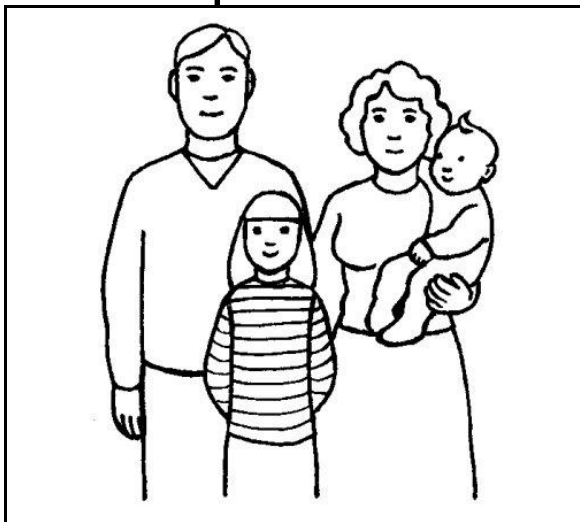
perhe

päiväkodin henkilökunta

terveydenhuolto



perhe



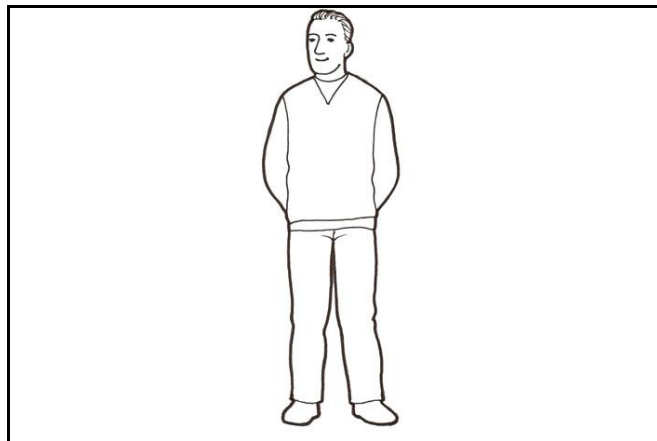
vauva



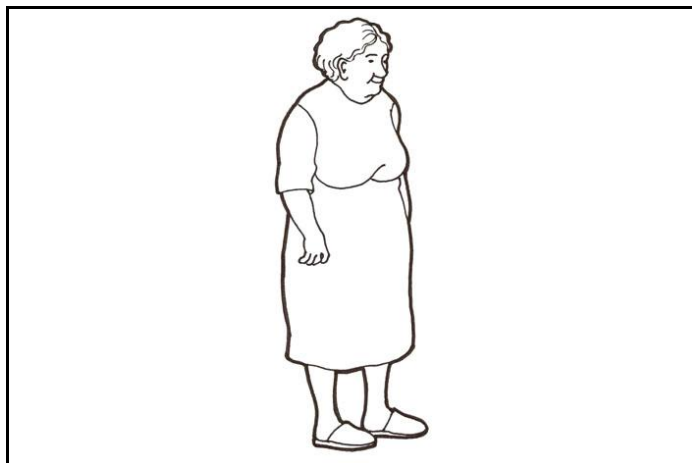
äiti



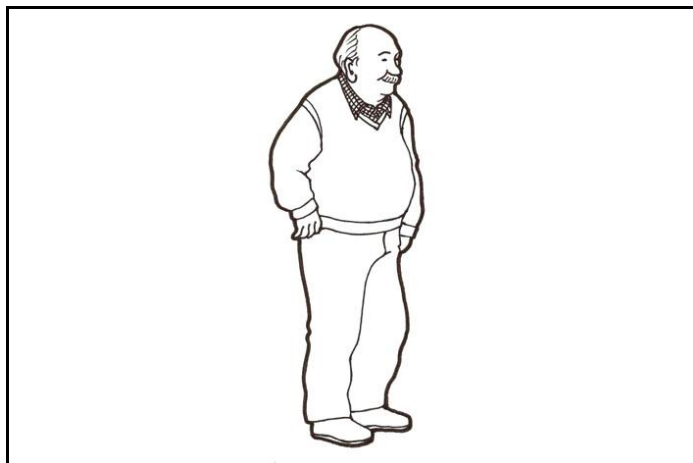
isä



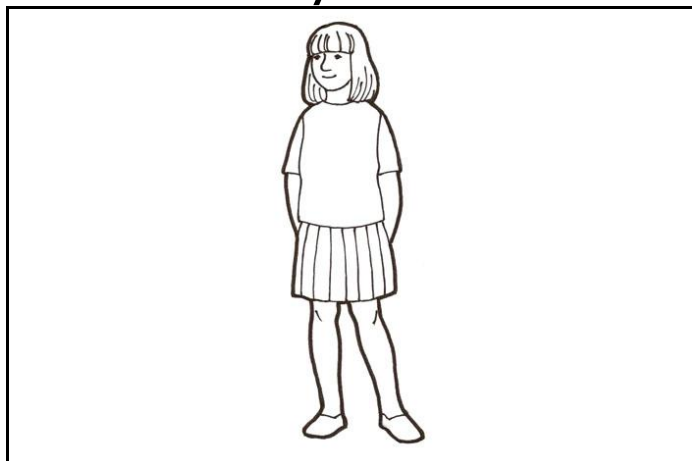
mummo



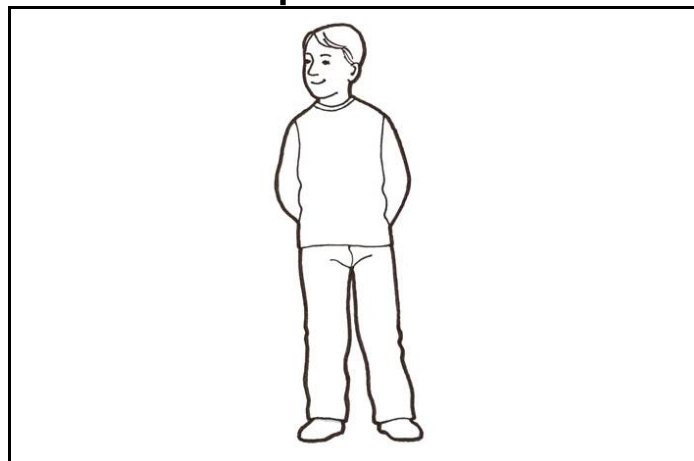
vaari



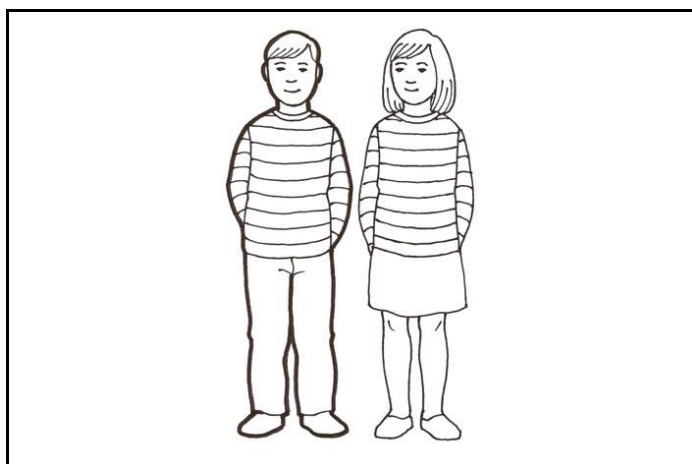
tyttö



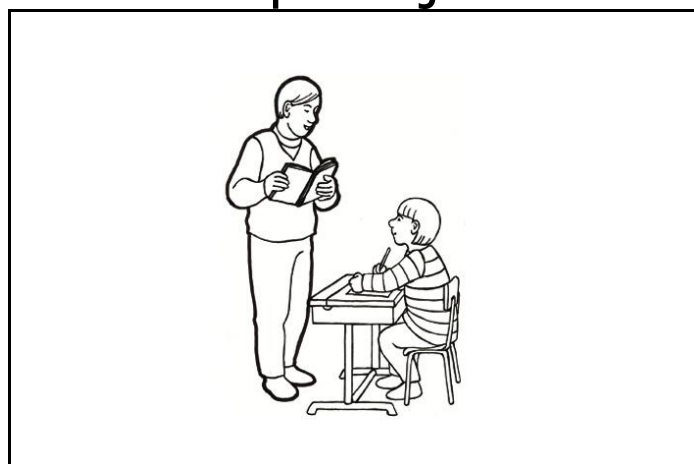
poika



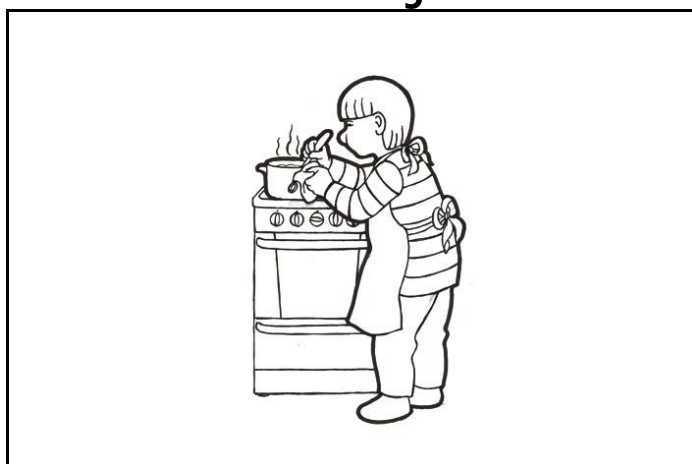
sisarukset



opettaja



keittäjä



siivooja



tulkki



sosiaalityöntekijä



lääkäri



hammaslääkäri

puheterapeut-  
ti

# JUHLAT

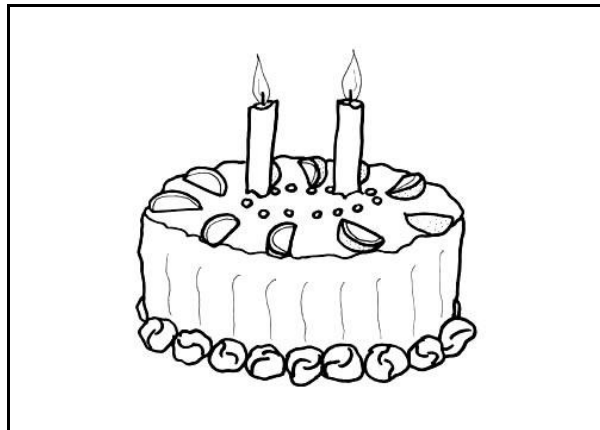


syntymäpäivä  
äitien- ja isänpäivä  
pääsiäinen  
juhannus  
joulu  
uusivuosi

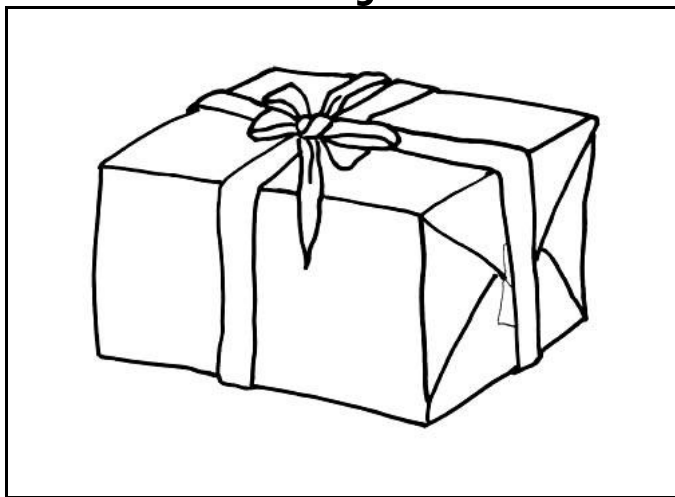
hyvää syntymäpäivää



kakku



lahja



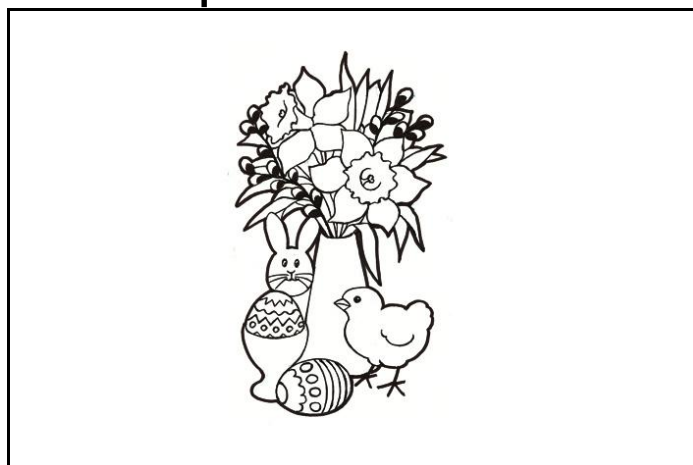
äitienpäivä



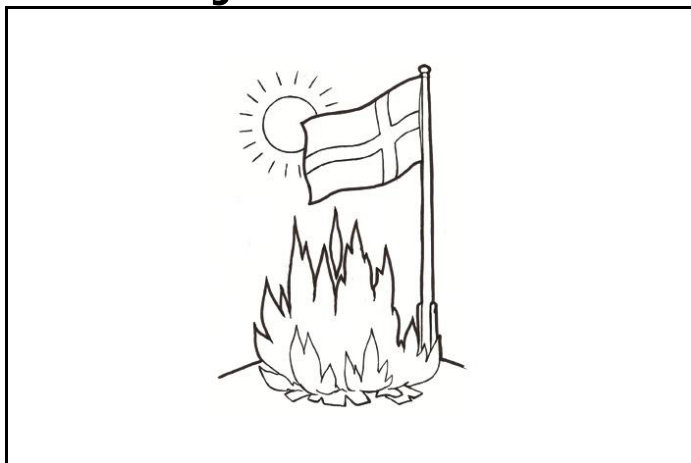
isänpäivä



pääsiäinen



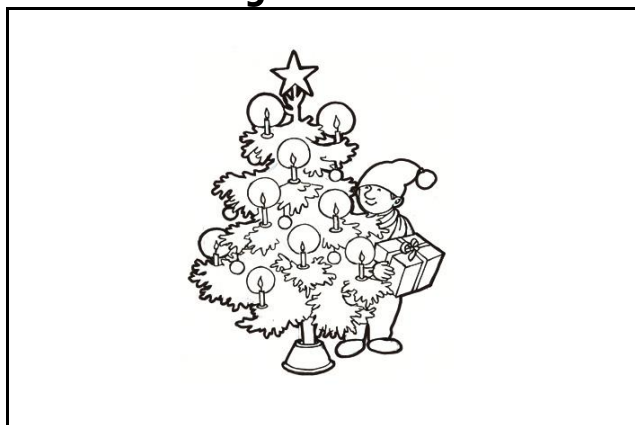
juhannus



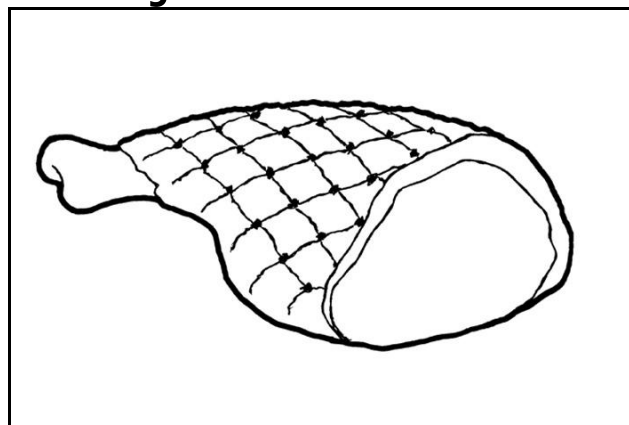
kokko



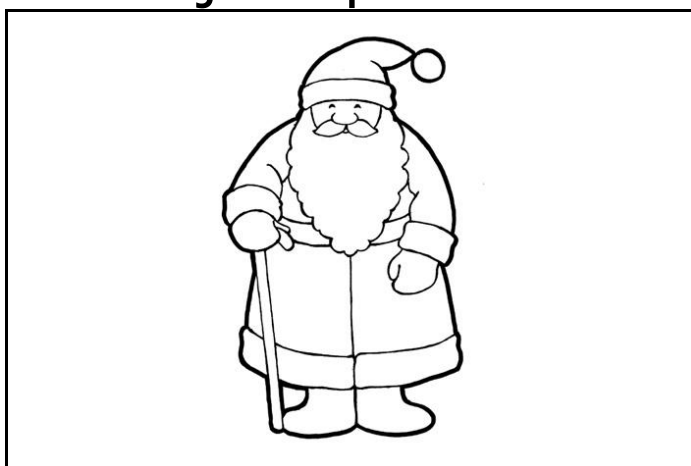
joulu



joulukinkku



joulupukki



tonttu

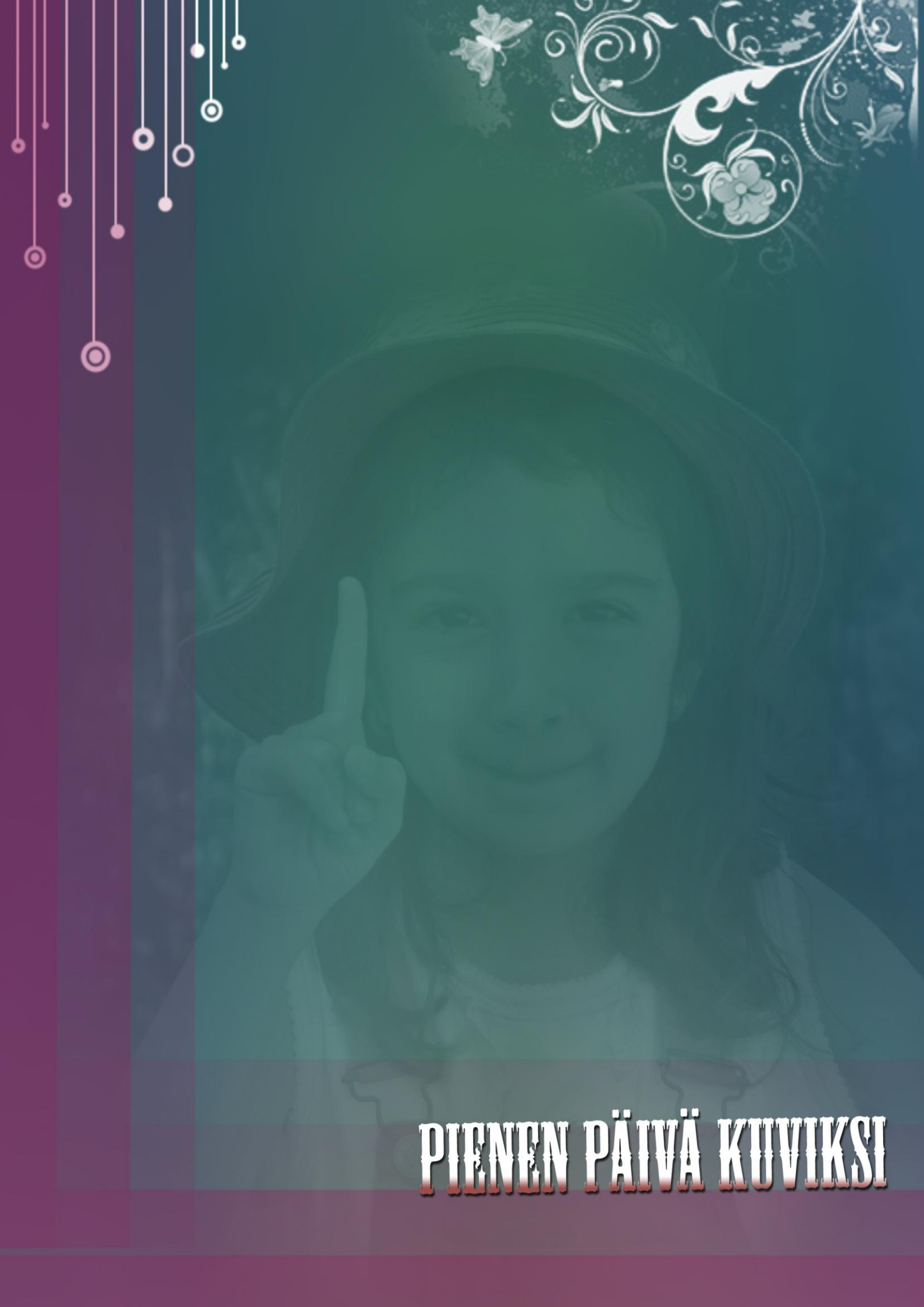


uusivuosi



tinan valaminen





**PIENEN PÄIVÄ KUVIKSI**